T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK BİLİM DALI

KREDİ HAYAT SİGORTASINDA SÖZLEŞME ÖNCESİ BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜNE AYKIRILIK VE SONUÇLARI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Şebnem Tansu KIR ÇELİK

KOCAELİ 2019

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK BİLİM DALI

KREDİ HAYAT SİGORTASINDA SÖZLEŞME ÖNCESİ BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜNE AYKIRILIK VE SONUÇLARI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Şebnem Tansu KIR ÇELİK

Doç. Dr. İbrahim AĞSAKAL

KOCAELİ 2019

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK BİLİM DALI

KREDİ HAYAT S,GRTASINDA SÖZLEŞME ÖNCESİ BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜNE AYKIRILIK VE SONUÇLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Projeyi Hazırlayan: Şebnem Tansu KIR ÇELİK

Projenin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No: 13.06.2019/17

Jüri Başkanı: Doç. Dr. İbrahim AĞSAKAL

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Sezer ÇABRİ

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Ayça UÇAR

KOCAELİ 2019

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER i
ÖNSÖZ vi
ÖZET vii
ABSTRACT viii
KISALTMALAR ix
GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. HAYAT SİGORTASI, KREDİ HAYAT SİGORTASI, SÖZLEŞME ÖNCESİ BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜ KAVRAMLARI VE SÖZLEŞMENİN TARAFLARI 3
1.1. HAYAT SİGORTASI 3
1.1.1. Tanımı 3
1.1.2. Sözleşmenin Kurulması 5
1.1.3. Tarafların Hak, Borç Ve Yükümlülükleri 7
1.1.3.1. Sigorta Ettirenin Hak, Borç Ve Yükümlülükleri 7
1.1.3.1.1. Prim Ödeme Borcu 7
1.1.3.1.2. Beyan Yükümlülüğü 10
1.1.3.1.3. Sigorta Sözleşmesini Prim Ödemesinden Muaf Sigortaya Dönüştürme Hakkı 10
1.1.3.1.4. Sigortadan Ayrılma Hakkı 11
1.1.3.1.5. Ödünç Para Alma Hakkı 12
1.1.3.2. Sigortacının Borç ve Yükümlülükleri 13
1.1.3.2.1. Rizikoyu Taşıma Borcu 13
1.1.3.2.2. Aydınlatma Yükümlülüğü 14
1.1.3.2.3. Poliçe Verme Yükümlülüğü 14
1.1.3.2.4. Sigorta Bedelini Ödeme Borcu 15
1.1.4. Sona Ermesi 16
1.1.4.1. Süre Bitimi 16
1.1.4.2. Rizikonun Gerçekleşmesi 16
1.1.4.3. Tek Taraflı İrade Beyanı İle Sona Ermesi 16

1.1.4.4. Riskin Gerçekleşme İhtimalinin Ortadan Kalkması 17
1.1.4.5. Sigortacının İflası 17
1.2. KREDİ HAYAT SİGORTASI 18
1.2.1. Kavram 18
1.2.1.1. Terminoloji Sorunu 18
1.2.1.2. Tanımı 19
1.2.1.3. Sınıflandırılması 20
1.2.1.3.1. Zorunlu Olarak Yapılıp Yapılmamasına Göre 20
1.2.1.3.2. Sağlanan Güvencenin Kapsamına Göre 22
1.2.1.3.3. Sigorta Bedeline Göre 22
1.2.1.3.4. Sigorta Ettirene Göre 24
1.2.2. Uygulama Alanı 24
1.2.2.1. Yer Bakımından 24
1.2.2.2. Konu Bakımından 25
1.2.2.2.1. Bireysel Kredilerle Bağlantılı Yapılan Kredi Hayat Sigortası 25
1.2.2.2.1.1. Genel Bilgi 25
1.2.2.2.1.2. Tüketici Kredisi 25
1.2.2.2.1.3. Konut Finansmanı 27
1.2.2.2.1.4. Bireysel Kredilerle Bağlantılı Yapılan Kredi Hayat Sigortası Sözleşmesinin Hükümlerinin Haksız Şart Bakımından Değerlendirilmesi 28
1.2.2.2.2. Finansal Kiralama Hayat Sigortası 29
1.2.2.2.3. Kredi Kartı Hayat Sigortası 30
1.2.2.2.4. Diğerleri 31
1.2.3. Sözleşmenin Kurulması 32
1.2.4. Sona Ermesi 33
1.3. SÖZLEŞME ÖNCESİ BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜ 34
1.3.1. Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğü Kavramı 34
1.3.2. Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğünün Kapsamı 35
1.3.3. Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğünün Şekli 36
1.3.4. Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğünün Yerine Getirilme Zamanı 38
1.4. SÖZLEŞMENİN TARAFLARI 38
1.4.1. Sigortacı 38
1.4.2. Sigorta Ettiren 39

1.4.3. Sigortalı 40
1.4.4. Lehtar 42

İKİNCİ BÖLÜM

2. KREDİ HAYAT SİGORTASINDA SÖZLEŞME ÖNCESİ BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜNE AYKIRILIK 46
2.1. SİGORTACININ SÖZLEŞME ÖNCESİ AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ 46
2.1.1. Genel Olarak 46
2.1.2. Kapsamı Ve İfası 47
2.1.3. İhlali Ve Sonuçları 50
2.1.4. Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğüne Etkisi 52
2.2. SÖZLEŞME ÖNCESİ BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜNE AYKIRILIĞIN YORUMU 55
2.2.1. Genel Olarak 55
2.2.2. Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğünde Usul 55
2.2.2.1. Beyan Usulü 55
2.2.2.2. Liste Usulü 56
2.2.2.3. Karma Usul 58
2.2.2.4. Türk Hukuku'nda Beyan Usulü 58
2.2.2.4.1. 6762 Sayılı Ticaret Kanunu'nda Beyan Usulü 58
2.2.2.4.2. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda Beyan Usulü 60
2.2.2.4.2.1. Usul 60
2.2.2.4.2.2. Kötüniyet 63
2.3. SÖZLEŞME ÖNCESİ BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜNE AYKIRILIK HALLERİ 64
2.3.1. Genel Olarak 64
2.3.2. Bildirilmesi Gereken Hususları Bildirmemek 65
2.3.2.1. Sigortacının Liste Vermesi Halinde 65
2.3.2.2. Sigortacının Liste Vermemesi Halinde 67
2.3.3. Yanlış Beyanda Bulunma 70
2.3.4. Eksik Beyanda Bulunma 74
2.3.5. Susma 75

2.4. SÖZLEŞME ÖNCESİ BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜNE AYKIRILIK HALİNDE KUSUR 76
2.4.1. 6762 Sayılı Ticaret Kanunu'nda Konunun Düzenleniş Biçimi 76
2.4.2. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda Konunun Düzenleniş Biçimi 78
2.5. SÖZLEŞME ÖNCESİ BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜNE AYKIRILIK HALİNDE İLLİYET BAĞI 81
2.5.1. 6762 Sayılı Ticaret Kanunu'nda Konunun Düzenleniş Biçimi 81
2.5.2. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda Konunun Düzenleniş Biçimi 82

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3 .KREDİ HAYAT SİGORTASINDA SÖZLEŞME ÖNCESİ BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜNE AYKIRILIĞIN SONUÇLARI 85
3.1. GENEL BAKIŞ 85
3.1.1. 6762 Sayılı Ticaret Kanunu 85
3.1.2. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu 86
3.2. BEŞ YIL VEYA DAHA UZUN SÜRELİ HAYAT SİGORTALARI 87
3.3. BEŞ YILDAN AZ SÜRELİ HAYAT SİGORTALARI 90
3.3.1. Riziko Gerçekleşmeden Önce 90
3.3.1.1. Cayma 90
3.3.1.1.1. Cayma Hakkının Kullanılması 90
3.3.1.1.1.1. Caymanın Yöneltileceği Kişi 90
3.3.1.1.1.2. Caymanın Şekli 91
3.3.1.1.1.2. Caymanın İçeriği 91
3.3.1.1.1.3. Caymanın Kullanılacağı Süre 92
3.3.1.1.2. Cayma Hakkının Kullanılmasının Sonuçları 95
3.3.1.1.3. Cayma Hakkının Düşmesi 96
3.3.1.1.3.1. Vazgeçme 96
3.3.1.1.3.2. İhlale Sigortacının Sebebiyet Vermesi 97
3.3.1.1.3.3. Cevapsız Sorulara Rağmen Sözleşmenin Yapılması 98
3.3.1.2. Prim Farkı Talebi 99
3.3.2. Riziko Gerçekleştikten Sonra 100
3.3.2.1. Sigortacının Tazminat Borcunun Ortadan Kalkması 100
3.3.2.2. Sigorta Tazminatının Proporsiyon Olarak Ödenmesi 101

3.3.2.3. Sigorta Tazminatından İndirim Yapılması 103
3.4. YANLIŞ YAŞ BEYANI 103
SONUÇ 105
KAYNAKÇA 106

ÖNSÖZ

Günümüzde bankacılık sektörünün gelişmesi ve kredi alımının artması ile birlikte kredi kuruluşları verdikleri kredinin geri ödenme riskini azaltmaya çalışmaktadır. Kredi kuruluşları, müşterilerine sağladıkları kredinin geri ödenmesini güvence altına almak adına maddi ve şahsi teminatların yanı sıra kredi alanın vefatı, maluliyeti gibi durumlara karşı da kendilerini koruma altına almak istemektedir.

Kredi hayat sigortası, kredi alanın vefat etmesi durumunda bakiye kredi borcunu kredi kuruluşuna ödeyen özel bir hayat sigortasıdır. Çalışmamızda kredi hayat sigortası, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun hükümleri ile Bireysel Krediler ile Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği'ndeki düzenlemeler çerçevesinde incelenmeye çalışılmıştır.

Tez sürecinde danışmanlığımı üstlenerek beni onurlandıran, bu zorlu yolda benden desteğini esirgemeyen, düştüğümde tekrar beni ayağa kaldıran, her zaman yanımda olan çok değerli danışman hocam Sayın Doç. Dr. İbrahim AĞSAKAL'a teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmanın hazırlanması sürecinde her daim yanımda olan, tüm eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerini benden hiçbir zaman esirgemeyen annem Figen KIR'a ve babam Fahrettin KIR'a teşekkür ederim. Çalışma süresince tüm zorlukları benimle göğüsleyen ve hayatımın her evresinde bana destek olan değerli eşim Rasim ÇELİK'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

Kredi veren kuruluşlar, kredi alacaklarını koruma altına almak adına müşterisinden kredi hayat sigortası yaptırmasını talep etmektedir. Kredi hayat sigortası, hayat sigortasının özel bir türüdür. Kredi hayat sigortası, kredi müşterisinin ölümü halinde kredi veren kuruluşa kredi borcunu ödemektedir.

Sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğü Sigorta Hukuku'nun en önemli konularından biridir. Sigortacının riski doğru değerlendirebilmesi için sigorta ettirenin önemli hususları bildirmesi gereklidir. Genel olarak kredi hayat sigortası ile ilgili uyuşmazlıklar sigorta ettirenin beyan yükümlülüğüne aykırı davranmasından kaynaklanmaktadır.

Uygulamada kredi alanın sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünü yerine getirmesi kredi veren kuruluşlar tarafından engellenmektedir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve ilgili mevzuat ile kredi alan korunmaya çalışılmıştır. Ancak birçok kredi alan, sigortacının sigorta ile ilgili gerekli bilgileri vermemesinden ve sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü yerine getirmesini engellemesinden dolayı hak kaybı yaşamaktadır.

Günümüzde kredi hayat sigortası en sık akdedilen sigorta türlerinden biridir. Türk Hukuku'nda kredi hayat sigortası için özel hükümler bulunmamaktadır. Kredi hayat sigortası hakkında 6762 sayılı Ticaret Kanunu döneminde akademik çalışma yapılmış olmasına karşın yeni Kanun ile birlikte çok az sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu sebeple konu, yükseklisans tez konusu olarak belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kredi hayat sigortası, sigorta ettiren, sigortacı, sözleşme öncesi beyan yükümlülüğü

ABSTRACT

Credit institutions require credit life insurance from their customers to protect their credit receivables. Credit life insurance is a special type of life insurance. Credit life insurance pays the credit to the lender upon the death of the loan customer.

The pre-contractual liability of the insurant is one of the most important issues of Insurance Law. In order for the insurer to correctly assess the risk, the policyholder should report important issues. In general, disputes related to credit life insurance are caused by the fact that the policyholder acts contrary to the statement obligation.

In practice, lender companies are prevented from fulfilling the pre-contractual obligation of the policyholder. The Turkish Commercial Code numbered 6102 and related legislation attempted to protect the credit customers. However, many insured have lost their rights due to the fact that the insurer does not provide the necessary information about the insurance and prevents the insured from fulfilling the obligation to declare.

Today, credit life insurance is one of the most common types of insurance. There are no special provisions for credit life insurance in Turkish Law. Although there is academic study on credit life insurance during the period of the law no 6762 of abrogated Commercial Code, there are very few studies with the new Turkish Commercial Code. This is the reason for the subject to be chosen as the master's degree dissertation topic.

Key words: Credit life insurance, policyholder, insurer, pre-contractual obligation to declare

KISALTMALAR

AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
A.Ş.	: Anonim Şirket
B.	: Baskı
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BKBSUEY	: Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Yönetmeliği
Bkz/bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
c.	: Cümle
dn.	: Dipnot
E.	: Esas
EBK	: 818 Sayılı Borçlar Kanunu
ETK	: 6762 Sayılı Ticaret Kanunu
ETKHK	: 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
ESPK	: 2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu
FKFFŞK	: 6361 Sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu
FKK	: 3226 Sayılı Finansal Kiralama Kanunu
HD	: Hukuk Dairesi
HSGŞ	: Hayat Sigortası Genel Şartları
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
m.	: Madde
MÜHF-HAD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SHD	: Sigorta Hukuku Dergisi
SK	: 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu

SMK	: 7397 Sayılı Sigorta Murakabe Kanunu
SPK	: 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu
SSBİY	: Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik
STK	: Sigorta Tahkim Komisyonu
STKD	: Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Karar Dergisi
T.	: Tarih
TBK	: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
TKHK	: 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TTK	: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
vd.	: ve devamı
Y.	: Yıl
Yrg.	: Yargıtay

GİRİŞ

Günümüzde bankacılık sektörünün gelişmesi ve kredi alımının artması sonucunda kredi kuruluşları verdikleri kredinin geri ödenme riskini azaltmaya çalışmaktadır. Bankalar müşterilerine sağladıkları kredinin güvence altına alınması adına ipotek ve kefalet gibi maddi ve şahsi teminatların yanı sıra başka çözümlerde geliştirmiştir.

Kredi alanın vefatı durumunda, kredi kurumunun alacağı tehlikeye girmektedir. Kredi kurumları böyle risklerin meydana gelmesine karşılık müşterisinden hayat sigortası yaptırmasını ve kredi kurumunu lehtar olarak göstermesini talep etmektedir. Kredi alanın şahsından kaynaklanan sebeplerle kredinin geri ödenmemesi riskini ortadan kaldırmak adına bu noktada hayat sigortası önem kazanmaktadır. Çalışmamızın konusu olan kredi hayat sigortası da bu ihtiyaca karşı doğmuş olan özel bir hayat sigortası türüdür. Kredi alanın vefatı durumunda kredi kuruluşuna bakiye kredi borçlarının ödenmesini sağlamaktadır[1].

Kredi hayat sigortası, hayat branşında en çok kullanılan sigortadır. 2017 yılının istatistikleri incelendiğinde son beş yıllık dönemde hayat branşında yapılan sigorta sözleşmelerinin yaklaşık %86'sının krediye bağlı hayat sigortalarına ait olduğu görülmektedir[2]. Uygulamada kredi hayat sigortası sözleşmesi sıklıkla akdedilirken, doktrinde kredi hayat sigortasının detaylı incelendiği akademik çalışmaların olmaması üzerine tarafımızca tez konusu olarak seçilmiştir.

Çalışmamızın ilk bölümünde, öncelikle hayat sigortası kavramı tanıtılmıştır. Hayat sigortası tanımı, kurulması, tarafların hak, borç ve yükümlülükleri, sona erme halleri anlatılmıştır. Sonraki kısımda çalışmamızın ana konularından biri olan kredi hayat sigortasının üzerinde durulmuştur. Kredi hayat sigortasının tanımı, sınıflandırılması, sözleşmenin kurulması, uygulama alanı ve sona ermesi incelenmiştir. Üçüncü olarak, çalışmamızın ikinci ana başlığı beyan yükümlülüğü kavramı anlatılmıştır.

[1] **YONGALIK,** Aynur, Hukuki Açıdan Kredi Hayat Sigortası, Ankara 2002, s. 5.
[2] Bkz. https://www.hmb.gov.tr/sigortacilik-ve-ozel-emeklilik-raporlari (25.05.2019).

Birinci bölümde en son kredi hayat sigortasının tarafları ve beyanla yükümlü olanlar incelenmiştir.

Kredi hayat sigortası ile ilgili uyuşmazlıklara bakıldığında birçoğu sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırı davranmasından dolayı ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle çalışmamızın ikinci bölümünde, kredi hayat sigortalarında sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü ihlal halleri ve ihlal sonucu yaptırım uygulanabilmesi için kusurun ve illiyet bağının aranıp aranmadığı hususu incelenmiştir. Kanaatimizce, kredi hayat sigortalarında sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlali, sigortacının yeteri kadar aydınlatmamasından dolayı ortaya çıkmaktadır. İkinci bölümde sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin açıklamalar da yer almaktadır.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde, kredi hayat sigortalarında sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırılığın sonuçları incelenerek; hayat sigortalarında TTK'da düzenlenen özel hallere değinilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. HAYAT SİGORTASI, KREDİ HAYAT SİGORTASI, SÖZLEŞME ÖNCESİ BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜ KAVRAMLARI VE SÖZLEŞMENİN TARAFLARI

1.1. HAYAT SİGORTASI

1.1.1. Tanımı

Sigorta sözleşmeleri, 6102 sayılı TTK m. 1401/1 hükmünde *"...sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi halinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yüklendiği sözleşme"* olarak tanımlanmıştır[3]. Sigorta sözleşmelerinin tasnifinde TTK, 6762 sayılı ETK döneminde yapılan ayrımdan[4] uzaklaşmış, zarar sigortaları ve can sigortaları olarak sınıflandırma yapmıştır.

Hayat sigortası, can sigortalarının en önemli alt gruplarından biri olup aynı zamanda bir meblağ sigortasıdır[5]. TTK m. 1401/1 ile hayat sigortaları da dahil olmak üzere bütün sigortaları kapsayan genel bir tanım yapılmış olup TTK m. 1487/1 ile de hayat sigortalarına ilişkin özel bir tanım yapılmıştır. Kanuna göre hayat sigortası, sigortacı tarafından, belli bir prim ödenmesi karşılığında, sigorta ettirene ya da

---

[3] *Kender,* madde hükmünde yer alan tanımın ifadesinin Türkçe bakımından hatalı olduğu, bazı kavramların yanlış kullanıldığı, dil hatalarının olduğu hususunda eleştirmiştir. Yazara göre, sigorta sözleşmesinin tanımı '*sigortacının sigorta himayesini ve sigorta ettirenin bir prim borcunu üzerine aldığı, tam iki taraflı, karşılıklı taahhütleri havi, borç doğuran bir akit'* şeklinde olmalıdır. **KENDER,** Rayegan, Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, 13. B., Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2014, s. 164-165.

[4] ETK döneminde Kanun Koyucu sigorta sözleşmelerini, riziko türlerini esas alarak mal sigortaları, can sigortaları ve deniz rizikolarına karşı sigortalar olarak üçe ayırmıştır. **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** Dilek, Mukayeseli Hukukta ve Uygulamada Hayat Sigortası, 2. B., Ankara 2014, s. 3; **KENDER,** s. 206, dn. 96.

[5] **ULAŞ,** Işıl, Uygulamalı Can Sigortası Hukuku, 2. B., Turhan Kitabevi, Ankara 2002, s. 18; **ÜNAN,** Samim, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku C. III, 1. B., Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017, s.4 (Hayat Sigortası Şerhi); **KENDER,** s. 214.

sigorta ettiren tarafından gösterilecek kimseye, sigortalının ölümü ya da hayatta kalması koşulu ile sigorta bedelinin ödenmesidir[6].

Hayat sigortalarına ilişkin TTK m. 1487/1 ile yapılan özel tanımda, genel tanıma ek olarak, sigortacı tarafından sigortalının ölümü ya da hayatta kalması halinde ödeme yapılacağı, primin belli olması gerektiği, sigorta bedelinin sigorta ettiren ya da onun gösterdiği kimse tarafından alınacağı dahil edilmiştir[7].

Hayat sigortasında sigortacının yapacağı bedel ödemesinin zarar ile bir bağlantısı bulunmamakta olup sigorta süresi içinde sigortalının vefatı veya sigorta süresi sonuna kadar sigortalının hayatta kalması rizikoları gerçekleştiğinde, sözleşmede önceden kararlaştırılan bedel, sigortacı tarafından ödenir[8].

TTK m. 1472 ve m. 1481 gereği, sigortacının sigorta tazminatını ödemesi durumunda ödediği miktar için sigortalının yerine halef olur[9]. Ancak meblağ sigortası şeklinde yapılan hayat sigortalarında sigortacının halefiyet hakkı yoktur[10]. Ayrıca hayat sigortalarında zararın denkleştirilmesi ilkesi uygulanmaz yani hayat

---

[6] **ULAŞ,** s. 19. ETK döneminde kanunda hayat sigortasına ilişkin bir tanım bulunmamakta idi. Doktrinde ETK m. 1263/1 hükmünde sigorta sözleşmeleri için yapılan genel tanım hayat sigortaları açısından yetersiz bulunmuştur. Bkz. **ULAŞ,** s. 19. Kanun Koyucu tarafından doktrinde yapılan eleştiriler dikkate alınarak TTK ile birlikte hayat sigortasının tanımına yer verilmiştir. Maddenin gerekçesi *"Madde ile öncelikle hayat sigortasının genel bir tanımı verilmiştir. Tanımlamada 6762 sayılı Kanunun 1322 nci maddesi, üzerinde değişiklikler yapılmak suretiyle Tasarıya aktarılmıştır. Sözleşmenin yapılması ile birlikte başlayan irat ödemeli hayat sigortaları göz önünde bulundurulmak suretiyle, mevcut durumdan farklı olarak, yaşama ihtimali 'belli bir süre sonunda hayatta kalma' şeklinde ifade edilmemiştir."* şeklindedir. *Ünan*, kanunun yapmış olduğu tanımda primin belli olacağına ilişkin düzenlemenin hatalı olduğunu, birikime dönük primin önceden kararlaştırılamayacağını ve sigorta bedelinin sigorta ettirene ya da onun belirleyeceği kişiye ödenmesi hususundaki düzenlemenin ise TTK m. 1494/2 hükmü ile uyumlu olmadığı yönünde eleştirmiştir. **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 4-5.

[7] **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 4.

[8] **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 4; **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 32.

[9] Detaylı bilgi için bkz. **OMAĞ,** Merih Kemal, Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti, 1. B., Vedat Kitapçılık, İstanbul 2011, s. 2-3; **KAYIHAN,** Şaban, *"Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti"*, MÜHF-HAD, C. 22, Y. 2016, S. 3, s. 1597.

[10] **BOZER,** Ali, Sigorta Hukuku Genel Hükümler- Bazı Sigorta Türleri, 2. B., Ankara 2009, s.73; **KENDER,** s. 354; **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 33; **ULAŞ,** s. 60. Yargıtay kararları da aynı yöndedir. Bkz. *"ETK'nın 1301. maddesinde düzenlenen halefiyet hali, mal ve mali sorumluluk sigortalarında söz konusu olup, kaza sigortalarını da kapsamına alan ve ETK.nın 1321 ve devamı maddelerinde düzenlenen (can-hayat) sigortalarında uygulama imkanı yoktur. Zira, ETK'nın 1338. maddesi hükmüne göre, sigorta ettiren sigorta şirketinden sigorta bedelini tahsil etmiş olsa bile üçüncü şahıslar aleyhine ayrıca dava açma hakkı bulunmaktadır ve (can-kaza) sigortaları ile ilgili hükümlerde de ETK.nın 1301. maddesine atıfta bulunan bir madde hükmü de bulunmamaktadır. Yargıtay'ın kökleşmiş içtihatları da bu doğrultudadır."* Yrg. 11. HD, E. 1979/1051, K. 1979/1629, T. 29.3.1979, www.kazanci.com (15.12.2018).

sigortalarında zenginleşme yasağı bulunmamaktadır[11]. Hayat sigortaları, meblağ sigortası olduğu için sigortacı sigortalıya uğradığı zararı değil, poliçede öngörülen sigorta bedelini ödeme yükümlülüğü bulunmaktadır[12]. Bu nedenle hayat sigortalarında, sigortalı sigortacıdan tazminat aldıktan sonra, meydana gelen zarar dolayısıyla üçüncü kişiden ayrıca tazminat talep etmesi mümkündür[13].

1.1.2. Sözleşmenin Kurulması

Sözleşme, TBK m. 1'e göre, tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade açıklamaları ile kurulmaktadır. Sözleşmenin kurulması için gerekli olan karşılıklı irade beyanları ise 'öneri' ve 'kabul'dür. Öneri, sözleşme yapmak amacıyla bir kimsenin teklifini içeren, karşı tarafa yöneltilen ve zaman bakımından önce yapılan irade beyanıdır[14]. Kabul ise öneriye karşılık, önerene yöneltilen ve sözleşmeyi teklife uygun olarak yapılacağını kesin olarak ifade eden irade beyanıdır[15]. Sözleşme, öneriyi karşı tarafın kabul beyanında bulunması ile kurulmaktadır[16].

Hayat sigortası sözleşmesinin kuruluşu, hüküm ve sonuç doğurması – TTK'nın özel hükümleri saklı kalmak kaydıyla- genel hükümlere tabidir[17].

Hayat sigortası sözleşmesi, rızai ve tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerdendir[18]. Sigorta ettiren prim ödeme, sigortacı sigorta sözleşmesi boyunca rizikoyu taşıma ve riziko gerçekleştiğinde sigorta bedelini ödeme borcu altındadır[19].

Hayat sigortası sözleşmesi ve tarafların irade beyanları herhangi bir şekil şartına bağlanmamıştır[20]. Uygulamada genel olarak sigortacı riziko hakkında bilgi edinebilmek amacıyla sigorta ettirene soru listesi vermektedir. Sigorta ettiren

---

[11] **KAYIHAN,** s. 1600; **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 4; **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 34.
[12] **KAYIHAN,** s. 1600.
[13] **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 4; **KAYIHAN,** s. 1600; **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 34.
[14] **OĞUZMAN,** Kemal/**ÖZ,** Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. I, 16. B., Vedat Kitapçılık, İstanbul 2018, s. 51.
[15] **OĞUZMAN/ÖZ,** s. 66.
[16] **OĞUZMAN/ÖZ,** s. 75.
[17] **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 157.
[18] **KENDER,** s. 169; **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 162; **ULAŞ,** s. 75.
[19] **KANIBELLİ,** Özsev, Hayat Sigortasında Sözleşme Öncesi İhbar Görevi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yükseklisans Tezi, İstanbul 2008, s. 3.
[20] **BOZER,** Ali, Sigorta Hukuku, Ankara 1981, s. 29; **ARSEVEN,** Haydar, Sigorta Hukuku, 2. B., Ankara 1991, s. 71; **KENDER,** s. 171.

tarafından bu listedeki sorular cevaplanarak sigortacıya verilmesi icap olarak değerlendirilmektedir[21]. Sigorta ettirenin verilen listedeki soruları cevaplayarak sigortacıya vermesi ve sözleşme yapma niyetinin olduğunu beyan etmesi durumunda sigortacı kabul ederse sözleşme kurulmuş olmaktadır[22].

TTK m. 1405/1'e göre, sigortacı ile sigorta sözleşmesi akdetmek isteyen şahsın, sözleşmenin yapılması için verdiği teklifnamenin, teklifname tarihinden itibaren otuz gün içinde reddedilmemişse sigorta sözleşmesi kurulmuş sayılır[23]. Aynı zamanda SK m. 11/2, hayat sigortası sözleşmelerinin yapılmasına ilişkin teklifnamenin sigortacıya vardığı tarihten itibaren otuz gün içinde sigortacı tarafından reddedilmemesi halinde hayat sigortası sözleşmesinin yapılmış olduğunu hüküm altına almıştır[24]. Susma, TBK hükümlerinden farklı olarak TTK'da sigortacı açısından kabul sayılmıştır[25].

---

[21] **KENDER,** s. 172; **ULAŞ,** s. 62. *Kanıbelli'*ye göre, sigortacı tarafından sigorta sözleşmesi ve başvuru formu basılmakta olup satın alınmasını istediği sigortayı diğer tarafa açıklayan ve bu sigortayı belirlediği prim karşılığında satmak isteyen yani icapta bulunan sigorta şirketinin olduğunu belirtmiştir. **KANIBELLİ,** s. 19.

[22] **KENDER,** s. 172.

[23] **TTK m. 1405 Gerekçe:** *"Susma, ilke olarak, bir irade beyanı olmamakla birlikte, SMK'nın 28/6 maddesi ile sigorta hukukunda sadece hayat sigortaları açısından bu kurala istisna getirilmiştir. Ancak, sözleşme hukuku ile ilişki olması nedeniyle SMK'da yer alan bu hükmün asıl düzenleme yerinin TTK'da olması gerektiği düşüncesi ile maddeye Tasarıda da yer verilmiştir. Düzenleme yapılırken iki konuda SMK'ya göre farklılık yaratılmıştır. Bunlardan ilki, Tasarının 1405 inci maddesinin tüm sigorta türleri için geçerli olacak şekilde kaleme alınmasıdır. Şöyle ki, bir sözleşme için susmanın irade beyanı olarak kabul edildiği hallerde bu durum, farklı konularda olsa bile aynı nitelikteki tüm sözleşmeler için uygulanmalıdır. Diğer farklılık ise susmanın kabul sayılması için öngörülen otuz günlük sürenin başlangıç anına ilişkindir. SMK'da otuz günlük sürenin başlangıcı Borçlar Hukukuna uygun olarak teklifin sigorta şirketine ulaştığı an iken, Tasarı da bu teklifin verildiği ana çekilmiştir. Gerek SMK gerekse Borçlar Hukuku ilkelerinden ayrılma nedeni ise sigortalıların korunmasıdır. Teklifnamenin sigorta şirketinin hakimiyet alanına ne zaman ulaştığının tespiti, özellikle aracı acentelerin kullanıldığı durumlarda, teklifname sahibi tarafından bilinemediğinden ve bir riziko gerçekleştiği zaman sigortacının sorumlu olup olmadığının tespiti açısından sigortacının hakimiyet alanına ulaşma anı konusunda uyuşmazlıklar yaşanabileceğinden otuz günlük süre teklifnamenin verildiği tarihten itibaren başlatılmıştır…"*

[24] Ayrıca benzer bir düzenleme de Hayat Sigortası Genel Şartları m. C.1 de *"Sigorta sözleşmesinin yapılmasına ilişkin teklifnamenin sigorta şirketine ulaştığı tarihten itibaren otuz gün içinde ret edilmemesi halinde, sigorta sözleşmesi yapılmış olur."* şeklinde düzenlenmiştir. Otuz günlük sürenin başlangıcı, TTK m. 1405/1 de 'teklifname tarihinden itibaren', SK m. 11/2 de ise 'teklifnamenin sigorta şirketine ulaştığı an' olarak düzenlenmiştir. Doktrinde bu hususa ilişkin çeşitli görüşler ortaya çıkmıştır. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Sigortacılık Kanunu'ndan sonra yürürlüğü girdiği ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükmünün uygulanması gerektiği ancak Sigortacılık Kanunu'nda yer alan düzenlemenin daha uygun olduğu görüşü için bkz. **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 159. HSGŞ – ve SK- düzenlemesinin süreyi teklifin varması ile başlatması, sigorta ettiren açısından korumanın başlama süresinin uzattığı ve sigorta ettirenin lehine olan TTK düzenlemesi uygulanması gerektiği yönünde bkz. **AKGÜN,** Evrim, *"Hayat Sigortası Genel Şartları'nın Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Uygunluğuna İlişkin Bir İnceleme"*, İÜHFM, C. 75, Y. 2017, S. 2, s. 565.

[25] **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 158.

1.1.3. Tarafların Hak, Borç Ve Yükümlülükleri

1.1.3.1. Sigorta Ettirenin Hak, Borç Ve Yükümlülükleri

1.1.3.1.1. Prim Ödeme Borcu

Sigorta sözleşmesi tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme olup sigortacının rizikoyu taşıma edimine karşılık sigorta ettirenin de prim ödeme borcu bulunmaktadır[26]. Prim, rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortacının ödeyeceği bedel ya da tazminatını karşılayan, sigorta ettiren tarafından sigortacıya peşin ya da taksitle ödenen para başka bir deyişle sigorta ücretidir[27].

Prim hesabında sigorta bedeli, sözleşmenin süresi, mortalite (ölüm düzeyi) ve komütasyon (iskonto edilmiş ölüm düzeyi) tablosu, sigortalının yaşı, medeni hali, cinsiyeti, sağlık durumu, bulunduğu yer ve zaman gibi rizikonun gerçekleşip gerçekleşmemesine etki edebilecek hususlar[28] ve sözleşmenin yapılması, poliçenin basılması, primlerin tahsili için yapılan masraflar, kira, personel, kırtasiye gibi idare masrafları[29] ile vergiler dikkate alınır.

TTK m. 1430/2 uyarınca, prim nakden ödenmekte olup mal olarak ödenmesi mümkün değildir[30]. Fıkranın ikinci cümlesinde ilk taksitin nakden ödenmesi halinde sonraki primlerin kambiyo senedi ile ödenebileceği ancak bu durumda ödemenin senedin tahsil edildiği anda yapılmış sayılacağı düzenlenmiştir[31]. Sigorta primi

---

[26] **ÜNAN,** Samim, Hayat Sigortası Sözleşmesi, 1.B., Beta Yayıncılık, İstanbul 1998, s. 109 (Hayat Sigortası); **KENDER,** s. 235; **AYLİ,** Ali, Zarar Sigortalarında Prim Ödeme Borcu, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul 2001, s. 5.

[27] **ARSEVEN,** s. 117; **KENDER,** s. 235; **AYLİ,** s. 6; **AKMUT,** Özdemir, Hayat Sigortası, Teori ve Türkiye'deki Uygulama, Ankara 1980, s. 81. Ayrıca yazar 'prim' terimi yerine 'ödenti' terimini kullanmıştır. Bkz**. AKMUT,** s. 81.

[28] **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s.214.

[29] **KENDER,** s. 236.

[30] **ARAL ELDELEKLİOĞLU,** İrem, *"6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcu"*, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi '10. Yıl'a Armağan', Y. 2011, S. 22, s. 205 (Prim Ödeme). Ayrıca bu husus maddenin gerekçesinde şu şekilde açıklanmıştır: *"…6762 sayılı Kanunun 1294 üncü maddesinde yer alan sigorta priminin parayla ödeneceğine ilişkin düzenleme Tasarıda da aynen korunmuştur. Sigortacının sorumluluğunun başlangıcı ilk prim ödemesine bağlandığından ileride ortaya çıkabilecek sorunların önüne geçilebilmesini teminen özellikle primin taksitle ödeniyor olması durumda ilk taksitin nakden ödenecek olması üzerinde maddede özellikle durulmuştur. Müteakip taksitler için kambiyo senedi düzenlenmiş olması halinde ise ödemenin senedin tahsil edildiği anda yapılmış olacağı konusuna açıklık getirilmiştir."*

[31] Sigortacının sorumluluğu, primin tamamının ya da ilk taksitinin ödenmesi ile başlayacağından senet tahsil edilmeden önce riziko gerçekleşirse sigortacı gerçekleşen zarardan sorumlu olmayacaktır. Sigortalının sigorta himayesinden mahrum kalmaması adına Kanun Koyucu TTK m. 1430/2 hükmünü düzenlemiş, sigorta ettirene çok az da olsa bir miktar nakdi ödeme yapma zorunluluğu getirmiştir. **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 232. HSGŞ m. C.1 "*Sigorta priminin tamamı veya taksitle ödenmesi*

sigorta ettiren tarafından ödenmekte olup sigorta ettiren değil de başka biri tarafından ödenmesi durumunda sigortacı ödemeyi kabule mecburdur[32]. Sigorta ettiren primi sigorta şirketine veya tahsile yetkili temsilcisine ödeyerek prim ödeme borcunu ifa eder[33].

TTK m. 1430/1'e göre sigorta primi peşin olarak ödenmektedir. Ancak taraflar aralarında primin aylık ya da yıllık olarak taksitle ödenmesini kararlaştırabilirler[34]. Sigorta priminin taksitlendirildiği durumlarda ilk prim ödendikten sonra diğer primlerin ödeme zamanı, miktarı, ödenmemesinin sonuçları poliçede yazılarak sigorta ettirene bildirilir[35].

Sigorta priminin ödenme zamanı TTK m. 1431/1 hükmüne göre, primin tamamı ya da taraflar arasında taksitle ödeneceği kararlaştırılmış ise ilk taksit sigorta sözleşmesi yapılır yapılmaz ve poliçenin teslimi karşılığında ödenmesi gerekmektedir. Sigorta ettirenin prim borcunu ödeme zamanı, poliçenin sigortalıya teslim edilme anı olup sigorta ettirenin sigortacı tarafından kendisine poliçe teslim edilmediği sürece prim ödeme borcu muaccel olmamaktadır[36].

Sigorta priminin ödeme yeri konusunda TTK m. 1432/1 hükmü, sigorta ettirenin sözleşmede gösterilen adresinde ödeneceğini belirtmiştir. Taraflar arasında yapılan sigorta sözleşmesinde ödeme yeri başka bir yer olarak gösterilmiş olmasına karşın sigorta ettiren tarafından prim fiilen sigorta ettirenin gösterdiği adreste ödeniyorsa, bu ödeme yerine ilişkin söz konusu şart yok sayılmaktadır[37].

---

kararlaştırılmış ise ilk taksit poliçenin tesliminde ve kalan taksitler de poliçede belirtilen tarihlerde nakden ödenir." şeklinde düzenlenmiş olup ilk primden sonraki primlerinde nakit olarak ödenmesi gerektiğini hüküm altına almıştır. Ancak TTK m. 1430/2 hükmü 1452/2 hükmü uyarınca emredici nitelikte hükme aykırı yapılan sözleşmenin şartları geçersizdir. Bu nedenle HSGŞ'nin bu fıkrasının uygulanmasının olanağı kalmamıştır. **ARAL ELDELEKLİOĞLU,** Prim Ödeme, s. 206; **AKGÜN,** s. 565.

[32] Sigortacı başka bir şahıs tarafından yapılan ödemeyi kabul etmez ise temerrüde düşer. **KENDER,** s. 243.

[33] Sigorta aracısının sigorta şirketi tarafından düzenlenen ve imzalanan makbuzu vermesi primi almaya yetkili olduğunu göstermektedir. **KENDER,** s. 243.

[34] **ARAL ELDELEKLİOĞLU,** Prim Ödeme, s. 205.

[35] **ARAL ELDELEKLİOĞLU,** Prim Ödeme, s. 205.

[36] **ARSEVEN,** s. 108; **KENDER,** s. 240; **KAYIHAN,** Şaban, Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu, 1. B., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2004, s. 149; **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 224.

[37] TTK'nın 1432. maddesinin gerekçesi *"...Uygulamalar da dikkate alınarak, sigorta priminin sigorta ettirenin ikametgahında değil, poliçede gösterilen veya poliçe düzenlenmemişse sigorta ettirenin bildirmiş olduğu adresinde ödenmesinin esas olduğu kabul edilmiştir. Özellikle sigorta ettirenin meskeninin ikametgahı olmadığı durumlarda mevcut durumda olduğu gibi sigorta primlerinin yerleşim yerinde tahsil edileceğini kabul etmek maddenin amacına ters düşer. Zira TBK m. 73 de yer*

Sigorta sözleşmelerinde TTK m. 1421/1 gereği sigortacının sorumluluğu aksine bir sözleşme yok ise primin veya primin ilk taksitinin ödenmesi ile başlamaktadır[38]. Maddenin devamında kara ve denizde eşya taşıma işlerine ilişkin sigortalarda, sigortacının sorumluluğunun sözleşmenin yapılması ile başlayacağı düzenlenmiştir.

TTK m. 1434[39] ile sigorta ettirenin temerrüt hali ve sonuçları düzenlenmiştir. Sigorta ettiren tarafından primin hepsi ödenecek ise hepsini ya da taksitle ödenecek ise ilk taksiti poliçe teslim edildiği anda ödemez ise sigorta ettiren temerrüde düşmektedir. Sigorta ettiren tarafından tamamı ya da ilk taksitinin ödenmesi gereken prim, vaktinde ödenmemiş ise sigortacı ödeme yapılmadığı sürece sözleşmeden üç ay içinde –bu süre vadeden başlamaktadır- cayabilir. Sigortacı prim alacağını, muacceliyet gününden itibaren üç ay içinde dava veya takip yoluyla istenmemiş ise sözleşmeden caymış olur[40].

Sigorta ettirenin izleyen[41] primlerden herhangi birini zamanında ödememesi durumunda sigortacı sigorta ettirene, iadeli taahhütlü mektup veya noter vasıtası ile

---

alan ve ana ilkeye göre istisna niteliği taşıyan düzenleme, sigorta ettirenin menfaatleri göz önünde tutarak sevk edilmiştir. Dolayısıyla koruma tam olarak sağlanmalı, sigorta ettirenin fiilen bulunduğu yerin her zaman için ikametgahı olmayacağı da düşünülerek, primin sigorta ettirenin bildirdiği adreste ödenmesi esası kabul edilmelidir." şeklindedir. Primin ödenmesi konusunda yeni bir hüküm olan TTK m. 1432 sigorta ettiren lehine bir düzenleme olarak değerlendirilmektedir. **ARAL ELDELEKLİOĞLU,** Prim Ödeme, s. 210.

[38] Taraflar kendi aralarında ilk primin daha sonraki bir tarihte ödeneceğini kararlaştırabilirler. Bu durum sigorta himayesinin başlamasına engel olmaz. **KENDER,** s. 244; **ARAL ELDELEKLİOĞLU,** Prim Ödeme, s. 213.

[39] **TTK m. 1434:** "*(1) 1431 inci maddeye uygun olarak istenilen sigorta primini ödemeyen sigorta ettiren mütemerrit olur.*
(2) İlk taksiti veya tamamı bir defada ödenmesi gereken prim, zamanında ödenmemişse, sigortacı, ödeme yapılmadığı sürece, sözleşmeden üç ay içinde cayabilir. Bu süre, vadeden başlar. Prim alacağının, muacceliyet gününden itibaren üç ay içinde dava veya takip yoluyla istenmemiş olması hâlinde, sözleşmeden cayılmış olunur.
(3) İzleyen primlerden herhangi biri zamanında ödenmez ise, sigortacı sigorta ettirene, noter aracılığı veya iadeli taahhütlü mektupla on günlük süre vererek borcunu yerine getirmesini, aksi hâlde, süre sonunda, sözleşmenin feshedilmiş sayılacağını ihtar eder. Bu sürenin bitiminde borç ödenmemiş ise sigorta sözleşmesi feshedilmiş olur. Sigortacının, sigorta ettirenin temerrüdü nedeniyle Türk Borçlar Kanunundan doğan diğer hakları saklıdır.
(4) Bir sigorta dönemi içinde sigorta ettirene iki defa ihtar gönderilmişse sigortacı, sigorta döneminin sonunda hüküm doğurmak üzere sözleşmeyi feshedebilir. Can sigortalarında indirime ilişkin hükümler saklıdır."

[40] TTK m. 1434/2 hükmü uyarınca sigortacının üç ay içinde dava açmayarak sessiz kalması halinde sözleşme ortadan kalkacaktır. Doktrinde bu husus hakkında sigorta ettirene bildirim yapılmaması durumunu tüketicilerin korunması ilkesine aykırı bulunmuştur. **KENDER,** s. 245; **ARAL ELDELEKLİOĞLU,** Prim Ödeme, s. 214. Aksi görüş için bkz. **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 249.

[41] Doktrinde TTK m. 1434/3 hükmünde yer alan 'izleyen' teriminin kullanılması doğru bulunmamış onun yerine 'sonraki' terimi kullanılmıştır. **KENDER,** s. 246; **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 165.

ihtar gönderir. Sigortacı, sigorta ettirene on günlük süre vererek borcunu yerine getirmesini aksi halde süre sonunda sözleşmenin feshedilmiş sayılacağını ihtar eder. Bu sürenin bitiminde borç ödenmemiş ise sigorta sözleşmesi feshedilmiş olur.

1.1.3.1.2. Beyan Yükümlülüğü

Sigorta ettiren, sigortacıya sözleşmenin yapılması sırasında bildiği veya bilmesi gereken tüm önemli hususları bildirmesi gereklidir. Çalışmamızın devamında sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğü, sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırılık ve sonuçları detaylı olarak incelenmiştir[42].

1.1.3.1.3. Sigorta Sözleşmesini Prim Ödemesinden Muaf Sigortaya Dönüştürme Hakkı

Sigorta primleri, sözleşme süresinde ödeneceği varsayımına dayalı olarak hesaplanır[43]. Sorumlulukların eşitliği ilkesi gereği, sigortacı istediği zaman üstlenmiş olduğu yükümlülükleri bırakamazsa, sigorta ettiren de, istediği zaman sigorta primlerini ödemekten vazgeçemez[44].

Hayat sigortalarında TTK m. 1487/2 hükmünce, hayatı sigorta edilen şahıs, ilk primin ödenmesinden önce vefat etmiş ise hayat sigortası sözleşmesi geçersizdir. HSGŞ m. C.1 hükmünde de TTK hükmüne benzer bir düzenleme yer almaktadır. Hayat sigortası sözleşmelerinde sigorta ettirenin ilk yıl prim ödememesi halinde sigortacı TTK m. 1434 hükümlerine başvurabilir[45].

En az bir yıldan beri yürürlükte olan ve bir yıllık primi ödenmiş olan hayat sigortası sözleşmelerinde, TTK 1502. maddesi ile özel bir düzenleme getirmiştir. Sigortacı ve sigorta ettiren arasında yapılan en az bir yıldan beri yürürlükte olan ve bir yıllık primi ödenmiş olan sözleşmelerde sigorta ettiren tarafından prim ödeme borcu yerine getirilmediği takdirde sigortacı sözleşmeyi feshedemez ve prim isteyemez. Kanun bu halde sigortanın 'prim ödemekten muaf sigorta'ya dönüşeceğini hüküm altına almıştır[46]. Prim ödenmesinden muaf sigortada, sigorta

[42] Sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğü hakkında açıklamalar için bkz. Bölüm 1, § 3.1.
[43] **AKMUT,** s. 129.
[44] **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 305; **AKMUT,** s. 129.
[45] **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 165.
[46] Bu konuya ilişkin bir düzenleme de HSGŞ m. C.1 de *"Bir yıldan uzun süreli hayat sigortalarında sigorta ücretinin veya taksitlere bağlanmış olduğu takdirde herhangi bir taksitinin vadesinde*

bedeli ödenen primle sözleşme uyarınca ödenmesi gereken prim arasındaki orana göre ödenir[47].

Prim ödemesinden muaf sigortaya dönüşmüş sözleşmenin eski haline dönüşmesine ilişkin HSGŞ m. C.4 'te düzenleme yapılmıştır. Söz konusu maddeye göre tenzil edilmiş olan sözleşme, ödenmeyen ilk primin vadesini izleyen altı ay içinde ve birikmiş primler, her primin vadesinden itibaren hesap edilecek kanuni gecikme faiziyle birlikte sigorta ettiren tarafından bir defada ödenmek şartıyla tekrar yürürlüğe konulur veya eski haline dönüştürülür.

1.1.3.1.4. Sigortadan Ayrılma Hakkı

Sigorta ettiren, TTK m. 1500/1 hükmünce, en az bir yıldan beri yürürlükte olan ve bir yıllık primi ödenmiş olan hayat sigortası sözleşmesini istediği zaman sona erdirerek sigortadan ayrılabilir[48]. Sigortadan ayrılma, sigorta ettirenin hayat sigortası sözleşmesini sona erdirerek matematiksel karşılığının kendisine verilmesini isteme başka bir deyişle sigorta ettirenin sözleşmeden doğan gelecekteki haklarını sigortacı tarafından geri satın alınması olarak tanımlanmıştır[49].

Doktrinde belli bir süre içinde ölme ya da yaşama ihtimaline karşı yapılan sigortalar için ayrılma hakkını tanımamak gerektiği, bu hakkı yalnızca rizikonun gerçekleşmesi kesin olan sigortalarda kabul edilmesi gerektiği ileri sürülmüştür[50].

Sigorta ettirenin sigortadan ayrılma değeri, ayrılmanın istenildiği andaki genel kabul görmüş aktüerya kurallarına uygun bir biçimde hesaplanan değerdir.

ödenmemesi halinde sigortacı, sigorta ettirenin kendisine bildirmiş olduğu son ikametgah adresine taahhütlü mektupla veya noter kanalıyla ücret veya taksitin bir ay içinde ödenmesini, aksi takdirde sigortanın feshedilmiş olacağını ihtar eder. Bu sürenin sonunda söz konusu ücret veya taksit ödenmemiş ise sözleşme feshedilmiş olur." şeklinde yer almaktadır. TTK m. 1520/3'e göre, TTK m. 1502 hükmü nispi emredici niteliktedir. HSGŞ yer alan hükümlerin TTK'ya göre sigorta ettirenin lehine olması durumunda genel şart hükümleri uygulanmadır. **AKGÜN,** s. 566.

[47] **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 307.

[48] 6102 sayılı TTK ile sigorta ettirenin 'sigortadan ayrılma' hakkı, 6762 sayılı ETK döneminde 'iştira', uygulamada ise 'satın alma' terimleri ile ifade edilmektedir. **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 308. *Ünan,* 'sigortadan ayrılma' deyimi yerine 'sigortayı tek taraflı işlemle sigortacıya geri satma' deyiminin daha uygun olacağını belirtmiştir. Yazar aynı zamanda sigorta ettirene kısmen ayrılma imkanının tanınmasının daha yerinde bir çözüm olacağını savunmuştur. **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 153. *Kender,* 'sigortadan ayrılma' ve 'sözleşmeyi sona erdirme' deyimlerinin hukuki niteliğinin belli olmadığını ifade etmiştir. **KENDER,** s. 250.

[49] **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 153; **ULAŞ,** s. 119; **BOZER,** Sigorta Hukuku, s. 256; **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 308

[50] Görüş için bkz. **BOZER,** Sigorta Hukuku, s. 257; **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 153. Aksi görüş için bkz. **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 309-310.

TTK m. 1500/2 hükmünce, sigorta ettiren tarafından sigortacıdan yaşama ihtimaline karşı yapılan hayat sigortalarında, ayrılma değerinin istenebilmesi için sigortalının sağlıklı olduğunun ispat edilmesi gereklidir[51].

HSGŞ m. C.6 ile sigortadan ayrılma *"Sigortacı, aksine bir sözleşmeyle kısaltılmış olmadıkça en az üç yıllık primi ödenmiş olan bir sigortayı, sigorta ettirenin talebi üzerine ve sigorta poliçesinin geri verilmesi karşılığında poliçede belirtilen şekilde satın almak zorundadır."* şeklinde düzenlenmiştir. TTK m. 1500 hükmü 1520/3 uyarınca nispi emredici nitelikte olup sigorta ettirenin, sigortalının ve lehtarın aleyhine değiştirilemez. HSGŞ'de yer alan hüküm TTK'da düzenlenen hüküm ile kıyaslandığında sigorta ettirenin aleyhine olduğundan TTK hükümlerinin uygulanması gerekir[52].

1.1.3.1.5. Ödünç Para Alma Hakkı

Hayat sigortası kişinin geleceği koruma altına almakla birlikte bir yandan da sigorta ettireni birikim yapmaya teşvik etmektedir[53]. Uzun süreli hayat sigortalarında sigorta ettirenin ekonomik sıkıntı içinde olması ve maddi olarak olumsuzluklar yaşaması her daim mümkün olup Kanun bu gibi durumlara karşın sigorta ettirene sigortacıdan ödünç para alma hakkı tanımıştır[54].

TTK m. 1501 hükmü uyarınca, en az bir yıllık primi ödenmiş olan ve bir yıldan beri yürürlükte bulunan hayat sigorta sözleşmelerinde sigorta ettirenin istemesi halinde, sigortacı istem anındaki genel kabul görmüş aktüerya kurallarına uygun bir biçimde hesaplanan değer üzerinden sigortalıya ödünç para vermek zorundadır.

---

[51] Kanun Koyucu TTK m. 1500 hükmünün gerekçesinde bu konuyu şu şekilde açıklamıştır: *"...Diğer taraftan yaşama ihtimaline karşı yapılmış sigortalarda, süre sonuna doğru rizikonun gerçekleşme ihtimaline karşı sigortacının ayıracağı karşılık artacağından, öleceğini anlayan sigorta ettiren sözleşmeyi iştira edebilir. Bu nedenle, yaşama ihtimaline karşı yapılan sigortalarda sigorta ettirenin iştira hakkını kullanabilmesi sigortalının sağlıklı olduğunun ispatına bağlanmıştır. Böylelikle, sigorta ettirenin kötü niyetli olarak iştira hakkının kullanmasının önüne geçilmek istenmiştir." Ünan,* Kanunda yer alan bu fıkrayı 'insancıl olmayan hüküm' olarak nitelemiş ve düzenlemeyi hatalı bulmuştur. **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 163.

[52] **AKGÜN,** s. 580.

[53] **ATABEK,** Reşat, *"Hayat Sigortası ve Kredi",* BATİDER, C. 7, Y. 1973, S. 2, s. 419; **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 310.

[54] **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 310; **ULAŞ,** s. 122.

Ödünç para verme halinde ödenen paranın sigortacının mı yoksa sigorta ettirenin mi olduğu konusu doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre, sigortacı tarafından verilen bu para, TBK'nın 386 vd. maddelerinde düzenlenen ödünç verme sözleşmesi uyarınca verilmektedir[55]. Diğer bir görüşe göre, bu para sigorta ettirenin parası olup kanunda ödünç verilmekten bahsedilse de TBK uyarınca ödünç sözleşmesinden bahsedilemez [56].

Ödünç para vermenin sonuçları, miktarı veya faiz alınıp alınmayacağına ilişkin hususlar Kanunda düzenlenmemiştir[57]. Uygulamada ödünç alınan para, ana para olarak ödenmemekte olup faiz ile birlikte ödenmektedir[58]. Faiz konusuna ilişkin HSGŞ m. C.7[59] ile düzenleme yapılmış olup bu hükümler uygulanabilir[60].

1.1.3.2. Sigortacının Borç ve Yükümlülükleri

1.1.3.2.1. Rizikoyu Taşıma Borcu

Sigortacının sigorta sözleşmesinden kaynaklanan ana borçlarından biri, rizikoyu taşıma borcudur[61]. Sigortacının rizikoyu taşıma borcu, riziko gerçekleşmeden önce ve riziko gerçekleştikten sonra olmak üzere iki dönemden oluşmakta olup sigortanın koruması rizikonun gerçekleşmesinden önce durağan halde iken riziko gerçekleştikten sonra dinamik hale gelir[62].

TTK m. 1487/2 hükmü uyarınca, hayat sigortalarında sigortacının sorumluluğu ilk primin ödenmesi ile başlamaktadır. Eğer hayatı sigortalanan kimse ilk primin ödenmesinden önce ölmüş ise sözleşme geçersizdir[63]. HSGŞ A.5 maddesine göre, sigortanın poliçede başlama ve sona erme tarihleri olarak yazılan günlerde aksi kararlaştırılmadıkça Türkiye saati ile öğleyin saat on ikide başlayıp

---

[55] Görüş için bkz. **ULAŞ,** s. 122.
[56] Görüş için bkz. **ATABEK,** s. 431; **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 311.
[57] **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 311.
[58] **KENDER,** s. 251; **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 164; **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 312.
[59] **HSGŞ m. C.7:** *"Borcun faizleri, taraflarca kararlaştırılan vadelerde ödendiği sürece sözleşme yürürlükte kalır. Faizler vadelerinde ödenmeyecek olursa, sigortacı, sigorta ettirene bir ihbar mektubu göndererek borcunu işlemiş faiz ve masraflarıyla üç ay içinde ödemeye davet eder. Borç bu süre içinde ödenmez ise sigortacı re'sen iştira eder ve alacağını işlemiş faiz ve masraflarıyla birlikte tahsil eder. Kalan miktar sigorta ettirene iade olunur."*
[60] **AKGÜN,** s. 581. HSGŞ m. C.7 hükmünde yer alan düzenlemenin eksik ve hatalı olduğu konusunda bkz. **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 312-313.
[61] **KENDER,** s. 292.
[62] **KENDER,** s. 292; **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** 313.
[63] **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 341.

öğleyin saat on ikide ve her halükarda rizikonun gerçekleşmesiyle sona erecektir. Ancak TTK hükümleri çerçevesinde primin tamamı ya da taksitle ödenmesi kararlaştırılmış ise ilk taksitin ödenmesi on ikiden önce ödenmiş ve bu durum ispat edilmiş ise sigortacının sorumluluğu başlar[64].

1.1.3.2.2. Aydınlatma Yükümlülüğü

Türk Ticaret Kanunu 1423. maddesi ile sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü düzenlemiş olup sigortacı ve acentesi tarafından, sigorta sözleşmesi kurulmadan önce, sigorta ettirene gerekli inceleme süresi de tanınmak şartı ile kurulacak olan sözleşmeye ilişkin tüm bilgileri, sigortalının haklarını, sigortalının özellikle dikkat etmesi gereken hükümleri, gelişmelere bağlı bildirim yükümlülüklerini sigorta ettirene yazılı olarak bildirilmesi gerektiğini hüküm altına almıştır.

Çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü detaylı olarak açıklamıştır[65].

1.1.3.2.3. Poliçe Verme Yükümlülüğü

Hayat sigortası sözleşmesinin yapılması için Kanun şekil şartı aramasa da sigortacı sözleşme kurulduktan sonra usul hukuku bakımından bir ispat belgesi olarak 'poliçe' adı verilen bir sigorta senedi düzenlemektedir[66]. Sigorta poliçesi, sigorta sözleşmesinin taraflarının haklarını ve borçlarını gösteren belge niteliğindedir[67].

TTK m. 1424/1 gereği, sigortacı sigorta ettirene yetkililer tarafından imzalanmış poliçeyi kendisi ya da acentesi tarafından akdedilmiş olan sözleşmenin yapılmasından itibaren yirmi dört saat, diğer hallerde[68] ise on beş gün içinde sigorta ettirene vermekle yükümlüdür. Sigortacı sigorta ettirene poliçeyi geç vermiş ise doğan zarardan sorumludur.

---

[64] **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 341.
[65] Sigortacının aydınlatma yükümlülüğü için bkz. Bölüm 2 § 2.1.
[66] **ULAŞ,** s. 69; **KENDER,** s. 178.
[67] **ARSEVEN,** s. 153; **ÇEKER,** Mustafa, *"Sigorta Poliçelerinin Düzenlenmesine İlişkin Tüketici Hukuku Sorunları"*, 5. Tüketici Hukuku Kongresi Makale, Bildiri ve Ses Çözümleri, Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları, 1. B., Bilge Yayınevi, Ankara 2016, s. 495 (Poliçe); **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 329.
[68] Sigorta sözleşmesinin aracı acente veya broker vasıtası ile yapıldığı durumlardır. **KENDER,** s. 179.

TTK m. 1425/1'e göre, sigorta poliçesi, rahat ve kolay okunacak biçimde olup tarafların haklarını, temerrüde ilişkin hükümleri, genel ve varsa özel şartları içerecek şekilde düzenlenir. Sigorta poliçesi düzenlendikten sonra taraflar, poliçenin bir kısım koşullarında değişiklik yapmak isterler ise sadece değişikliği içeren 'zeyilname' adı verilen ek bir belge düzenlenerek sigorta ettirene verilmektedir[69]. TTK m. 1425/2 hükmü gereğince, poliçenin ve zeyilnamenin eklerinin içeriği teklifnameden veya kararlaştırılan hükümlerden farklıysa, bahse konu bu belgelerde yer alıp teklifnameden değişik olan ve sigorta ettirenin, sigortalının ve lehtarın aleyhine öngörülmüş bulunan hükümler geçersizdir.

TTK m. 1424 uyarınca sigorta ettirenin poliçeyi kaybetmiş olması halinde, masraflarını kendi karşılayarak sigortacıdan yeni bir poliçe verilmesini isteyebilir.

1.1.3.2.4. Sigorta Bedelini Ödeme Borcu

Sigorta bedelini ödeme borcu, sigortacının, riziko gerçekleştiği zaman sözleşmeden doğan en karakteristik borçlarındandır[70]. Sigorta bedeli, sigorta sözleşmesinin tarafları arasında kararlaştırılan, sigorta poliçesinde gösterilen ve rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortacının ödeyeceği azami miktardır[71]. Hayat sigortalarında ölüm ve yaşama olayları, sigortacının sigorta bedelini ödeme borcunu doğurur[72].

Hayat sigortalarında sigortacı, rizikonun gerçekleşmesi ile birlikte sigorta bedelini hak sahibine ödemekle yükümlüdür[73]. TTK m. 1427 uyarınca hayat sigortalarında sigorta bedeli, rizikonun gerçekleşmesi ile birlikte rizikoyla ilgili belgelerin sigortacıya verilmesi ile sigortacının edimine ilişkin araştırmaları bitince ve herhalde rizikonun gerçekleştiğine ilişkin yapılacak ihbardan on beş gün sonra muaccel olur[74]. Sigortacıya yüklenemeyen bir kusurdan dolayı inceleme gecikmiş ise süre işlemez.

---

[69] **ULAŞ,** s. 74.
[70] **ULAŞ,** s. 125; **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 336.
[71] **KENDER,** s. 307.
[72] **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 337.
[73] **KENDER,** s. 323.
[74] **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 351.

1.1.4. Sona Ermesi

1.1.4.1. Süre Bitimi

Hayat sigortası, sözleşmede belirtilen sürenin bitmesi ile sona ermektedir[75]. HSGŞ m. A.5 ile hayat sigortasının başlangıç ve sona erme tarihinin poliçede başlama ve sona erme tarihleri olarak yazılan günlerde olduğu ve taraflar arasında aksi kararlaştırılmamış ise Türkiye saati ile sigortanın öğleyin saat on ikide başlayacağı ve öğleyin saat on ikide sona ereceği hükme bağlanmıştır. TTK m. 1410 hükmüne göre taraflar arasında sigorta süresi kararlaştırılmadıysa tarafların iradeleri, yerel teamül ile hal ve şartlar değerlendirilerek süre mahkeme tarafından belirlenecektir.

Hayat sigortası sözleşmesinin süresinin sona ermesi durumda taraflar anlaşarak süreyi uzatabilir[76]. Türkiye'de yapılan hayat sigortası dünyanın her yerinde geçerli olup sigortalının hayat sigortası Türkiye'de yapılmış ancak riziko yurtdışında meydana gelmiş ise sigortacının zaman itibari ile sorumluluğu Türkiye saatine göre değerlendirilmektedir[77].

1.1.4.2. Rizikonun Gerçekleşmesi

Hayat sigortalarında sigorta himayesi altına alınan rizikonun gerçekleşmesi durumunda sigortanın güvence sağlama fonksiyonu devreye girer[78]. Bu durumda sigortacının sigorta bedelini ödeme borcu doğar ve sigortacı sigorta bedelini ödenmesi ile birlikte sigorta ilişkisi sona erer[79].

1.1.4.3. Tek Taraflı İrade Beyanı İle Sona Ermesi

Hayat sigortası sözleşmesinin tek taraflı irade beyanı ile sona ermesi, fesih ve cayma halinde söz konusu olmaktadır[80].

Taraflardan birinin fesih bildiriminde bulunması durumunda sigorta sözleşmesi sona ermektedir. Kanunda veya sigorta sözleşmesinde bazı hallerde

[75] **ULAŞ,** s. 137.
[76] **ULAŞ,** s. 138.
[77] **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 361.
[78] **ULAŞ,** s. 138.
[79] **ULAŞ,** s. 138; **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 362.
[80] **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 362.

taraflardan birine sözleşmeyi fesih hakkı tanınmış olabilir[81]. Bu hallerden birinin gerçekleşmesi üzerine sözleşmeyi fesih hakkı doğar.

Çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde cayma konusu detaylı olarak açıklanmış olup burada sadece sigorta sözleşmesini sona erdiren hallerden biri olduğu belirtilmekle yetinilecektir[82].

1.1.4.4. Riskin Gerçekleşme İhtimalinin Ortadan Kalkması

Sigortacı, belirli rizikoların meydana gelmesi durumunu sigorta himayesi altına almakta olup sözleşmede kararlaştırılan riskin gerçekleşme ihtimalinin ortadan kalkması durumunda sözleşme sona erer[83].

Örneğin, hayat sigortalarında yaşama ihtimaline karşı yapılan hayat sigortasında sözleşme içerisinde sigortalının ölmesi veya sigortanın korumasına girmeyen bir nedenle hayatı sigorta edilen kişinin ölmesi durumunda riskin gerçekleşme ihtimali ortadan kalkmaktadır[84].

1.1.4.5. Sigortacının İflası

Sigortacı tacir sıfatına sahip olduğundan iflasa tabi olup sigortacının iflas etmesiyle birlikte sözleşme sona ermektedir.[85]

TTK 1506. maddesi ile hayat sigortaları akdeden sigortacının iflasını özel olarak düzenlemiştir. Bir yıldan uzun süreli olan hayat sigortalarında, riziko iflasın açıldığı tarihte gerçekleşmemiş ise hak sahiplerine o andaki matematik karşılık; iflasın açıldığı tarihte riziko gerçekleşmiş ancak sigorta bedeli ödenmemiş ise hak sahiplerine rizikonun gerçekleştiği andaki matematik karşılık ödenecektir[86]. Rizikonun gerçekleşmesi halinde, sigorta bedeli ile matematik karşılıklar arasındaki

---

[81] **KENDER,** s. 348.
[82] Cayma için bkz. Bölüm 3, § 3.3.1.1.
[83] **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 378; **ULAŞ,** s. 138.
[84] **KENDER,** s. 348.
[85] **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 379. TTK m. 1418 bu hususu *"(1)Sigortacının iflası hâlinde sigorta sözleşmesi sona erer. Sigortacının iflasından önce ödenmeyen tazminatlar, özel hükümler saklı kalmak kaydıyla, önce 3/6/2007 tarihli ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu gereğince sigortacı tarafından ayrılması gereken teminatlardan, sonra iflas masasından karşılanır.*
(2) Hak sahipleri iflas masasına İcra ve İflas Kanununun 206 ncı maddesinin dördüncü fıkrasında düzenlenen üçüncü sırada katılır." şeklinde düzenlemiştir.
[86] **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 191.

kısım önce sigortacının teminatından karşılanacak, açık kalan miktar ise garameye girer.

1.2. KREDİ HAYAT SİGORTASI

1.2.1. Kavram

1.2.1.1. Terminoloji Sorunu

Kredi borçlusunun ölümü, hastalığı veya sakatlığı gibi riskler[87] neticesinde borcunu zamanında ve tam ödemesini güvence altına almak adına uygulamada genellikle bireysel krediler ile bağlantılı olarak yapılan hayat sigortaları için birçok farklı kavram kullanılmaktadır[88].

Kredi hayat sigortası ilk olarak Amerika'da uygulanmaya başlanmış olup *'kredi hayat sigortası' (Credit Life Insurance)* veya *'alacaklı hayat sigortası' (Creditor Life Insurance)* kavramları; Alman ve İsviçre hukukunda, uygulamaya başlandığı ilk dönemlerde *'bakiye borç sigortası', 'bakiye kredi sigortası', 'kredi bakiye borç sigortası'* veya *'kredi borç sigortası'* gibi kavramlar ile ifade edilmiştir[89]. Ancak bu kavramların kredi sigortası izlenimi vermesinden ve yanlış anlamalara neden olmasında dolayı doktrinde eleştirilmiş[90] ve eleştiriler dikkate alınarak *'bakiye borç sigortası'* üst başlık olarak belirlenmiş; *'bakiye borç hayat sigortası'*[91], *'bakiye borç hastalık gündelik sigortası', 'karma bakiye borç sigortası'* olmak üzere alt başlıklara ayrılmıştır[92]. Zaman içerisinde hayat sigortasının gelişmesi ile birlikte kredi ile bağlantısının daha iyi vurgulanması adına *'kredi hayat sigortası'* kavramı benimsenmiştir[93].

Türk hukukunda bu sigortayı ifade etmek için *'bakiye borç hayat sigortası'*[94], *'kredi hayat sigortası'*[95], *'kredi alacaklıları tarafından yaptırılan grup hayat*

---

[87] Risk kavramı için bkz. **KUBİLAY,** Huriye, Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku, 2. B., Fakülteler Barış Kitabevi, İzmir 2003, s. 44.
[88] **YONGALIK,** s. 5.
[89] Kredi hayat sigortasının gelişimi ve karşılaştırılmalı hukukta uygulanması açısından detaylı bilgi için bkz. **YONGALIK,** s. 13-18.
[90] Eleştiriler için bkz. **YONGALIK,** s. 7, dn. 9.
[91] Bu kavram genellikle sadece kredi alanın ölüm riskine karşı güvence sunulduğu durumlarla sınırlı olarak kullanılmaktadır. **YONGALIK,** s. 7.
[92] **YONGALIK,** s. 7.
[93] www.bankrate.com; www.usinsuranceonline.com/life-insurance/policy-types/credit-life-insurance; www.thebalance.com/credit-life-insurance-for-debt-after-death (10.03.2018).
[94] **ÜNAN,** Hayat Sigortası, s. 7; **KUBİLAY,** s. 105.

sigortası'[96], '*alacaklı grup hayat sigortası'*[97], '*kredili hayat sigortası'*[98] gibi kavramlar kullanılmıştır.

Biz çalışmamızda, hayat sigortasının kredi için akdedildiğini açıkça ifade edebilmesi, doktrinde ve uygulamada yerleşmiş olması nedeniyle *'kredi hayat sigortası'* kavramını kullanmayı tercih etmiş bulunmaktayız.

1.2.1.2. Tanımı

Kredi hayat sigortası, kredi borçlusunun ölümü üzerine, bakiye kredi alacağını teminat altına alan, bakiye kredi borcunun ödenmesine güvence sunan özel bir hayat sigortasıdır[99]. Başka bir deyişle riziko gerçekleştiğinde sigortacı tarafından ödenecek paranın, kredi borcunu kapatmak üzere kredi kuruluşuna ödenmesi biçiminde güvence veren bir sigorta türüdür[100].

Kredi hayat sigortası, taksitli geri ödemeli kredi veya kredi fonksiyonlu sözleşme akdedenlerin ölümü sonucunda bakiye kredi borçlarını ödeme yükümlülüğünü güvence altına almaktadır[101]. Örneğin, çalışarak ailesinin geçimini sağlayan birinin kredi çektiğini, ödemeler devam ederken vefat ettiğini düşünelim. Bunun sonucunda kredi kullananın ailesi ya da mirasçıları zor durumda kalacaktır. Bu riske karşı kredi hayat sigortası ile korunma sağlanması mümkün olup sigortacı tarafından kredi kuruluşuna ödeme yapılarak kredi borcu sona erecektir[102].

---

[95] **YONGALIK,** s. 5; **ÇEKER,** Mustafa, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Sigorta Hukuku, 19. B., Karahan Kitabevi, Adana 2018, s. 243 (Sigorta Hukuku); **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 40. https://www.garantiemeklilik.com.tr/kredi-hayat-urunleri-hayat-sigortasi; https://www.akbank.com/tr-tr/urunler/Sayfalar/Kredi-Hayat-Sigortasi.aspx (30.12.2018).

[96] **ULAŞ**, s. 154-155.

[97] **COŞKUN,** Gülay, Türk ve Amerikan Hukukunda Grup Sigortası ve Çeşitleri, Ankara 1969, s. 145.

[98] https://www.yapikredi.com.tr/bireysel-bankacilik/sigorta-ve-emeklilik/kredili-hayat-sigortasi; https://www.allianz.com.tr/tr_TR/urunler/bireysel-hayat-sigortalari/kredili-hayat-sigortasi.html (30.12.2018).

[99] **ÜNAN,** Hayat Sigortası, s.7; **YONGALIK,** s. 10; **ÇEKER,** Sigorta Hukuku, s. 243. Yargıtay içtihatlarında da kredi hayat sigortası tanımlanmıştır. *"... Kredi hayat sigorta sözleşmesi genel olarak, kredi alanın ölümü üzerine, bakiye kredi borcunun ödenmesine güvence sunan özel bir hayat sigortası olarak tanımlanmaktadır. Bu tür sözleşmelerde, kredi alacaklısı (kredi veren), kredi borçlusunun (kredi alan) hayatı üzerine sigorta sözleşmesi akdetmektedir..."* Yrg. 11. HD, E. 2004/611, K. 2004/10288, T. 25.10.2004, www.kazanci.com (30.12.2018). Kredi hayat sigortasında lehtarın sigorta tazminatını alabilmesi için ölüm rizikosunun gerçekleşmesi gerekir. Ancak bazı sigortacılar tarafından ölüm rizikosunun yanı sıra sigortalının işgöremez hale gelmesi de sigortalanabilir. **ULAŞ,** s. 154-155; **ÜNAN,** Hayat Sigortası, s. 7; **YONGALIK,** s. 10.

[100] **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 214.

[101] **YONGALIK,** s. 10.

[102] **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 214.

1.2.1.3. Sınıflandırılması

Kredi hayat sigortası, iradi olarak yapılıp yapılmamaya, sağlanan güvencenin kapsamına, sigorta bedeline ve sigorta ettirene göre değişik açılardan sınıflandırılmaktadır.

1.2.1.3.1. Zorunlu Olarak Yapılıp Yapılmamasına Göre

Hukukumuzda sigorta sözleşmelerinin yapılması zorunlu ya da ihtiyari olmasına göre değişmektedir. Zorunlu sigorta, kanun hükmü gereği sigorta ettirenin, belirli bir sigorta branşında sigorta sözleşmesi yapma zorunluluğunun olduğu sigortalardır[103]. Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği m. 4/1-j ile zorunlu sigorta, kredi kuruluşlarının kredi kullandırılması esnasında verdikleri kredilerle ilgili olarak yapılması gereken, ilgili kanunlar veya Bakanlar Kurulu kararları ile belirlenen sigortalar olarak tanımlamıştır. Kredi bağlantılı yapılan zorunlu sigortalara, konut kredisinin verilmesi durumunda deprem sigortası (DASK) ya da araçlar için kara yolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası örnek verilebilir[104].

İhtiyari sigorta, BKBSUEY m. 4/1-c ile yaptırılması zorunlu olmayan ancak bireysel kredi işlemleri ile ilgili olarak yapılması taraflarca kabul edilen sigortalar olarak tanımlanmıştır. Kredi ile bağlantılı yapılan ihtiyari sigortalara ferdi kaza, işsizlik sigortası örnek gösterilebilir.

Kredi alanın kredi hayat sigortası yaptırması zorunlu mudur? Kredi alanın kredi hayat sigortasını yasal olarak yaptırma zorunluluğu olmayıp, BKBSUEY açısında ihtiyari bir sigortadır[105]. Kredi alan tarafından kredi hayat sigortası yaptırma mecburiyeti bulunmamaktadır. Kredi veren kuruluşlar, kredi alandan kredi alacağını güvende tutmak adına kredi hayat sigortası yaptırmasını istemektedir. Ancak uygulamada, kredi veren kuruluşlar tarafından kredi alana kredi hayat sigortasının

---

[103] **KENDER,** s. 196-197.

[104] **KENDER,** s. 201-202; **OĞUZ,** Sefer, *"Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliğindeki Son Gelişmelerin Değerlendirilmesi"*, Terazi Hukuk Dergisi, C. 11, Y. 2016, S. 124, s. 53.

[105] **YONGALIK,** Aynur, *"Konut Edindirme ve Finansmanı Sistemi Kapsamında Bilgilendirme Yükümlülüğü Açısından Kredi Hayat Sigortası"*, Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan, Ankara 2010, s. 2350 (Konut Edindirme); **OĞUZ,** s. 53.

yapılması mecburi olduğu şeklinde yansıtılmaktadır[106]. Aynı zamanda kredi alanın kredi hayat sigortası yaptırmak istememesi durumunda bankalar tarafından kredi verilmek istenmemektedir.

Tüketici kredileri ve konut finansmanı ile bağlantılı olarak yapılan sigortalara ilişkin TKHK m. 29 ve m. 38 ile birtakım düzenlemeler yapılmıştır. Her iki maddenin ikinci fıkrasında *'tüketicinin sigorta yaptırmak istemesi hali'* düzenlenmiş olup hükmün lafzından kredi alanın sigorta yaptırmak istememesi durumunun da söz konusu olduğundan bahsedilebilir[107]. Bu durumda kredi sözleşmesi ile kredi alana sigorta yaptırma yükümlülüğü getirilemeyecektir[108].

Nitekim kredi hayat sigortasının yapılmasının zorunlu olup olmadığı konusunda Yargıtay 13. Hukuk Dairesi'nin E. 2015/31586, K. 2016/22675 sayılı kararı "*Kredinin kullanıldığı sırada yürürlükte bulunan 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Yasada kredinin sigorta teminatı altına alınmasıyla ilgili tarafları bağlayıcı bir düzenleme bulunmadığı için uygulamada bankalar tarafından kredi verilmesi, yapılması isteğe bağlı sigortaların yaptırılması şartına bağlanmakta, bu sigortaları yaptırmayan tüketicilere kredi kullandırılmamaktadır. Esasen kredi borcunu teminat altına alan hayat sigortasının yaptırılmasında hem tüketicinin hem de bankanın menfaati olduğu için taraflar sözleşme hükümlerine göre bu edimi yerine getirmektedirler. O yüzden kredi sözleşmelerinde bankaya getirilen sigorta yaptırma yükümlülüğüne dair hükümler haksız şart olarak değerlendirilmemiştir. Buna karşın olayda uygulama yeri olmayan 28.05.2014 tarihinde yürürlüğe giren*

---

[106] *Yongalık*'a göre, kredi alanın, kredi sözleşmesi yapılırken, kredi hayat sigortası yaptırmak isteyip istemediği konusunda iradesine bakılmaksızın sözleşmenin yapılması, teknik anlamda olmasa da artık zorunlu bir kredi hayat sigortası söz konusu olmaktadır. Uygulamada bankalar tarafından zorunlu kredi hayat sigortası tercih edilmektedir. **YONGALIK,** Konut Edindirme, s. 2350. *Ünan*'a göre, kredi bağlantılı olarak yapılan sigortaların tüketicinin korunması adına 'zorunlu' olması gereklidir. Ancak uygulamada sorun sigorta priminin kimin tarafından karşılanacağı kısmındadır. TKHK m. 4/3 bu yükü kredi veren kuruluşa yükleyerek adil bir çözüm getirmiştir. Ancak uygulamada kredi veren kuruluşun kendi menfaati için yapılmasını öngördüğü sigortanın giderini tüketiciye yüklemesi TKHK m. 4/3 hükmüne aykırılık teşkil edecektir. Kredi kuruluşu kendisinin yararlanacağı sigortanın masrafını karşılamakla yükümlü olacaktır. **ÜNAN,** Samim, Sigorta Tüketici Hukuku, 1. B., Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016, s. 64 (Tüketici).

[107] **SÜZEL,** Cüneyt, *"Bireysel Kredilerle Bağlantılı Kurulan Sigorta Sözleşmeleri Mevzuatının Değerlendirilmesi",* Sigorta Hukukunun Bazı Güncel Sorunları, 1. B., Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017, s. 112. Nitekim TKHK m. 29 ve m. 38 hükmünde kredi ile bağlantılı sigorta sözleşmesinin yapılmasının zorunlu tutulup tutulamayacağına ilişkin bir düzenleme getirip getirilmediği çok net değildir. **SÜZEL,** s. 113.

[108] **ÇABRİ,** Sezer, 6502 Sayılı Kanuna Göre Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, 1. B., Adalet Yayınevi, Ankara 2016, s. 654; **GÜMÜŞ,** Mustafa Alper, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi C. I, 1. B., Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014, s. 204; **SÜZEL,** s. 112.

6502 Sayılı TKHK'ya göre artık kredi verilmesi sigorta yaptırılması şartına bağlanamayacaktır. Yeni düzenlemeye göre tüketicinin açık talebi olmaksızın kredi ile ilgili sigorta yaptırılamayacağı, zorunlu sigortalarda veya tüketicinin sigorta yaptırmak istemesi halinde ise istediği sigorta şirketi ile imzaladığı poliçenin kredi veren tarafından kabul edileceği öngörülmüştür." şeklindedir. Kredi veren kuruluşlar tarafından kredi verilmesinin sigorta yaptırma şartına bağlanamayacağı hüküm altına alınmıştır.

1.2.1.3.2. Sağlanan Güvencenin Kapsamına Göre

Kredi hayat sigortasının 'temel hali' kredi alanın yani sigortalının sadece ölüm riskini güvence altına almaktadır[109]. Kredi hayat sigortası, ölüm riskine karşı yapılan, sigorta süresinin kredi sözleşmesinin süresi ile uyumlu olan özel bir ölüme karşı hayat sigortasıdır[110].

Kredi hayat sigortası, kredi alanın ölüm riskine ek olarak hastalık, kaza, daimi maluliyet halleri içinde ek prim ödenmesi karşılığında sigorta koruması sağlamaktadır[111].

1.2.1.3.3. Sigorta Bedeline Göre

Belli bir süre içinde ölme ihtimaline karşı yapılan hayat sigortalarında sabit teminatlı, azalan teminatlı, artan teminatlı, yenilebilir ve değiştirilebilir olmak üzere beş ayrı şekilde düzenlenebilir[112].

---

[109] **YONGALIK,** s. 43.

[110] Ölme ihtimaline karşı hayat sigortaları süreli veya süresiz olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Belli bir süre içinde ölme ihtimaline karşı yapılan hayat sigortasında (dönemlik sigorta) sözleşme süresi içinde sigortalının ölümü ile lehtara sözleşmede belirlenen sigorta bedeli ödenir. Sigortalının sözleşmenin sonunda hayatta olması durumunda sigortacının bedel ödeme borcu ortadan kalkmaktadır. Bu sigorta türü daha çok zamansız ölüm halinin yol açabileceği zararları ortadan kaldırmak için yapılmaktadır. **ULAŞ,** s. 20; **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 38; **BOZER,** Sigorta Hukuku, s. 227; **YONGALIK** s. 43.

[111] www.qnbfinansbank.com/hayat-sigortalari (10.01.2019).

[112] Ayrım için bkz. **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 38. AIDS'in ortaya çıkması ile birlikte sigortacıların arttırılabilir, değiştirilebilir ve yenilenebilir şeklinde belli bir süre içinde ölme ihtimaline karşı hayat sigortası yapmaktan kaçınmasına ilişkin bkz. **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 39. *Yongalık*, kredi hayat sigortaları için sabit, azalan ve değişken sigorta bedelli olmak üzere üçe ayırmıştır. Sigorta bedeline göre yapılan bu ayrımın, kredi hayat sigortasının birlikte yapılacağı kredi türüne ve kredi alanların menfaatlerine göre en uygun güvenceyi sunmak için geliştirildiğini ifade etmiştir. **YONGALIK,** s. 47. Çalışmamızda uygulamada kredi hayat sigortaları için sık kullanılan iki modeli açıklamakla yetineceğiz.

Azalan sigorta bedelli kredi hayat sigortaları[113], sigorta süresi boyunca kredinin ödeme planı doğrultusunda azalan bir teminat tutarı belirlenmekte olup, riskin gerçekleşmesi durumunda bu tutar, sigortalının ölüm tarihinden itibaren kalan kredi borcunu kapatmak için kullanılmaktadır[114]. Bu model kredi alanın da kredi verenin de menfaatlerine en uygun olanıdır[115]. BKBSUEY m. 10/1 *"Kredi bağlantılı yapılan meblağ sigortalarının kredi kalan borç tutarıyla uyumlu olmasını teminen; sigorta teminat tutarları, sigorta konusuna dâhil olan anapara ile faiz ve benzeri fer'i yükümlülükler de dikkate alınarak, yıllık azalan tutarlı veya aylık, üç aylık gibi kredi borcu ödeme periyoduna bağlı azalan tutarlı şekilde belirlenir."* hükmü ile kredi bağlantılı olarak yapılan tutar sigortaları azalan teminatlı olarak yapılacağı hüküm altına alınmıştır.

Sabit sigorta bedelli kredi hayat sigortası[116], sigorta bedeli sigorta sözleşmesi süresince hiç değişmeden başlangıç değeri ile aynen devam etmektedir. Başka bir deyişle sigorta süresi boyunca sabit olduğundan sigorta süresi içinde riskin gerçekleşmesi yani sigortalının ölümü halinde sigortalının geriye kalan kredi borcu bankaya ödenmekte, tazminatın varsa artan kısmı ise sigortalının kanuni mirasçılarına ödenmektedir. Sabit sigorta bedelli kredi hayat sigortası, azalan sigorta bedelli kredi hayat sigortasına nazaran prim ödemesi yüksek olup kredi alanın menfaatinin ihlal edilmemesi açısından uygulanmaması daha doğru bulunmaktadır[117].

---

[113] *"... Dava konusu poliçede olduğu gibi bazı poliçelerde ise, tamamen kredi borcuna endeksli bir poliçe limiti kararlaştırılmakta, bu poliçelerde ekinde bulunan teminat tablosuna göre, azalan kapitalli olarak teminat limiti belirlenmektedir. Kredi borçlusunun vefat ettiği tarihteki poliçe teminat limiti, bankanın geri ödeme tablosunda müşterisinin borcunu gösteren miktar ile örtüşmekte olup, vefat tazminatının ödenmesi ile borç sona ermektedir. Bu poliçelerde artan bir limit olmadığından mirasçılara ödenecek bir bakiyede bulunmamaktadır."* Yrg. 13. HD, E. 2014/33348, K. 2015/27170, T. 17.9.2015, www.kazanci.com (30.12.2018).

[114] www.isbank.com.tr

[115] Kredinin geri ödenmesi ile birlikte azalan krediyi geri ödeme riski düşmekte olup sigorta bedeli ve sigorta primi de bu ölçüde azalmaktadır. Bu husus kredi alanın menfaatine uygundur. **YONGALIK,** s. 50.

[116] *"...Hayat poliçeleri 2 tür düzenlenmektedir. Bir kısmı sabit limitle kredi borcunu da kapsayacak miktarda ancak kredi borcunun taksitlerinin ödenmesinden bağımsız olarak, azalmayan sabit miktarlı hayat poliçeleri olarak düzenlenmekte, banka poliçe üzerinde rehin alacaklısı olarak yer almakta, riziko gerçekleştiğinde bankanın kredi borcu tahsil edilerek üstünde ödenecek bakiye kalması halinde sigortalının mirasçılarına ödenecek şekilde olmaktadır."* Yrg. 13. HD, E. 2014/33348, K. 2015/27170, T. 17.9.2015, www.kazanci.com (30.12.2018).

[117] Görüş için bkz. **YONGALIK,** s. 53.

1.2.1.3.4. Sigorta Ettirene Göre

Kredi verenin sigorta ettiren olduğu kredi hayat sigortasında, sözleşme kredi veren ile sigortacı arasında yapılmakta olup sigorta ettiren sıfatı kredi verene aittir[118]. Sigorta sözleşmesi kredi alanın hayatı üzerine yapılmasından dolayı sigortalı sıfatını almaktadır.

Kredi alanın sigorta ettiren olduğu kredi hayat sigortasında, sözleşme kredi alan ile sigortacı arasında yapılmaktadır[119]. Kredi alanın hayatı üzerine yapılmasından dolayı hem sigorta ettiren hem de sigortalı sıfatına sahip olmaktadır.

1.2.2. Uygulama Alanı

1.2.2.1. Yer Bakımından

Bir sigortanın yer bakımından uygulama alanının belirlenmesi, sigorta olayının yani rizikonun gerçekleştiği yerin, sigorta güvencesinin doğmasında etkili olup olmayacağının belirlenmesi demektir. TTK'da hayat sigortalarının yer bakımından uygulanmasına ilişkin bir hüküm bulunmamakla birlikte, HSGŞ A.6 maddesi bu sigortanın dünyanın her yerinde geçerli olduğunu belirtmiştir.

Genel olarak hayat sigortalarında geçerli olan bu durum, kredi hayat sigortasında da geçerlidir[120]. Kredi hayat sigortasının yer bakımından uygulama alanı ile ilgili sözleşmede açıkça hüküm konulmuş olma ihtimali de vardır. Ancak böyle bir şey kararlaştırılmadıysa genel hükümlere yönelik düzenlemelere göre belirlenir. Kredi hayat sigortalarının da yer bakımından uygulama alanı dünyanın her yeridir. Türkiye'de yapılan bir kredi hayat sigortası sözleşmesinde, riziko Türkiye dışında herhangi bir yerde gerçekleşse bile sigortalı kredi hayat sigortası güvencesi altındadır[121].

[118] **YONGALIK,** s. 58.
[119] **YONGALIK,** s. 59.
[120] **YONGALIK,** s. 28.
[121] **YONGALIK,** s. 28.

1.2.2.2. Konu Bakımından

1.2.2.2.1. Bireysel Kredilerle Bağlantılı Yapılan Kredi Hayat Sigortası

1.2.2.2.1.1. Genel Bilgi

Bireysel kredi, BKBSUEY m. 4/e ile kredi kuruluşları tarafından verilen ve ticari nitelik taşımayan kredi olarak tanımlanmıştır. Bireysel kredilerle bağlantılı sigortalar, BKBSUEY m. 4/ğ ile kredi kullanımı ve kredi konusu ile bağlantılı olan ihtiyari ve zorunlu sigortalar olarak tanımlanmıştır.

1.2.2.2.1.2. Tüketici Kredisi

Tüketici kredisi sözleşmesi, TKHK m. 22'de, kredi verenin tüketiciye faiz veya benzeri bir menfaat karşılığında ödemenin ertelenmesi, ödünç veya benzeri finansman şekilleri aracılığıyla kredi verdiği veya kredi vermeyi taahhüt ettiği sözleşme olarak tanımlanmıştır[122]. TKHK m. 22/3 ile tüketici kredisi sözleşmesinin geçerli olması için yazılı olma şartı gerekmektedir. Kredi veren, geçerli bir sözleşme yapılmamış olması durumunda sonradan sözleşmenin geçersizliğini tüketicinin aleyhine olacak şekilde ileri süremez.

Kanun Koyucu, tüketicilerin tüketici kredisi alması durumunda, kredi ile bağlantılı yapılan sigortalar açısından birtakım şartlar getirmiştir. TKHK m. 29 hükmü şu şekilde düzenlenmiştir: *"Tüketicinin yazılı veya kalıcı veri saklayıcısı aracılığıyla açık talebi olmaksızın kredi ile ilgili sigorta yaptırılamaz. Tüketicinin sigorta yaptırmak istemesi hâlinde, istediği sigorta şirketinden sağladığı teminat, kredi veren tarafından kabul edilmek zorundadır. Bu sigortanın kredi konusuyla, meblağ sigortalarında kalan borç tutarıyla ve vadesiyle uyumlu olması gerekir."*[123]

---

[122] Tüketici kredisi sözleşmesinin tanımı, Kanun Koyucu tarafından evrensel kavramlara yakınlaştırılarak düzenlenmeye çalışılmış olup, ETKHK'da düzenlenen şeklinden farklı, ayrıntılı ve kapsamlı bir tanıma yer verilmiştir. **AKİPEK ÖCAL,** Şebnem, *"Tüketici Kredisi ve Kredi Kartları Bakımından Tüketicinin Korunması"*, Terazi Hukuk Dergisi, C. 9, S. 99, Y. 2014, s. 59 (Tüketici Kredisi).

[123] **TKHK m. 29 Gerekçe:** *"Bu maddede tüketicinin açık talebi olmaksızın kredi ile ilgili sigorta yaptırılamayacağı, zorunlu sigortalarda veya tüketicinin sigorta yaptırmak istemesi halinde ise istediği sigorta şirketi ile imzaladığı poliçenin kredi veren tarafından kabul edileceği öngörülmüştür. Uygulamada bankalar tarafından kredi verilmesi, yapılması isteğe bağlı sigortaların yaptırılması şartına bağlanmakta, bu sigortaları yaptırmayan tüketicilere bankalar tarafından kredi kullandırılmamaktadır. Ayrıca bu sigortalar tüketiciler için ek maliyetler getirmekte ve bu sigortayı yaptırmak isteyen tüketicilerin başka bir sigorta kuruluşunu tercih etmesi engellenmektedir. Bu durumda tüketicinin ekonomik çıkarları zedelenmektedir. Bu nedenle tüketicinin açık talebi olmaksızın*

Hükmün birinci cümlesinde, tüketici konumunda olan kredi alanın yazılı veya kalıcı veri saklayıcısı aracılığı ile açık talebi olmaksızın kredi ile ilgili sigorta yaptırılamayacağı düzenlenmiştir[124]. Bu hükmün hangi anlama geldiği net olmayıp doktrinde çeşitli yorumlar yapılmıştır.

TKHK m. 29 ikinci cümlesinde, tüketicinin sigorta yaptırmak istemesi halinde istediği sigorta şirketinde yaptırabileceği yani sigortacıyı seçme hakkının bulunduğunu ve kredi veren tarafından da kabul edilmek zorunda olduğu düzenlenmiştir[125].

Aynı zamanda bu husus SK m. 32/5 hükmünde de *"Kişilerin, sigorta şirketini seçme hakkı sınırlandırılamaz. Bir sözleşmenin unsurları içinde, taraflardan birinin bu sözleşmede yer alan herhangi bir hususta sigorta yapmaya zorunlu tutulduğu hallerde, söz konusu sigortanın belli bir şirkete yaptırılmasına ilişkin sözleşmeye konulmuş her türlü şart hükümsüzdür."* şeklinde yer almaktadır[126].

BKBSUEY m. 13/1 ile *"Kredi kullananın sigorta şirketini seçme hakkı sınırlandırılamaz. Sigorta sözleşmesine veya kredi sözleşmesine sigortanın belirli bir*

---

kredi ile ilgili sigorta yaptırılamayacağı, zorunlu sigortalarda veya tüketicinin sigorta yaptırmak istemesi halinde, istediği sigorta şirketi ile imzaladığı poliçenin kredi veren tarafından kabul edilmek zorunda olduğuna ilişkin düzenleme yapma ihtiyacı doğmuştur. Tüketicilerin sigorta yaptırmak istemesi durumunda bu sigortanın kredi konusuyla, vadesiyle ve miktarıyla bağlantılı olması; sigorta bedelinin de kredi tutarından fazla olmaması gerekmektedir."

[124] *Ünan*'a göre, tüketici kredisi ile bağlantılı tüm sigortaların 'tüketicinin istemi' koşuluna tabi olduğu düşünülmemelidir. Kredi veren kuruluş kendi çıkarlarını sigorta güvencesi altına aldırmak istiyorsa istediği sigortayı yaptırma hakkına sahip olacaktır. TKHK m. 29 c. 1 hükmü, geniş anlatım içerse de, yalnızca tüketici tarafından yaptırılacak sigortalarla sınırlı olduğu görüşü için bkz. **ÜNAN,** Tüketici, s. 65.

[125] *Ünan*, kredi veren kuruluşun sigortacıya ilişkin bazı koşullar öngörmesini yasaklamanın yerinde bir çözüm olmadığını belirtmektedir. Kredi veren kuruluş, verdiği kredinin güvencesini oluşturacak sigortanın belirli özellikleri taşıyan sigortacıya yaptırılmasını isteyebilmelidir. Aynı zamanda kredi kuruluşunun alacağını güvence altına alırken yapılacak daha dar teminatlı sigortayı reddetmesinin mümkün olduğunu belirtmiştir. **ÜNAN,** Tüketici, s. 67. *Kabukçuoğlu Özer'*e göre, bireysel kredilerle bağlantılı yapılan sigorta sözleşmelerinde taraflardan biri diğer tarafa sigorta yaptırma zorunluluğu getirebilmeli ancak bu husus iyiniyet kurallarına aykırı olmamalıdır. Bu durumlarda kredi alan sigortayı herhangi bir sigorta şirketi ile yapmışsa talepte bulunan kredi verenin itiraz etmesi haklı görülmemelidir. Ancak kredi veren kuruluş kredi alanın seçim yapma özgürlüğünü kısıtlamadan sigorta şirketinin taşıması gereken özellikleri belirleyebilir ya da kendisinin belirlediği sigorta şirketleri arasından birinin seçilmesini istenebileceğini belirtmiştir. **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 121; **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** Dilek, Sigortacılık Kanunu Şerhi, 1. B., Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2012, s. 554.

[126] *Ünan'*a göre, kredi kuruluşunun sigortanın yaptırılacağı sigorta şirketini dayatma hakkı bulunmadığına ilişkin düzenlenmenin TKHK'dan önce SK'da hükme alındığını, TKHK ile getirilen düzenlemenin pekiştirme amaçlı olduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda TKHK hükmü yalnız tüketicileri kapsar iken SK hükmü sadece tüketicileri değil, tacirleri ve profesyonelleri kapsayan geniş bir düzenlemedir. **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 219.

sigorta şirketine yaptırılmasına ilişkin konan her türlü şart hükümsüzdür. Kredi kuruluşu, kredi kullananın başka bir sigorta şirketi veya sigorta aracısı yoluyla yaptırdığı, talep edilen teminat ile süre şartlarını sağlayan ve dain-i mürtehini kredi kuruluşu olan sigorta poliçesini kabul etmek zorundadır." kredi alanın sigortacıyı seçme özgürlüğünün bulunduğuna ilişkin düzenleme Yönetmelik ile de hüküm altına alınmıştır[127].

Hükmün üçüncü cümlesinde, yapılan sigortanın kredi konusuyla[128], meblağ sigortalarında kalan borç tutarı ile vadesiyle uyumlu olması gerektiği öngörülmüştür. Aynı şekilde BKBSUEY m. 10 ile de benzer hükme yer verilmiştir.

BKBSUEY m. 10/1 hükmü ile de sigorta bedelinin sabit kalması önlenmeye çalışılıp, azalan teminatlı sigorta bedeli sistemi geliştirilmeye çalışılmaktadır. Kredi alan kredi taksitlerini bankaya geri ödediği miktarda kredi hayat sigortasının sigorta bedeli düşecektir[129]. Sigorta bedelinin düşmesiyle birlikte sigorta şirketinin taşıdığı rizikonun azalacak ve bu durumda da kredi alan tüketicinin ödeyeceği prim de azalacaktır. Bu husus tüketicinin lehine bir durumdur.

1.2.2.2.1.3. Konut Finansmanı

Konut finansmanı sözleşmeleri TKHK m. 32 ile konut edinmeleri amacıyla tüketicilere kredi kullandırılması, konutların finansal kiralama yoluyla tüketicilere kiralanması, sahip oldukları konutların teminatı altında tüketicilere kredi

---

[127] BKBSUEY de konu ile ilgili yer alan hüküm TKHK da olduğu gibi SK m. 32/5 hükmünü yinelendiği, SK genel bir anlatım içermekte olup BKBSUEY hükmü ise kredi bağlantılı sigortalara uyarlandığına ilişkin bkz. **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 247.

[128] 'Sigortanın kredi konusu ile uyumlu olması' şartı anlamsız bir hüküm olarak nitelendirilmiştir. Kanun'un öngördüğü sistemde sigortayı kredi veren kuruluş değil tüketici isteyecek ve yaptıracaktır. Sigortanın kredi ile uyumlu mu yoksa uyumsuz mu olduğu tüketicinin takdirinde olan bir hususdur. Kanun, kredi veren kuruluşun tüketici ile akdedeceği kredi sözleşmesinde kredi ile bağlantılı olağan sigortaların yaptırılmasını isteyebileceği gibi bir sınırlama getirilebileceğine ilişkin görüş için bkz. **ÜNAN,** Tüketici, s. 68. Ancak biz Yazara katılmamaktayız. Şöyle ki, TKHK'da düzenlenen sigortanın kredi konusu ile uyumlu olması şartı yerinde bir düzenlemedir. Bu durumu bir örnek ile açıklayalım. Banka tarafından tüketiciye kredi kartı borcunun kapatılması için ihtiyaç kredisi verilmiş ve tüketiciye kredi hayat sigortası, ferdi kaza sigortası yapılmıştır. Aynı zamanda banka tarafından primlerini kredi alan ödemek suretiyle eşya paket sigortası yapılmıştır. Bu durumda ihtiyaç kredisi ile eşya paket sigortası birbiri ile uyumlu olmamaktadır.

[129] **SÜZEL,** s. 132.

kullandırılması ve bu kredilerin yeniden finansmanı amacıyla kredi kullandırılmasına yönelik sözleşme olarak tanımlanmıştır[130].

Konut finansman sözleşmelerine bağlı olarak yapılan sigortalar hakkında TKHK m. 38 hükmü ile birlikte tüketici kredilerinde olduğu gibi birtakım şartlar düzenlenmiştir. İlk şart, konut finansmanı kuruluşu, tüketicinin yazılı veya kalıcı veri saklayıcısı aracılığıyla açık talebi olmaksızın kredi ile ilgili sigorta yaptıramaz. İkinci şart, tüketicinin sigorta yaptırmak istemesi hâlinde, istediği sigorta şirketinden sağladığı güvence, konut finansmanı kuruluşu tarafından kabul edilmek zorundadır. Aynı zamanda bu sigortanın kredi konusuyla, meblağ sigortalarında kalan borç tutarıyla ve vadesiyle uyumlu olması gerekir.

1.2.2.2.1.4. Bireysel Kredilerle Bağlantılı Yapılan Kredi Hayat Sigortası Sözleşmesinin Hükümlerinin Haksız Şart Bakımından Değerlendirilmesi

Kredi sözleşmesi kapsamında yapılan kredi hayat sigortasına ilişkin sözleşme hükümlerinin haksız şart olarak kabul edilip edilemeyeceği hususu doktrinde tartışmalıdır. Doktrinde bir kısım yazarlar haksız şart olarak kabul edilmesi gerektiğini düşünürken, Yargıtay'ın bu konu hakkında hükümlerin haksız şart olmayacağına ilişkin kararları mevcuttur.

ETKHK döneminde Yargıtay içtihatlarında kredi hayat sigortası sözleşmesine ilişkin hükümler haksız şart niteliğinde değerlendirilmemekte idi. Yargıtay'a göre, "*bir sözleşme hükmünün haksız şart olarak kabulü için gerekli bulunan açık ve haksız oransızlık unsurunun gerçekleşen somut olayda bulunmadığı anlaşılmakta olup sözleşmenin bir hükmünün, tüketicinin bir menfaatini ihlal etmekle birlikte, ona önemli avantajlar da sağladığı anlaşılıyor ise artık bu kaydın tüketicinin zararına olduğunu söylemek olanaklı değildir. Davacı bankanın kredi borçlusuna hayat sigortası yaptırmasındaki asıl amacının, kredi borcunu teminat altına almak olduğu ve hayat sigortası nedeni ile kredi borçlusunun belli bir prim ödeme borcu altına*

[130] TKHK m. 32'de yer alan konut finansmanı tanımı, 5582 sayılı Konut Finansmanı Sistemine İlişkin Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun m. 12'yle, 2499 sayılı ESPK'ya eklenen m. 38/A ve bu kanunu yürürlükten kaldıran 6362 sayılı SPK m. 57'de yer alan düzenlemelerle paraleldir. **CAN,** Bilal, *"6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Konut Finansmanına Yönelik Hükümleri",* Terazi Hukuk Dergisi, C. 9, Y. 2014, S. 89, s. 105. 'Konut Finansmanı', konut edinmeleri amacıyla tüketicilere kredi kullandırılması, konutların finansal kiralama yoluyla tüketicilere kiralanması, sahip oldukları konutların teminatı altında tüketicilere kredi kullandırılmasını kapsayan sistem olarak tanımlanmıştır. **YONGALIK,** Konut Edindirme, s. 2347.

girdiği anlaşılmakla birlikte, hayat sigortası kapsamına alınmasında davacı sigortalının da bir menfaatinin olduğu açıktır. Hal böyle olunca, sözleşme kapsamında davacıdan tahsil edilen sigorta primlerine ilişkin kayıtların haksız şart niteliğinde olduğu gerekçesiyle ödenen primlerin davalıdan tahsiline karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olduğu"[131] gerekçesi ile sözleşme hükümlerini haksız şart olarak saymamıştır[132]. Kanunda ETKHK döneminde kredi hayat sigortaları bakımından bankaların tüketicilerden kredi kullanımının ön şartı gibi talep edilmesinden dolayı boşluk bulunmakta idi[133]. TKHK m. 29 ve m. 38 ile birlikte bu sigortanın yapılabilmesi için tüketicinin talebi olması gerektiğinin altı çizilmiştir.

1.2.2.2.2. Finansal Kiralama Hayat Sigortası

Finansal kiralama, 6361 sayılı FKFFŞK m. 3-ç ile bir finansal kiralama sözleşmesine dayalı olmak koşuluyla, 6361 sayılı FKFFŞK veya ilgili mevzuatı uyarınca yetkilendirilen kiralayan tarafından finansman sağlamaya yönelik olarak bir malın mülkiyetinin kira süresi sonunda kiracıya devredilmesi; kiracıya kira süresi sonunda malın rayiç bedelinden düşük bir bedelle satın alma hakkı tanınması; kiralama süresinin malın ekonomik ömrünün yüzde sekseninden daha büyük bir bölümünü kapsaması veya finansal kiralama sözleşmesine göre yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerlerinin toplamının malın rayiç bedelinin yüzde doksanından daha büyük bir değeri oluşturması hallerinden herhangi birini sağlayan kiralama işlemini olarak tanımlanmıştır.

Aynı zamanda finansal kiralama sözleşmesi FKFFŞK m. 18/1 ile kiralayanın, kiracının talebi ve seçimi üzerine üçüncü bir kişiden veya bizzat kiracıdan satın aldığı veya başka suretle temin ettiği veya daha önce mülkiyetine geçirmiş bulunduğu bir malın zilyetliğini, her türlü faydayı sağlamak üzere kira bedeli karşılığında, kiracıya bırakmasını öngören sözleşme olarak tanımlamıştır.

FKFFŞK m. 24/4 hükmünde kiralama konusu malın sigorta ettirilmesinin zorunlu olduğu düzenlenmiştir. Ayrıca malın kimin tarafından sigorta ettireceği

---

[131] Yrg. 13. HD, E. 2014/32773, K. 2014/30165, T. 1.10.2014, www.kazanci.com (03.01.2019).
[132] Konu ile ilgili benzer kararlar için bkz. Yrg. 13. HD, E. 2013/924, K. 2013/4474, T. 26/02/2013; Yrg. 13. HD, E. 2012/23738, K. 2012/25211, T. 08.11.2012; Yrg. 13. HD, E. 2009/380, K. 2009/6239, T. 07.05.2009, www. kazanci.com (03.01.2019).
[133] **GÜLERCİ,** Altan Fahri, "*Banka Kredilerinde Tüketicilerden Tahsil Edilen Ücret ve Masrafların Tüketici Hukuku ve Sözleşme Özgürlüğü Bakımından Değerlendirilmesi",* İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 6, Y. 2015, S. 1, s. 107.

finansal kiralama sözleşmesinde gösterileceği, sigorta primlerinin de kiracı tarafından ödeneceği belirtilmiştir[134]. 3226 sayılı FKK döneminde kiralama konusu malın sigortalanması yükümlülüğü kiralayana bırakılmış olmasına[135] karşın FKFFŞK ile birlikte sigortayı kimin yaptıracağı hususu sözleşmede gösterilerek belirlenebileceği düzenlenmiştir[136].

Kredi hayat sigortasının gelişmesiyle birlikte artık finansal kiralama sözleşmeleriyle birlikte de yapılıp 'finansal kiralama hayat sigortası' adını almaktadır[137]. Finansal kiralama sözleşmelerinde hayat sigortasının yapılması özellikle 'patronun' sağlık durumu ile bağlantılı küçük işletmelerin yani avukat, doktor, diş hekimi gibi serbest meslek sahiplerinin finansal kiralama sözleşmesi yapmalarıyla etkili olacaktır[138]. Bu durumunda kiracının ölümü ile birlikte ödenemeyen finansal kiralama taksitleri sigortacı tarafından kiralayana ödenmektedir[139].

1.2.2.2.3. Kredi Kartı Hayat Sigortası

Kredi kartı, tüketicinin bir mal veya hizmetin bedeli olarak nakit para ödemeden alışveriş yapmasını sağlayan ödeme aracı olarak tanımlanmaktadır[140]. TKHK m. 22/2' ye göre, *"Kredi kartı sözleşmeleri, faiz veya benzeri bir menfaat karşılığında, ödemenin üç aydan daha uzun süre ertelenmesi veya benzer şekilde taksitle ödeme imkanı sağlanması halinde tüketici kredisi sözleşmesi olarak*

---

[134] 3226 sayılı FKK m. 17/2 sigorta konusunu "Kiralayan şirket, mülkiyeti kendisine ait olan finansal kiralama konusu malı sözleşme süresince sigorta ettirmek zorundadır. Sigorta primlerinin ödenmesi kiracıya aittir." şeklinde düzenlemiş idi.

[135] FKK döneminde sigorta yaptırma yükümlülüğünün kiralayan üzerinde olması hususu eleştirilmiştir. Kanun hükmünün emredici nitelikte olmadığına ilişkin görüşler için bkz. **ALTOP** Atilla, Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmesi, Ankara 1990, s. 177; **NAZLIOĞLU**, Gültekin, Açıklamalı ve İçtihatlı Finansal Kiralama Kanunu, Ankara 1998, s. 169; **ALTOP**, Atilla, *"Finansal Kiralama'nın Dünyada ve Ülkemizdeki Gelişimi ve Ülkemizde Finansal Kiralama Sözleşmelerine İlişkin Olarak Finansal Kiralama Kanunundan ve Uygulamadan Kaynaklanan Sorunlar"*, Prof. Dr. Selahattin Sulhi Tekinay'ın Hatırasına Armağan, İstanbul 1999, s. 50; **KOCAAĞA**, Köksal, Türk Özel Hukukunda Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmesi, Ankara 1999, s. 122; **AĞSAKAL,** İbrahim, *"Finansal Kiralama Sözleşmesinde Sigorta Yükümlülüğü"*, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 15, Y. 2011, S.1-2, s. 274.

[136] **PITIRLI**, B./**EVSİNE PITIRLI,** E. "*Sigorta Hukuku Çerçevesinde Finansal Kiralama Sözleşmesi'nden Doğan Sorunlar"*, Bursa Barosu Dergisi, C. 42, Y. 2018, S. 104, s. 63.

[137] **YONGALIK,** Kredi Hayat Sigortası, s. 32.

[138] **YONGALIK,** Kredi Hayat Sigortası, s. 33.

[139] **YONGALIK,** Kredi Hayat Sigortası, s. 34.

[140] **ÇEKER,** Mustafa, Kredi Kartı Uygulaması ve Özel Hukuk Açısından Kredi Kartının Hukuka Aykırı Kullanımı, Ankara 1997, s. 33; **AKİPEK,** Şebnem, *"Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Çerçevesinde Kredi Kartları"*, AÜHFD, C. 52, Y. 2003, S. 3, s. 103.

değerlendirilir." şeklinde düzenlenmiştir. Kanunda ve öğretide kredi kartının ödeme aracı olmasının yanı sıra kredi aracı olarak da kullanıldığı, kredi kartının esas itibariyle tüketici kredisinin bir türü olduğu ifade edilmektedir[141].

Kredi veren kurum tüketicinin almış olduğu mal ve hizmetleri ödemekte olup bunun karşılığında kart hamili ödemeyi bankaya yatırmaktadır[142]. Kredi veren kurum kart hamilinin ödeme yapıp yapmama riskini üzerine almaktadır[143]. Örneğin, tüketicinin pahalı bir seyahati alması ya da yüksek miktarda alışveriş yapması ve bunun ardından tüketicinin vefat etmesi ya da iş göremez hale gelmesi durumu kredi veren kurum için önemli bir risk oluşturmaktadır[144].

Kredi veren kurumlar, kredi kartı aracılığı ile kullanılan kredilerin geri ödenmesi amacıyla tüketiciden kredi hayat sigortası yapılmasını isteyebilir[145]. Uygulamada genel olarak 'kredi kartı hayat sigortası', 'kredi kartı ödeme güvencesi'[146], 'kredi kartı destek sigortası'[147] terimleri kullanılmaktadır.

Kredi kartı hayat sigortası, kart hamilinin sigorta süresi içinde hayatını kaybetmesi durumunda kredi kartı borcunun ödenmesidir. Sigortalının ölümünün yanı sıra istem dışı işsizlik, maluliyet, kaza gibi riskleri de ek prim ödenmek suretiyle sigorta koruması altına alınmaktadır.

1.2.2.2.4. Diğerleri

Kredi hayat sigortası, tarım kredilerinde de uygulama alanı bulmaktadır. Tarım kredileri, tarımla uğraşanların finansal ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla

---

[141] Görüş için bkz. **AKİPEK ÖCAL**, Tüketici Kredisi, s. 63. Yazar Kanunun tüm kredi kartı sözleşmelerinin tüketici kredisi niteliğinde olmadığını hüküm altına aldığını, kredi kartının ödeme aracı olarak kullanıldığı durumlar ile kredi işlevi taşıdığı durumların birbirinden ayrılmaya çalışıldığını belirtmiştir. **AKİPEK ÖCAL,** Tüketici Kredisi, s. 64.

[142] **AKİPEK ÖCAL,** Tüketici Kredisi, s. 63.

[143] **AKİPEK ÖCAL,** Tüketici Kredisi, s. 63.

[144] **YONGALIK,** s. 35.

[145] www.garanti.com.tr/tr/bireysel/sigorta_emeklilik/sigorta/hayat/kredi_karti_hayat_sigortasi (05.01.2019)

[146]www.yapikredi.com.tr/bireysel-bankacilik/sigorta-ve-emeklilik/kredi-karti-odeme-guvencesi; www.allianz.com.tr/tr_TR/urunler/bireysel-hayat-sigortalari/kredi-karti-odeme-guvencesi-sigortasi (05.01.2019)

[147]www.isbank.com.tr/TR/bireysel/sigorta-urunleri/kredi-karti-destek-sigortasi/Sayfalar/kredi-karti-destek-sigortasi (05.01.2019)

verilen özel kredilerdir[148]. Uygulamada tarım kredisi kullanan kişilere de kredi hayat sigortası yapılmaktadır[149].

Kredi hayat sigortası ticari kredi kullanımlarında da yapılmaktadır. Ticari kredi hayat sigortası, işletmelerin kredinin, şirketin sahibi veya ortağının vefat riskine karşı güvence sağlamaktadır[150].

1.2.3. Sözleşmenin Kurulması

Kredi hayat sigortası sözleşmelerinin kurulması, hayat sigortası sözleşmelerinde olduğu gibi genel hükümlere tabi olup 'öneri' ve 'kabul' ile kurulmaktadır. Sigorta sözleşmelerinde uygulanan şekil serbestisi, kredi hayat sigortası sözleşmeleri için de geçerli olup sözleşmenin kurulması belli bir şekil şartına bağlanmamıştır[151].

Uygulamada tüketicinin kredi kullanmak istemesi ile birlikte kredi veren kuruluş, kredi alandan kredi hayat sigortası yaptırmasını talep etmektedir. Bankalar genellikle kendi kardeş kuruluşları olan sigorta şirketi aracılığı ile kredi hayat sigortası yaptırmaktadır[152]. Banka görevlisi tarafından kredi alana soruların da yer aldığı bir sigorta teklifnamesi verilmektedir[153]. Kredi alan tarafından sigorta teklifnamesinin doldurularak sigortacıya vermesi 'öneri' olarak kabul

---

[148] YONGALIK, s. 35; www.yapikredi.com.tr/kobi/tarim-bankaciligi/krediler

[149] *"…Davacı vekili dilekçesinde; müvekkillerinin, davalı kooperatifin şubesi olan … Tarım Kredi Kooperatifi'nin 582 numaralı ortağı …'ın mirasçıları olduğunu, …'ın 12.02.2011 tarihinde öldüğünü, murisin sağlığında davalı kooperatiften farklı tarihlerde tarım kredileri kullandığını ve bu krediler için diğer davalı sigorta şirketine hayat sigortası yaptırdığını… Davalı sigorta şirketi vekili; müvekkilinin davacının ortağı olduğu … Tarım Kredi Kooperatifi'nin bağlı bulunduğu Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez Birliği ile Grup Yıllık Hayat Sigorta Poliçesi imzaladığını…"* Yrg. 17. HD, E. 2015/17343, K. 2018/7332, T. 19.7.2018, www.kazanci.com (05.01.2019).

[150] www.yapikredi.com.tr/bireysel-bankacilik/sigorta-ve-emeklilik/ticari-kredili-hayat Kredi hayat sigortasının ticari krediler ile de akdedildiğine ilişkin bkz. *"Davacı vekili, davacıların murisi … davalı bankadan ticari kredi kullandığını, murisin … Sigorta A.Ş'nin acentesi olan davalı bankaya hayat sigortası için 06.12.2013 tarihinde başvurduğunu, poliçe süresi içinde murisin 03.03.2014 tarihinde vefat ettiğini, kredi borçlarının ödenmesi artan miktarın da kendilerine ödenmesi için davacıların davalıdan talepte bulunduğunu… Davalı vekili, murise 21.01.2013 tarihli ticari kredi kullandırıldığını, murisin hayat sigortası talebini daha sonra yaptığını, poliçe başvuru formu doldurduğunu ancak poliçe primi yatırmadığı için teklifin iptal olduğunu…"* Yrg. 11. HD, E. 2017/1843, K. 2018/7438, T. 28.11.2018, www.kazanci.com (05.01.2019)

[151] **ÇEKER,** Sigorta Hukuku, s. 244. *Oğuz*'a göre bireysel kredilerle bağlantılı olarak yapılan sigortalarda TTK da şekil şartı öngörülmemiş iken TKHK m. 26/1 ilk cümlesi ile tüketici kredileri ile bağlantılı olarak yapılan sigortalarda yazılı öneri yapılması şartı getirildiğini belirtmiştir. **OĞUZ,** s. 55.

[152] **ÇEKER**, Poliçe, s. 501.

[153] **YONGALIK,** s. 79.

edilmektedir[154]. Sigortacı tarafından önerinin kabul edilmesiyle birlikte sözleşme kurulur[155].

1.2.4. Sona Ermesi

Hayat sigortalarında olduğu gibi kredi hayat sigortalarını da sözleşme süresinin dolması, koruma altına alınan riskin gerçekleşmesi, sigorta konusunun ortadan kalkması, sözleşmesinin feshi, cayma ve sigortacının iflası hallerinde sözleşme sona ermektedir[156].

Kredi hayat sigortası 'kredi' ile bağlantılı yapılmasından dolayı kredi sözleşmesinin sona ermesi sigortayı da sona erdirecek midir? Kredi sözleşmesi ve kredi hayat sigortası sözleşmesi, hukuki nitelikleri ve özellikleri birbirinden bağımsız olup tarafların kendi iradeleri ile sözleşmelerin geçerliliklerini ve varlıklarını birbirine bağlı duruma sokması sonucunda oluşan bileşik sözleşmelerdendir[157]. Kredi sözleşmesi ile kredi hayat sigortası sözleşmesi arasında iktisaden sıkı bir ilişki vardır[158].

BKBSUEY m. 10/3 hükmü *"Kredi bağlantılı yapılan meblağ sigortalarında kredi borcunun belirlenen vadeden önce geri ödenmesi veya kredi borç yapısında değişiklik olması durumlarında, kredi kullananın kredi kuruluşu tarafından bilgilendirilmesi ve onayının alınması koşuluyla; poliçe mevcut koşullarıyla devam ettirilebilir, sonlandırılabilir veya kredi borç yapısında gerçekleştirilen değişikliğe göre mevcut sigorta poliçesi teminat tutarları ve sigorta süresi revize edilebilir."* şeklinde düzenlenmiştir. Sigorta ettiren tarafından kredinin vadesinden önce geri ödenmesi ya da kredi borç yapısında değişikliklerin olması durumunda sigorta

---

[154] **YONGALIK,** s. 79.

[155] Kredi hayat sigortası teklifnamelerinin hazırlanmasında iki yöntem izlenmektedir. Birinci yöntem, kredi alanlara kredi teklif formunun yanında, ayrı olarak sigorta teklif formu verilmektedir. İkinci yol, kredi teklif formunun içinde aynı zaman kredi hayat sigortasına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Uygulamada en çok tercih edilen ikinci yöntemdir. **YONGALIK,** s. 79-81.

[156] **KUBİLAY,** s. 120; **YONGALIK,** s. 107.

[157] **YAVUZ,** Cevdet/**ACAR,** Faruk/**ÖZEN,** Burak, Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler), 12. B., Beta Yayınları, İstanbul 2013. s. 11; **OKTAY,** Saibe, *"İsimsiz Sözleşmelerin Geçerliliği, Yorumu ve Boşluklarının Tamamlanması",* İÜHFM C. 55, Y. 1996, s. 269; **YONGALIK,** s. 114. *Ünan*'a göre, kredi sözleşmesi ile sigorta sözleşmesi arasında ferilik ilişkisi bulunmamakta olup kredi sözleşmesinin geçersizliği sigorta sözleşmesinin de geçersizliğine neden olmamakla birlikte sigortacının bedel ödeme yükümlülüğü devam etmektedir. **ÜNAN,** Hayat Sigortası, s. 7.

[158] **YONGALIK,** s. 114.

sözleşmesi sona erdirilebilir[159]. Ancak sigorta ettirenin açık onayı ile sigorta sözleşmesini mevcut şartlarla devam ettirilebilir ya da süre ve teminat konusunda değişiklik yapılarak yeni şartlarla sözleşme yeniden düzenlenebilir[160].

1.3. SÖZLEŞME ÖNCESİ BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜ

1.3.1. Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğü Kavramı

Sigorta ettiren TTK m. 1435/1'e göre, bildiği veya bilmesi gerekli olan tüm önemli hususları sigortacıya beyan etmekle yükümlüdür. Sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğü, Sigorta Hukukunun en önemli konularından biri olup sigortacının rizikoyu teminat altına alıp almayacağı, alacaksa hangi koşullarla veya hangi koşullarda artan rizikoyu üstlenmeye devam edeceği hususları bakımından önem arz etmektedir[161].

Sigortacı ile sigorta ettiren arasındaki sözleşmede, beyan yükümlülüğünün temeli sözleşme öncesi güven ilişkisine dayanmaktadır[162]. Sigortacı, sigortalanacak olan riski, primi doğru olarak tayin edebilmesi için sigorta ettirenin beyan edeceği bilgilere ihtiyacı vardır[163].

ETK döneminde sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğü, mal sigortalarında ve deniz sigortalarında ayrı ayrı düzenlenmiş olup konuya ilişkin farklı hükümler mevcuttur[164]. Kanun, can sigortalarına ilişkin ayrı bir düzenleme getirmemiştir[165]. TTK ile bu ayrım kaldırılmış olup tüm sigorta sözleşmelerini kapsayacak şekilde 'Genel Hükümler' kısmında düzenlemiştir[166].

---

[159] **OĞUZ,** s. 57.
[160] **OĞUZ,** s. 57.
[161] **AĞSAKAL,** İbrahim, Sigorta Sözleşmesinde Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğüne Aykırılık ve Sonuçları, 1. B., Adalet Yayınevi, Ankara 2015, s. 8; **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 252.
[162] **MEMİŞ,** Tekin, Yangın Sigortasında Riziko, 1. B., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2001, s. 159; **ULAŞ,** s. 75; **AĞSAKAL,** s. 8.
[163] **AĞSAKAL,** s. 8.
[164] Bu husus doktrinde eleştirilmiştir. Eleştiriler için bkz. **ÇEKER,** Mustafa, *"Sigorta ettirenin Sözleşme Öncesi Beyan Yükümü"*, Fırat Öztan'a Armağan C. II, 1. B., Turhan Kitabevi, Ankara 2010, s. 641; **AYİTER,** Kudret, "*Sigorta Ettirenin Mukavele Yapılırken Mevcut İhbar Mükellefiyeti"*, I. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, Ankara 1960, s. 219-220.
[165] Doktrinde can sigortalarına, mal sigortalarına ilişkin hükümler mi yoksa deniz sigortalarına ilişkin hükümler mi uygulanacağı tartışma konusu olmuştur. Can sigortalarına kara sigortalarına ilişkin düzenlenen hükümlerin uygulanması gerektiği yönünde bkz. **AYİTER,** s. 223-224; **BOZER,** Sigorta Hukuku, s. 118; **ÖZTAN,** Fırat, Sigorta Akdinin İnikadında İhbar Mükellefiyeti, Ankara 1965, s. 3; **KENDER,** Rayegan, Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, 9. B., Arıkan Yayıncılık, İstanbul 2008, s. 215 (Sigorta Hukuku); **OMAĞ,** Merih Kemal, Türk Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması

1.3.2. Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğünün Kapsamı

Sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün kapsamının tespit edilmesi bakımından esas olan unsur *'önemli hususlar'*dır. Önemli hususlar, TTK m. 1435/1 hükmünde sözleşmenin yapılmamasını ya da değişik şartlarda yapılmasını gerektirecek nitelikte olan hususlar şeklinde tanımlanmıştır. Başka bir deyişle, sigortacının sözleşmeyi yapma ya da sözleşme şartlarını belirleme iradesi üzerinde etkisi olan hususlardır[167].

Kanunda önemli hususlar, 'sözleşmenin yapılmamasını' veya 'sözleşmenin değişik şartlarda yapılmasını' gerektirecek nitelikte olması öngörülmüştür.

Sözleşmenin yapılmaması hususu; sigortacı tarafından sigorta ettirenin rizikoya ilişkin verdiği bilgileri değerlendirilip, değerlendirme sonucundaki risk durumu sigortacının öngördüğünden daha fazla çıkması halinde sigortacı sözleşme yapmayı reddetmektedir[168]. Çok sık gerçekleşen ve büyük zararlara sebep olan

---

Sorunu (TTK m. 1291), Ankara 1985, s. 22-23 (Riziko); **ULAŞ**, s. 76. Uygulamada can sigortalarına, kara sigortalarına uygulanan ETK m. 1290 vd. hükümlerin uygulanması kabul edilmiştir. **METEZADE,** Zihni, *"Can Sigortalarında Sözleşme Yapılırken Sigorta Ettirenin İhbar Yükümlülüğü",* SHD, Y. 2008, Özel Sayı, s. 135 (Can Sigortası). Yargıtay içtihatlarında can sigortalarına, kara sigortalarına ilişkin düzenlenen ETK m. 1290 hükmünün uygulanacağı yönünde içtihatları kökleşmiştir. *"Türk Ticaret Kanunu`nun 1321. 1322 ve müteakip maddelerinde düzenlenen hayat sigortası ile ilgili bulunmaktadır. Bu hükümlerden 1332. maddenin son fıkrasında rizikonun gerçekleşmesinden sonraki ihbar mükellefiyeti tanzim olunmuş ise de sigorta akdinin yapılmasından önceki ihbar mükellefiyeti hakkında özel bir hüküm mevcut değildir. Bu itibarla bu yönden genel hüküm niteliği taşımayan mal sigortasına ilişkin 1290. madde hükümlerinin can sigortalarında da uygulanması gerekir… Her ne kadar Hukuk Genel Kurulunda aksi görüş olarak denizcilik rizikolarına karşı sigortaya ilişkin 1363 ve müteakip maddeler hükümlerinin uygulanması gereği savunulmuş ise de, deniz rizikolarına karşı sigorta bir nev`i mal sigortası olduğu ve bu nev`i sigortaya ait genel hüküm mevcut iken mal sigortasının özel hükmüne gidilemeyeceği için, kabule şayan görülmemiştir. Yargıtay`ın kökleşmiş içtihadı ve ilmi içtihatlar da bu doğrultudadır. Kaldı ki, can sigortasına ilişkin 1332. maddenin son fıkrasındaki (mal sigortasına ait hükümlerin kıyas yolu ile uygulanacağına) ait yollama, can ve mal sigortaları arasındaki bir bağlantının mevcudiyetini göstermektedir... Bu bakımdan da sigortalının (bildirmek zorunluluğunu) düzenleyen ve tazminat sigortasının genel kuralı olan 1290. madde hükümlerinin, hayat sigortasında ve özel hüküm bulunmayan bütün sigorta nev`ilerinde uygulanması gerekeceği, şüphesizdir."* YHGK, E. 1973/159, K. 1974/93, T. 6.12.1974, www.kazanci.com (07.01.2019).

[166] **AYDIN,** Sevgican, Sigorta Ettirenin Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğünün İhlali ve İhlal Halinde Sigortacının Hakları, 1. B., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018, s. 44. Doktrinde TTK ile birlikte beyan yükümlülüğü konusunda mal ve deniz sigortalarına ilişkin ayrımın kaldırılması isabetsiz bulunmuştur. Bkz. **YAZICIOĞLU,** Emine, *"Türk Ticaret Kanunu Tasarısının 'Sigorta Hukuku' Kitabındaki Hükümler Hakkında Bazı Değerlendirmeler"*, SHD, Y. 2005, Özel Sayı:1, s. 79-82; **KARAYAZGAN,** Ahmet, *"Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Zarar Sigortaları Hükümleri Hakkında Genel Bir Bakış",* SHD, Y. 2005, Özel Sayı:1, s. 55.

[167] **AYDIN,** s.169.

[168] **AYDIN,** s. 171.

rizikolar sigorta şirketleri tarafında genellikle sigorta edilmemektedir[169]. Hayat sigortalarında sigorta şirketleri sigortalıların yaş sınırını belirlemek suretiyle bu sınırlar dışında kalanlar ile sözleşme yapmama iradelerini ortaya koymaktadırlar[170].

TTK uyarınca sözleşmenin değişik şartlarda yapılmasını gerektirecek hususlar da önemliliğin belirlenmesinde etkili sayılmıştır. Öğretide, kanun maddesinde yer alan 'değişik şartlarda' ifadesi eleştirilmiştir[171].

Kanunun ifadesi göz önünde bulundurulduğunda önemliliğin belirlenmesinde sigortacının görüşünün esas alındığı görülmektedir[172]. Sigorta ettiren tarafından bildirilen hususun önemli olup olmadığı, o hususu bilse idi sözleşme yapmayacak veya daha ağır şartlarda yapacak olan sigortacı karar verecektir[173].

Sigorta ettiren tarafından önemli hususların beyan edilmesi sigorta branşı bakımından ayrı ayrı değerlendirilmelidir[174]. Sigortacı açısından hayat sigortalarında sigortalanacak olan kişinin durumu önemli iken mal sigortalarında sigortalanacak malın durumu son derece önemlidir[175].

Hayat sigortası sözleşmelerinde, sigortacı sigortalının ölümü veya hayatta kalması halinde sigorta bedeli ödemek durumunda olup sigortacı için sigortalının yaşı, sağlık durumu –örneğin; sigortalının daha önce kalp krizi geçirmiş olması, önceden olduğu ameliyatlar, kronik rahatsızlıkları- önemli hususlardandır[176].

1.3.3. Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğünün Şekli

Sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyanlarının yerine getirilmesi TTK m. 1435 ve 1436 ile düzenlenmiş olup beyanların yerine getirilmesinde şekil serbestisi

---

[169] **KENDER,** s. 5.
[170] **AYDIN,** s. 171.
[171] Bu ifadeden, gerek ETK gerekse TTK döneminde sözleşmenin daha ağır şartlarda ve özellikle daha yüksek primle yapılması anlaşılmaktadır. Ancak sözleşmenin 'değişik şartlarda' yapılması ifadesi sözleşmenin şartlarının hafifletilmesi de anlaşılabilir. Bu nedenle 'değişik şartlarda' ifadesi yerine 'daha ağır şartlarda' ifadesinin kullanılmasının uygun olacağı belirtilmiştir. Eleştiriler için bkz. **KENDER,** s. 270; **MEMİŞ,** s. 158; **AĞSAKAL,** s. 11; **AYDIN,** s. 171.
[172] Aynı yönde bkz. **ŞEKER ÖĞÜZ,** Zehra, Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Sigorta Sözleşmelerinde Sözleşme Öncesi İhbar Görevi, 1. B., Filiz Kitabevi, İstanbul 2010, s. 98; **AĞSAKAL,** s. 15.
[173] **AĞSAKAL,** s. 16.
[174] **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 98.
[175] **AĞSAKAL,** s. 21.
[176] **AYDIN,** s. 179-180.

bulunmaktadır[177]. Sözleşme öncesi beyan yükümlülüğün şekli konusunda Kanun'da herhangi bir şekil şartı öngörülmemiş olup, bu yükümlülük sözlü, yazılı veya resmi şekilde yerine getirilebilir[178].

Sigortacı ile sigorta ettiren sigorta sözleşmesinin yapılması sırasında beyan yükümlülüğünün yazılı olarak yerine getirileceğini kararlaştırabilirler. Tarafların aralarında belirledikleri bu şekil şartının geçerliliğinin irdelenmesi gerekmektedir. TTK m. 1452/3 uyarınca TTK m. 1435 ve m. 1436 hükümleri sigorta ettiren aleyhine değiştirilemeyecek hükümlerdir. Bu durumda TTK da şekil serbestisi olmasına karşın taraflar arasında kararlaştırılan yazılı şekil şartı sigorta ettiren lehine ise anlaşma geçerli kabul edilmektedir[179].

TTK da beyan yükümlülüğü açısından şekil serbestisinin olmasına karşın birçok sigorta branşın genel şartlarında beyanların yazılı şekle bağlandığı görülmektedir. Örneğin, HSGŞ m. C.10 hükmünde sigorta ettirenin bildirimlerinin sigorta şirketinin merkezine noter eliyle veya taahhütlü mektupla yapılacağı düzenlenmiştir. Ancak sigorta genel şartları, sözleşmenin yapılmasından sonraki aşamalara ilişkin olup sözleşmenin yapılmadan önceki aşamalarına yönelik değildir[180]. Zira beyan yükümlülüğü ve yükümlülüğün şekli sözleşmenin kuruluş anında söz konusu olduğundan sigorta genel şartları ile bu davranışlar düzenlenemez[181].

---

[177] **AĞSAKAL,** s. 47-48; **AYDIN,** s. 122.

[178] Sigortacı tarafından sigorta ettirene sorular yazılı olarak yöneltilmiş ise sigorta ettiren yazılı olarak cevaplandırabileceği gibi sözlü olarak da cevaplandırabilir. Sigorta ettirenin yazılı soruları yazılı olarak cevaplandırma yükümlülüğü bulunmamaktadır. Sigorta ettiren soru listesindeki soruları kendisi doldurmayıp sözlü olarak cevapladığı durumlarda yazıya geçirilmesini sigortacı ya da acenteye bırakabilir. Ayrıca sigorta ettiren telefon, ses kayıt cihazına yapacağı kayıt ile, faks, e-mail, mektup, beyanların yazılı olduğu CD ya da flash belleğe kaydederek de beyan yükümlülüğünü yerine getirebilir. **AYDIN,** s. 121; **AĞSAKAL,** s. 47.

[179] Doktrinde yazılı şekil şartının sigorta ettirenin lehine görünmesine karşın sözlü beyanda bulunma imkanını engellediği için sigorta ettirenin aleyhine bir durum olarak değerlendirilmiştir. Görüş için bkz. **AYDIN,** s. 123. Aksi görüş için bkz. **OMAĞ,** Riziko, s. 96.

[180] Sigorta genel şartları, genel işlem koşullarının tipik örneğini oluşturmaktadır. Doktrinde genel işlem koşulları kabul edilen sözleşme uyarınca ancak sözleşmenin içeriğine dahil olduktan sonra değer kazanmaktadır. Bu koşullar sözleşmenin yapılmasından önce ise hukuksal açıdan bir değeri bulunmayan yalnızca sözleşme önerisine temel oluşturan yazılı belgelerdir. Bkz. **BAHTİYAR,** Mehmet, *"Genel İşlem Koşullarına Karşı Tüketicinin Korunması"*, Makaleler I, Beta Yayınevi, İstanbul 2008, s. 99; **AYDIN,** s. 125.

[181] **ÜNAN,** Samim, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku C. I, 1. B., Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016, s. 140; **AĞSAKAL,** s. 48.

1.3.4. Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğünün Yerine Getirilme Zamanı

Sigorta ettiren, TTK m. 1435/1 c.1'e göre, sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünü sözleşmenin yapılması sırasında yerine getirmesi gerekmektedir[182]. Başka bir deyişle, sigorta ettiren sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünü en geç sözleşmenin kurulma anına kadar yerine getirmelidir[183].

Sigorta sözleşmeleri, Borçlar Hukuku'nda yer alan diğer sözleşmeler gibi tarafların birbirlerine uygun irade beyanları ile yani icap ve kabul beyanlarının birbirine uyması ile meydana gelmektedir. Sözleşme arasında hazırlar arasında ve bizzat sigortacı ile yapılıyorsa kabul edecek olan tarafın kabulüne kadar beyan yükümlülüğün yerine getirilmesi gerekir[184]. Ancak sözleşme hazır olamayanlar arasında ve bizzat sigortacı ve sigorta ettiren arasında yapılıyorsa kabul beyanının karşı tarafa ulaştığı ana kadar beyan yükümlülüğü yerine getirilmelidir[185].

1.4. SÖZLEŞMENİN TARAFLARI

1.4.1. Sigortacı

Sigortacı sigorta sözleşmelerinin ana taraflarından biridir. Sigortacı, belli bir prim karşılığında kişilerin para ile ölçülebilir menfaatini zarara uğratan bir tehlikenin veya rizikonun gerçekleşmesi halinde bunu karşılayı veya kişilerin hayat süreleri sebebiyle veya hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar nedeniyle para ödeme veya bazı diğer edimlerde bulunmayı taahhüt etmektedir[186].

Türk hukukunda sigortacıların sigortacılık faaliyetinde bulunulabilmesine ve bu faaliyetlerin denetimine ilişkin esaslar 5684 sayılı SK'da düzenlenmiştir. SK m. 5'e göre, sigorta şirketleri faaliyete geçebilmek için, faaliyet göstermek istedikleri her bir sigorta branşında Müsteşarlıktan ruhsat almak zorundadır. Alınan ruhsatlar, ticaret siciline tescil ve Ticaret Sicil Gazetesi ile Türkiye çapında dağıtımı yapılan ve

---

[182] **ŞENOCAK,** Kemal, *"6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Sözleşme Öncesi İhbar Külfetine Umumi Bir Bakış"*, Türk-Alman Anonim Şirketler Ve Sermaye Piyasası Hukuku'nda Ve Sigorta Hukuku'nda Güncel Gelişmeler Sempozyumları (19-20 Haziran 2014), s. 108.

[183] **AYLİ,** Ali, *'Sigorta Ettirenin Sözleşmenin Kuruluşundaki İhbar Yükümlülüğüne İlişkin Hükümleri Türk Ticaret Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Yeniden Değerlendirilmesi',* Prof. Dr. Hüseyin Hatemi'ye Armağan, Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, C. 3, Y. 2005, S. 6, s. 191; **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 89; **AĞSAKAL**, s. 50.

[184] **AĞSAKAL,** s. 51.

[185] **AĞSAKAL,** s. 51.

[186] **KENDER,** s. 230.

tiraj bakımından ilk on sırada yer alan günlük gazetelerden ikisinde ilan ettirilir. Sigorta şirketleri hayat ve hayat dışı sigorta gruplarından sadece birinde faaliyet gösterebilir.

1.4.2. Sigorta Ettiren

Hayat sigortalarında sigorta ettiren, sigortacı ile sözleşme yaparak kendisinin ya da başkasının ölüm veya hayatta kalma ihtimallerini prim ödemek suretiyle teminat altına alan kişidir[187]. Sigorta ettiren gerçek veya tüzel kişi olabilir[188]. Aynı zamanda sigorta ettirenin Türk vatandaşı ya da yabancı da olması mümkündür[189].

Kredi hayat sigortaları sigorta ettiren açısından ikiye ayrılmakta olup sözleşme ya kredi alan ile sigortacı arasında ya da kredi veren ile sigortacı arasında kredi alanın hayatı üzerine yapılmaktadır[190]. Kredi verenin sigorta ettiren olduğu kredi hayat sigortasında, sözleşme kredi veren ile sigortacı arasında yapılmakta olup sigorta ettiren sıfatı kredi verene aittir[191]. Kredi alanın sigorta ettiren olduğu kredi hayat sigortasında, sözleşme kredi alan ile sigortacı arasında yapılmakta olup sigorta ettiren sıfatı kredi alanındır[192].

TTK m. 1435/1'e göre, sözleşmenin yapılması sırasında bildiği ya da bilmesi gereken tüm önemli hususları sigortacıya bildirmek yükümlü olan kişi sigorta ettirendir. Kanunun bu düzenlemesinde beyan yükümlülüğünün öncelikle sigorta ettirene yüklendiği görülmektedir[193]. Sigorta ettirenin birden fazla kişi olması durumda her biri ayrı ayrı beyanla yükümlüdür[194]. Sigorta ettirenlerden birinin beyan

---

[187] **KENDER,** s. 218; **AYDIN,** s. 70**; ULAŞ,** s. 36; **YONGALIK**, s. 65. Sigorta ettiren HSGŞ m. A.1 ile *"prim ödemek suretiyle sigortalının menfaatini sigortacı nezdinde sigortalayan kişiye 'sigorta ettiren' denir";* BKBSUEY m. 4/h ile de "*Sigorta ettiren, sigortacı ile sigorta sözleşmesi akdederek sigortalının menfaatini sigortacı nezdinde teminat altına alan kişiyi ifade eder."* şeklinde tanımlanmıştır.

[188] **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 19; **AYDIN,** s. 70; **YONGALIK,** s. 66; **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 96.

[189] **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 96.

[190] **YONGALIK,** s. 66.

[191] Kredi veren kuruluş kredi alacağının ödenmeme riskini koruma altına almak adına kredi alanın ölüm rizikosuna karşılık kendi lehine kredi hayat sigortası yaptırabilir. Bu durumda sigorta ettiren sıfatına kredi veren kuruluş sahip olacaktır. Sigorta ettirenin prim ödeme borcu en temel borçlarından biridir. Ancak uygulamada kredi veren kuruluş her ne kadar sigorta ettiren sıfatına sahip olsa da primleri kredi alana ödetmektedir. Kanaatimizce bu durum hukuka ve hakkaniyete aykırıdır. Aynı yönde görüş için bkz. **ÜNAN,** Tüketici, s. 64; **ÇEKER,** Poliçe, s. 501.

[192] **YONGALIK,** s. 66.

[193] **AĞSAKAL,** s. 56, **ŞENOCAK,** İhbar, s. 106.

[194] **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 58; **AYDIN,** s. 72.

yükümlülüğünü yerine getirmesi ile sigortacının haberi olacağından beyanda bulunmayan diğer sigorta ettirenler açısından beyanda bulunmuş gibi sonuç doğuracağı kabul edilmektedir[195]. Sigorta ettirenin tüzel kişi veya şirket olması halinde yetkili organları tarafından sözleşme öncesi beyan yükümlülüğü yerine getirilir[196].

1.4.3. Sigortalı

Hayat sigortalarında, TTK m. 1490/1 hükmüne göre, sigorta ettiren kendi hayatını ölüm ya da hayatta kalma ihtimaline karşı sigorta ettirebileceği gibi başkasının hayatını da ölüm ya da hayatta kalma ihtimaline karşı sigorta ettirebilir. Ölüm ya da belirli bir tarihte hayatta kalma rizikosunu üzerinde taşıyan, hayatı üzerine sigorta sözleşmesi yapılan kişiye 'sigortalı' denir[197].

TTK m. 1490/2, başkasının hayatı üzerine sigorta yapılmasını birtakım koşullara bağlamıştır. İlk olarak kanun sigorta ettirenin, başkasının hayatı üzerine sigorta yaptırabilmesi için sigortalı ile lehtar arasında menfaat ilişkinin bulunmasını aramıştır. Başka bir deyişle lehtarın sigortalının hayatını sürmesinde menfaat sahibi olması gerekmektedir[198]. ETK da menfaat şartı, sigorta ettiren ile sigortalı arasında aranmış, sigorta ettirenin sigortalının hayatının devamında menfaatinin bulunması sigortanın geçerliliği açısından şart koşulmuştur[199]. TTK'da da menfaat şartı

---

[195] Görüş içi bkz. **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 58-59; **AĞSAKAL,** s. 57; **AYDIN,** s. 72.

[196] **ÖZTAN,** s. 85; **AĞSAKAL,** s. 57.

[197] TTK, hayat sigortalarına ilişkin hükümlerinde hayatı üzerine sigorta sözleşmesi yapılan kişi için 'sigortalı' kavramını kullanmıştır. Ancak zarar sigortalarındaki 'sigortalı' ile hayat sigortalarındaki 'sigortalı' kavramları birbirinden farklıdır. **AYDIN,** s. 85; **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 106. *Kender*'e göre, sigorta hukukunda 'sigortalı', bir kimsenin başkasının belirli bir menfaatini sigorta ettirerek başkası hesabına sigorta yapması durumunda bu ilişkideki üçüncü kişiyi ifade etmekte olup Kanun'un hayat sigortalarında 'sigortalı' teriminin yerine 'riziko şahsı' terimini kullanmasının daha doğru olacağını belirtmiştir. **KENDER,** s. 227. Aynı görüş için bkz. **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 25; **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 74; **AĞSAKAL,** s. 58; **AYDIN,** s. 85. Yazar'a göre, ölüm rizikosu dışında sigorta ettiren de riziko şahsı olabilir. **KENDER,** s. 227. *Kabukçuoğlu Özer*'e göre, sigorta ettiren kendi hayatını sigorta ettirmiş ise sözleşmenin hem tarafı hem de riziko şahsıdır. **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 106. BKBSUEY m. 4-ı ile sigorta ettireni *"kredinin geri ödenmemesine neden olabilecek riskleri üzerine sigorta sözleşmesi yapılan kişiyi ifade eder"* olarak tanımlamıştır.

[198] *Kender*'e göre, TTK düzenlemesi hatalı olup menfaat şartı sigorta ettiren ile sigortalı arasında aranması gerektiğini belirtmiştir. **KENDER,** s. 227. Aksi yönde görüş için bkz. **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 106.

[199] **BOZER,** s. 152. ETK m. 1321/1 *"Bir kimsenin hayatı, ya o kimse yahut onun bilgi ve muvafakati mevcut olmasa bile üçüncü bir şahıs tarafından sigorta ettirilebilir; şu kadarki; üçüncü şahsın o kimsenin hayatının devamında maddi veya manevi menfaati bulunması sigortanın muteberliği için şarttır."*

korunmuş ancak menfaate sahip olması gereken kişide değişikliğe gidilerek, menfaat sahibi olması gereken kişinin lehtar olması düzenlenmiştir[200].

ETK'da menfaatin maddi ya da manevi olabileceği açıkça ifade edilmiş olmasına karşın TTK da böyle bir ayrım yapılmayarak sadece 'menfaat' aranmıştır[201]. *Ünan,* maddi menfaati *'hayatı üzerine sigorta yaptırılan kişinin ölmesi ya da hayatta kalması sebebiyle oluşan ekonomik yüke eşit olduğu',* manevi menfaati ise *'tanım sınırlarının çok geniş olmasından dolayı parasal olmayan çıkar'* şeklinde tanımlamıştır[202].

Türk Ticaret Kanunu'nun Sigorta Hukukunu düzenleyen hükümlerinde 'Genel Hükümler' başlığı altında 1408. maddesinin 1. fıkrasında 'sigorta menfaatinin yokluğu' düzenlenmiş olup sigorta sözleşmesinin yapılması anında menfaat yoksa sözleşme geçersizdir[203]. Sözleşmenin yapılması sırasında menfaat mevcut ancak sözleşme süresi içerisinde menfaat ortadan kalkmış olması durumunda sözleşme o an da geçersiz olmaktadır. TTK m. 1490/4 hükmü, TTK m. 1408/1 hükmü ile aynı doğrultuda düzenlenmiş olup hayat sigortalarında menfaat şartının sözleşmenin yapılmasından sonra ortadan kalkması durumunda sözleşme o andan itibaren geçersiz olacağı düzenlenmiştir. Ancak bu durumda sigorta ettirene iştira değeri ödenir.

Sigorta ettirenin başkasının hayatı üzerine sigorta yaptırması durumunda Kanun'da sigortalının izni aranmamıştır[204]. Ancak Kanun ölüm ihtimaline karşı yapılan sigortalarda, sigorta bedelinin mutat cenaze giderlerini aşması durumunda sigortalının ya da varsa kanuni temsilcisinin yazılı iznini aramıştır. Eğer sigortalı on beş yaşından büyük ise kanuni temsilcisinin yanı sıra sigortalının da izni

---

[200] **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 34.

[201] *Kabukçuoğlu Özer*'e göre, Kanun tarafından özellikle bir menfaat türüne işaret edilmedikçe menfaat kavramının genel anlaşılması gerektiği, TTK m. 1491/2 de maddi menfaatten, hayat sigortalarına ilişkin hükümlerde ise genel menfaatten bahsedildiği, bu durumun bizi hayat sigortalarında menfaat kavramının geçtiği hususlarda hem maddi hem manevi menfaatin anlaşılması gerektiğini belirtmiştir. Görüş için bkz. **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 135.

[202] **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 29.

[203] *Ünan*'a göre, hayat sigortalarında sözleşme yapılırken lehtarın menfaat sahibi olmamasının sonucu 'askıda hükümsüzlük' olarak anlaşılması gerektiği, riziko gerçekleşmeden önce sigorta ettiren tarafından menfaat sahibi bir lehtar atadığı durumda sözleşmenin yeniden geçerli hale gelmesi gerektiğini belirtmiştir. **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 36.

[204] **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 106.

aranmaktadır. Sözleşme, izin olmadan yapılmış ise onama olmadığı takdirde geçersizdir[205].

Kredi verenin sigorta ettiren olduğu kredi hayat sigortası sözleşmelerinde, kredi alanın hayatı üzerine yapılan bir sigorta sözleşmesi mevcuttur. Bu durumda kredi alan riziko şahsı yani sigortalıdır[206].

Başkasının hayatı üzerine yaptırılan sigortalarda menfaat sahibi olma koşulu söz konusu olup sigorta ettiren kendi hayatı üzerine sigorta yaptırmış ve başka birini lehtar olarak atamış ise lehtarın sigorta ettirenin hayatını sürdürmesinde menfaat sahibi olup olmadığını araştırmak gerekmemektedir[207].

TTK m. 1412/1 ile kanunda sigorta ettirenin bilgisine ve davranışına hukuki sonuç bağlanan durumlarda, sigortadan haberi olması şartı ile sigortalının da bilgisi ve davranışı dikkate alınacağı düzenlenmiştir[208]. Sigortalının –sigorta sözleşmesinden haberi olması şartıyla- önemli bir hususu bildirmemesi, yanlış veya eksik bildirmesi durumunda sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünü ihlal etmiş olacaktır[209].

1.4.4. Lehtar

Hayat sigortalarında, sigorta sözleşmesine taraf olmamakla birlikte lehine sigorta sözleşmesi yapılan ve riskin gerçekleşmesi halinde sigorta bedelini sigortacıdan isteme hakkına sahip olan gerçek ya da tüzel kişilere 'lehtar' denir[210].

---

[205] **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 107.
[206] **ÜNAN,** Hayat Sigortası, s. 7; **YONGALIK,** s. 71.
[207] **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 38.
[208] Doktrinde Kanun'un hayat sigortalarında 'riziko şahsı' terimi yerine 'sigortalı' teriminin kullanılması haklı olarak hatalı bulunmuştur. Her ne kadar TTK m. 1412'de riziko şahsının bilgisinin ve davranışının dikkate alınacağı düzenlenmese de sigortalı tabirini riziko şahsını da kapsayacak şekilde geniş anlamak gerektiği ve beyan yükümlülüğüne tabi olan kişilerden kabul edilmesi gerektiği savunulmuştur. **ŞENOCAK,** İhbar, s. 106; **AĞSAKAL,** s. 58; **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 74. Aksi Görüş için bkz. **AYDIN,** s. 65.
[209] Kanunda her ne kadar 'riziko şahsının' beyan yükümlülüğünden bahsedilmemiş olsa da sigortalı tabirini riziko şahsını da kapsayacak şekilde geniş anlamak gereklidir. **ŞENOCAK,** İhbar, s. 107; **AĞSAKAL,** s. 61.
[210] **KENDER,** s. 228; **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 130. TTK m. 1493/1 hükmünde lehtarın gerçek veya tüzel kişi olabileceği açıkça düzenlenmiştir. ETK döneminde lehtar gerçek veya tüzel kişi olabileceği belirtilmemiş, 'kimse' ifadesi ile kullanılmıştır. Doktrinde ETK döneminde yapılan düzenleme eleştirilmiş olup TTK ile yapılan düzenleme daha isabetli bulunmuştur. Bkz. **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 59; **KENDER,** s. 229; **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 132. Bizce de TTK düzenlemesi yerinde bir düzenlemedir. Zira kredi hayat sigortası açısından tüzel kişilerin lehtar olarak gösterilmesi önem arz etmektedir. Uygulamada kredi veren kurumlar kredi alacağını koruma altına

TTK m. 1493/2'ye göre, lehtar atama hakkı sigorta ettirene ait olup sigorta ettiren sözleşmenin yapıldığı sırada lehtar atayabileceği gibi sigorta süresi içerisinde de atayabilir[211]. Sigorta ettirenden başka Türk Hukuku'nda Kanun tarafından da yasal lehtarlar atanabilir[212]. Lehtar atama tek taraflı bir işlem olup lehtarın ya da sigortacının izni gerekmemektedir[213].

Kredi verenin sigorta ettiren olduğu durumlarda sigorta sözleşmesinde kendisini lehtar olarak atamaktadır. Lehtarın, sigortalı konumundaki kredi alanın hayatını devam etmesinde menfaatinin bulunması sigorta sözleşmesinin geçerliliği açısından şarttır[214]. Kredi hayat sigortasında kredi alan ile kredi veren arasında alacaklı-borçlu ilişkisi bulunmaktadır[215]. Alacaklı olan kredi veren, borçlu kredi alanın hayatını sürdürmesinde menfaat sahibi olduğu kabul edilmektedir[216]. Çünkü kredi veren tarafından kredinin verilmesi halinde kredinin geri ödenmesi kredi alanın hayatını devam ettirmesi ile doğrudan bağlantılıdır[217].

Kredi alanın sigorta ettiren olduğu hallerde kredi vereni lehtar olarak ataması uygulamada çok sık görülmektedir[218]. Lehtar dönülebilir[219] ve dönülemez şekilde atanabilir. Kredi hayat sigortası bakımından kredi veren kuruluşlar dönülemez lehtar olarak atanmaktadır[220]. Dönülemez lehtar olarak atanması kredi veren kuruluşun alacağını koruma altına alması yönünden daha avantajlıdır[221].

---

almak adına kredi alan kişilerden hayat sigortası yaptırmasını ve alacaklı olduğu miktar için kendisini lehtar olarak gösterilmesini istemektedir. Aynı yönde bkz. **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 60; **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 132.

[211] **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 60.

[212] **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 60.

[213] **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 60.

[214] **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 135.

[215] **YONGALIK,** s. 130.

[216] **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 39; **ULAŞ,** s. 39; **YONGALIK,** s.130.

[217] **YONGALIK,** s. 130.

[218] **YONGALIK,** s. 141.

[219] Dönülebilir lehtar, sigortacıdan sigorta bedelini isteme hakkını riziko gerçekleşince kazanmış olacak lehtardır. Sigorta sözleşmesinden doğan haklar riziko gerçekleşene kadar sigorta ettirene aittir. Sigorta ettirenin lehtarı değiştirebilme hakkı riziko gerçekleşene kadar sigorta ettirene ait olması durumu kredi vereni tehlikeli bir duruma sokacağından kredi hayat sigortalarında bu atama çeşidi tercih edilmemektedir. **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 84; **YONGALIK,** s. 144.

[220] Dönülemez lehtar, sigorta bedelini rizikonun gerçekleşmesi koşulu ile lehtar atama sırasında kazanmaktadır. Sigorta ettiren dönülemez lehtar atadıktan sonra lehtarı değiştiremez, atama işlemini iptal edemez, lehtarın haklarını lehtarın onayı olmadıkça kısıtlayamaz. TTK m. 1493/4 ile dönülemez lehtar atama işlemi için lehtarın sigorta poliçesine yazdırılmış olması ve poliçenin lehtara verilmiş olması olmak üzere iki şekil şartı düzenlenmiştir. **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 86; **YONGALIK,** s. 144.

[221] **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 86; **YONGALIK,** s. 144.

Uygulamada kredi veren kuruluşlar, kredi müşterisi adına sigorta yaptırmakta ve kendisini 'dain-i mürtehin' olarak göstermektedirler[222]. BKBSUEY m. 4/1-a ile dain-i mürtehin *'kredinin geri ödenmeme riskini ortadan kaldırmak amacıyla yaptırılan sigortalarda, riskin gerçekleşmesi üzerine ödenecek olan tazminat tutarından birinci derecede alacaklı olan gerçek ya da tüzel kişi'* şeklinde tanımlanmıştır. *Ünan*'a göre, dain-i mürtehin *'rehinli alacaklı'* anlamına gelmektedir[223].

Kredi hayat sigortası ile ilgili uyuşmazlıklara bakıldığında dain-i mürtehin konusu oldukça önem arz etmektedir. Bunu bir örnek ile açıklayalım: Kredi alan kredi hayat sigortası akdederek, bankayı dain-i mürtehin olarak göstermektedir. Kredi alan kredi ödemesi devam ederken vefat eder. Kredi alanın mirasçıları sigortacıya başvurarak sigorta bedelinin ödenmesini talep eder ancak sigortacı tarafından bu talep reddedilir. Mirasçılar, sigortacıya karşı dava açar ve ödenmeyen kredi borcunun sigorta tarafından ödenmesini talep eder. Yerel mahkemelerce ve Yargıtay içtihatlarında bu durumda bankanın rehin hakkı olduğunu ve sigorta bedelini talep etme hakkının öncelikle bankada olduğunu, davacıların bu davaya bankadan alacakları rıza ile devam edebileceklerini aksi takdirde dava aktif husumet ehliyeti noksanlığından reddedilmesi gerektiğini hüküm altına almaktadır[224].

---

[222] **ÇEKER,** Poliçe, s. 501.

[223] Yazara göre bu kavram uygulamada ve yargı kararlarında gerçek anlamı dışında yanlış kullanılmaktadır. Bkz. http://samimunan.com/wp-content/uploads/2015/08/tahkim-sunan-konusma-.docx.

[224] Örnek Yargıtay kararları için bkz. *"...Davacı vekilince, rizikonun gerçekleşmesinden itibaren davalı sigorta şirketi tarafından ödenmesi gereken kredi taksitlerinin müvekkilince ödendiği ileri sürülmüştür. Poliçede dain-i mürtehin olarak yer alan dava dışı banka rehin hakkı sahibi olarak rizikonun gerçekleşmesinden itibaren ödenmesi gereken 6 aylık kredi taksiti üzerinde hak sahibidir. Bu durumda, rizikonun gerçekleşmesinden sonraki 6 aylık süreçte ödenmesi gereken kredi taksitleri davacı tarafça ödenmiş ise bankanın poliçe üzerinde rehin hakkı son bulacağı açık olup, davacı tarafın 6 aylık süreçte kredi taksitlerinin ödendiğine dair iddiası araştırılarak, ödenmişse bankanın hak sahibi olmadığı nazara alınarak bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiş..."* Yrg. 11. HD, E. 2016/14603, K. 2018/5400, T. 18.9.2018, www.kazanci.com (01.02.2019)

"... A.Ş'.nin dain-i mürtehin olarak gösterildiği tespit edilmiştir. Bu durumda adı geçen ... A.Ş'nin rehin hakkı bulunduğundan sigortadan tazminat talep hakkı da öncelikle ona aittir. Sigortalı, kendi menfaati zedelendiği taktirde ancak lehine rehin verilen alacaklının açık muvafakatini almak şartıyla veya bunun dışında dava konusu kredi borcunun sigorta tazminat tutarından daha az olması halinde fazlaya ilişkin kısmı bakımından tazminat talep edebilecektir. Buna göre mahkemece talep hakkına sahip ... A.Ş.'den açılan davaya muvafakat ve icazetleri olduğuna dair gerekli belgeyi sunması için asıl ve birleşen davacılara süre verilmesi ve bu usuli eksiklik tamamlandığı takdirde işin esasına girilmesi gerekir. Somut olayda, davacıların aktif taraf sıfatının (husumet) varlığına ilişkin olan ve mahkemece re'sen göz önünde bulundurulması gereken bu husus hakkında usulü eksiklik tamamlanmadan, yazılı şekilde uyuşmazlığın esasına girilerek ve anılan poliçelere dayalı yazılı

Kredi veren kuruluşlar genel olarak kredi hayat sigortası poliçesine *'müşteri, kredi taksitleri ve krediden doğan her türlü borç tamamıyla geri ödeninceye kadar rizikolara karşı dilediği bir sigorta şirketi nezdinde Hayat Sigortası yaptırmayı ve Banka'nın dain ve mürtehin olarak gösterileceği kabul ve taahhüt eder.'* şeklinde özel şartlar konulmaktadır.

Bireysel kredilerle bağlantılı olarak yapılan kredi hayat sigortalarına TKHK ve BKBSUEY'in ilgili hükümleri ile sigortanın kredi kalan borç tutarı ile uyumlu olması koşulu getirilmiştir. Ancak bu hükümler düzenlenmeden önce sigorta bedelinin kalan borç tutarı ile uyumlu olması gerekmemekle birlikte bazı durumlarda sigorta bedeli kalan borçtan daha yüksek olabilmekteydi. Uygulamada rizikonun gerçekleşmesi ile birlikte kredi alan sigorta bedelinden kalan alacağını tahsil ederek geriye kalan tutar sigortalının mirasçılarına verilmektedir. Hukuksal açıdan bakıldığında ilgili mevzuatta düzenlemeler yapılmadan önce bankanın geriye kalan tutarı sigorta ettirenin mirasçılarına verme gibi bir zorunluluğu bulunmamakta idi[225].

Ancak yapılan değişiklikler ile birlikte sigorta bedelinin kalan borç miktarı ile uyumlu olma koşulu ve TTK m. 1491/2 hükmünde yer alan "*Ödenecek bedelin lehtarın maddi menfaatinden daha fazla olduğu durumlarda, aşan kısım sigortalının lehine yapılmış sayılır."* düzenlemesi ile birlikte hukuken kredi veren kuruluş sigorta bedeli üzerinde tamamen hak sahibi olamayacaktır[226].

TTK m. 1412/1 ile kanunda sigorta ettirenin bilgisine ve davranışına hukuki sonuç bağlanan durumlarda, sigortadan haberi olması şartı ile lehtarın da bilgisi ve davranışı dikkate alınacağı düzenlenmiştir. Lehtarın –sigorta sözleşmesinden haberi olması şartıyla- önemli bir hususu bildirmemesi, yanlış veya eksik bildirmesi durumunda sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünü ihlal etmiş olacaktır[227]. Ancak

---

şekilde karar verilmesi doğru görülmemiş…" Yrg. 11. HD, E. 2017/3974, K. 2019/1144, T. 13.2.2019, www.kazanci.com (01.02.2019)
"…Dain-i mürtehin olarak sigorta şirketinden tazminat talep etmek hakkının da öncelikle Ziraat Bankası A.Ş.'ye ait olması gerekir ve sigortalı ancak dain-i mürtehinin açık muvafakatini almak suretiyle tazminat istemek hakkına sahip olur…" Y. 17. HD, E. 2015/18647, K. 2018/8119, T. 24.9.2018, www.kazanci.com (01.02.2019)

[225] **ÜNAN,** Samim, *"Hayat Sigortasında Lehtar Atama ile İlgili Bazı Sorunlar"*, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, Y. 2017, S. 2, s. 306.

[226] **ÜNAN,** Lehtar, s. 306.

[227] **AYDIN,** s. 86.

hayat sigortasını temlik alan ya da rehin hakkı sahibinin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğü bulunmamaktadır[228].

İKİNCİ BÖLÜM

2. KREDİ HAYAT SİGORTASINDA SÖZLEŞME ÖNCESİ BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜNE AYKIRILIK

2.1. SİGORTACININ SÖZLEŞME ÖNCESİ AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ

2.1.1. Genel Olarak

Sigorta sözleşmeleri, tarafların iradelerinin karşılıklı ve birbirine uygun şekilde açıklamaları ile kurulmaktadır. Sözleşme yapılmadan önce bir hazırlık dönemi söz konusu olup taraflar bu aşamada birbirlerini ve karşılıkları edimlerini tanıyarak sözleşmeyi yapıp yapmama konusunda karar verirler[229].

Sigorta sözleşmelerinin hükümlerinin, edimlerinin ve maddelerinin anlaşılmasının zor olması, sigorta ettirenin sigortacıya göre daha az bilgi sahibi olması ve zayıf konumda olması gibi nedenlerle Türk Hukuku sigorta ettirenin korumak amaçlı olarak sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü düzenlemiştir[230]. Taraflar arasında kurulacak olan sözleşmede sigorta ettirenin önemli hususları beyan etme yükümlülüğüne karşılık sigortacının da sigorta ettireni kurulacak olan sözleşme hakkında bilgilendirme yükümlülüğü bulunmaktadır[231].

Sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin ETK döneminde düzenleme bulunmamakta idi[232]. Sigortacının sigorta ettireni bilgilendirmesine ilişkin özel

---

[228] **ŞENOCAK,** İhbar, s. 107.
[229] **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 315.
[230] **ÖZDAMAR,** Mehmet, *"6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Bağlamında Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğünü İhlal Eden Sigortacıya Uygulanacak Yaptırım Sorunu"*, İÜHFM, C. 71, Y. 2013, S. 2, s. 349 (Yaptırım).
[231] **AYDIN,** s. 47. Aydınlatma yükümlülüğü, sözleşmenin kurulmasından önce ya da sonra tarafların birbirlerini, sağlıklı kararlar almak adına, sözleşme ve şartlar hakkında karar vermelerini etkileyecek hususlar hakkında bilgilendirmesidir. **ÖZDAMAR,** Mehmet, Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü, 1. B., Yetkin Yayınları, Ankara 2009, s. 128 (Aydınlatma).
[232] Türk hukukunda sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne dair hiçbir düzenleme bulunmazken 2003 yılında *Omağ,* sigortacının bilgilendirme yükümlülüğünün olduğunu, bunun dürüstlük kuralı ve güven ilişkisinden kaynaklandığını belirtmiştir. **OMAĞ,** Merih Kemal, *"Sigortacı Açısından Sigorta Sözleşmesinin Hükümleri"*, Prof. Dr. Fahiman Tekil'e Armağan, İstanbul 2003, s. 25-26. Buna karşın

düzenleme ilk kez 2007 tarihli 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nda yapılmıştır[233]. SK m. 11/3[234] hükmünde yer alan düzenlemeye dayanılarak Hazine Müsteşarlığı tarafından Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik çıkarılmış olup bu Yönetmelik ile birlikte sigortacının sigorta sözleşmelerinde sözleşme öncesi ve sonrası bilgi verme yükümlülüğü ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Aynı zamanda TTK ile birlikte sigortacının aydınlatma yükümlülüğü 'Aydınlatma Yükümlülüğü' kenar başlığı ile hüküm altına alınmıştır.

Belirtmek gerekir ki, BKBSUEY m. 7 'Bilgilendirme Yükümlülüğü' kenar başlığı ile kredi ile bağlantılı yapılan sigortalara ilişkin kredi sözleşmesi yapılmadan önce kredi kuruluşu tarafından kredi kullanana bilgi verilmesi gerektiği düzenlenmiştir.

2.1.2. Kapsamı Ve İfası

Sigortacının, sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce ve devamı sırasında aydınlatma yükümlülüğü olduğu TTK m. 1423/1 ile düzenlenmiştir. Sigortacının bu yükümlülüğü TTK da 'aydınlatma' terimi, yürürlükteki mevzuatta ise (SK, SSBİY, BKBSUEY vd.) 'bilgilendirme' terimi kullanılarak ifade edilmiştir[235]. TTK m. 1423 gerekçesinde, 'aydınlatma' ve 'bilgilendirme' kavramlarının aynı anlamda olmadığı belirtilmiştir[236]. Doktrinde yükümlülük kapsamında bilgi verilmesinin yanı sıra sigortacının ve acentesinin danışmanlık yapma görevinin bulunup bulunmadığı hususu da tartışmalıdır.

Öztan, sigorta ettirenin beyanla yükümlü olduğu ancak sigortacının böyle bir yükümlülüğünün olup olmadığı hususu tartışmadan uzak kaldığı, sigortacının bilgilendirme yükümlülüğünün olmadığı, ETK'dan da böyle bir sonuç çıkarılamayacağını ileri sürmüştür. **ÖZTAN,** s. 90-91.

[233] **ÖZDAMAR,** Yaptırım, s. 347.

[234] SK m. 11/3: *"Sigorta şirketleri ve sigorta acenteleri tarafından, gerek sözleşmenin kurulması gerekse sözleşmenin devamı sırasında sigorta ettiren, lehtar ve sigortalıya yapılacak bilgilendirmeye ilişkin hususlar yönetmelikle düzenlenir."*

[235] Mevzuatta 'bilgilendirme' kavramı yerleşmiş iken TTK'da 'aydınlatma' teriminin kullanılmasının isabetsiz olduğunu görüşü için bkz. **YAZICIOĞLU,** Emine, *"Sigortacının Bilgilendirme (Aydınlatma) Yükümlülüğü"*, Sigorta Hukuku Sempozyumları, 1. B., Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018, s. 394.

[236] **TTK m. 1423 Gerekçe:** *"…Ancak, sözleşmenin görüşülme safhasında, taraflardan biri diğerinin çıkarlarını korumak için dürüstlük kurallarına göre kendisinden beklenen özeni göstermek zorundadır. Bu noktada madde ile sigortacı açısından doktrin ve yargı kararları da dikkate alınarak sözleşmeden veya dürüstlük kuralından kaynaklanan aydınlatma ve bilgi verme yükümlülüğünün doğacağı kabul edilmiştir."* **ÖZDAMAR,** Yaptırım, s. 348, dn. 5; **YAZICIOĞLU,** Emine, *"Sigortacının Bilgilendirme Yükümlülüğü"*, Türk-Alman Anonim Şirketler ve Sermaye Piyasası Hukuku'nda ve Sigorta Hukuku'nda Güncel Gelişmeler Sempozyumları (19-20 Haziran 2014), s. 198 (Bilgilendirme).

YAZICIOĞLU'na göre, 'bilgilendirme', sigortacının sigorta sözleşmesine ilişkin kişisel değerlendirme ya da danışmanlık yapmadan sigorta ettirene gerekli bilgileri aktarmasıdır[237]. 'Aydınlatma', sigortacının sigorta ettirene sigorta sözleşmesine ilişkin gerekli bilgileri aktarmasının yanı sıra sigortacının kişisel değerlendirme veya danışmalık yapmadan bu bilgilerin anlaşılması için açıklamasıdır[238]. Yazar her iki kavram içinde sigortacının tavsiye verme, danışmanlık yapma görevinin bulunmadığını belirtmiştir[239].

*ÖZDAMAR'*a göre, 'aydınlatma' ve 'bilgilendirme' terimlerinin farklı anlamlarda olduğunu, 'aydınlatma' kavramının içerisinde sigortacının sigorta ettirene danışmalık yapması, yol göstermesi, tavsiye vermesi de bulunduğunun kabul edilmesi gerektiği aksi halde her durumda bu eylemden arzu edilen sonuca ulaşılamayacağını ifade etmiştir[240].

Bizce de, her ne kadar sigortacının danışmanlık yapma görevi Türk Hukuku'nda düzenlenmemiş olsa da, sigortacının teknik kavramlar içeren ve anlaşılması güç olan bilgi formunu sigorta ettirene vermesi ve hükümleri sigorta ettirenin tek başına anlamasını beklemek doğru olmamaktadır. Zira bilgi formlarında yazan bilgileri kimi zaman hukukçuların dahi anlaması güç olmaktadır.

Sigortacı ve acentesi[241], sigorta ettirene, sözleşme kurulmadan önce –sigorta ettirene gerekli inceleme süresi tanımak şartı ile- taraflar arasında yapılacak olan sigorta sözleşmesine ilişkin tüm bilgileri, sigortalının haklarını, sigortalının özel olarak dikkat etmesi gereken hükümleri ve gelişmelere bağlı bildirim

---

[237] **YAZICIOĞLU,** Bilgilendirme, s. 198.

[238] **YAZICIOĞLU,** Bilgilendirme, s. 199. Aksi görüş için bkz. **ÖZDAMAR,** Yaptırım, s. 348, dn. 5.

[239] **YAZICIOĞLU,** Bilgilendirme, s. 199. Yazar ayrıca TTK ve SSBİY'de düzenlenen aydınlatma ve bilgilendirme yükümlülükleri arasında içerik açısından bir fark olmadığını, aydınlatma ve bilgilendirme yükümlülüklerinin ayrı yükümlülükler olarak değerlendirilmesi zorlama ve sınırları kolay çizilemeyecek bir durum olduğunu belirtmiştir. **YAZICIOĞLU,** Bilgilendirme, s. 199.

[240] **ÖZDAMAR,** Aydınlatma, s. 234, 237-238. Aynı görüş için bkz. **ARAL ELDELEKLİOĞLU,** *"6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Ve Sigortacılık Mevzuatı Uyarınca Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü"*, MÜHF-HAD, C. 18, Y. 2016, S. 1, s. 389-390 (Aydınlatma); **AYDIN,** s. 51-52; **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 321.

[241] Kanun metninde her ne kadar bildirim yükümlüsü 'sigortacı ve acentesi' olarak düzenlense de, burada ifade edilmek istenen husus 'sigortacı veya acentesi'dir. Hem sigortacının hem de acentenin aynı sigorta ettireni ayrı ayrı aydınlatma yükümlülüğü bulunmamaktadır. **AYDIN,** s. 48. SK m. 11/3 hükmünde 'sigorta şirketleri ve sigorta acenteleri' aydınlatma yükümlüsü olarak düzenlenmiştir. SSBİY ile TTK ve özel sigortacılık mevzuatı kapsamında risk üstlenen tüm kuruluşlar bilgilendirme kapsamına alınmıştır. Yönetmeliğin kanunu aştığı düşünülse de yönetmelik düzenlemesi yerindedir. Ayrıca TTK m. 1423 de en genel anlamıyla sigortacıdan bahsedilmiştir. **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 320.

yükümlülüklerini yazılı olarak bildirmesi gereklidir. Aydınlatmanın şekli ve içeriğini Hazine Müsteşarlığı, çeşitli ülkelerin ve özellikle Avrupa Birliği'nin düzenlemelerini dikkate alarak belirlemektedir[242].

SSBİY m. 5/3 hükmü uyarınca sigortacı, dürüstlük ilkeleri çerçevesinde, sözleşmenin müzakeresi, kurulması ve devamı sırasında sigorta ettirene, sigortayla ilgili teknik konularda yardımcı olmak, yapılacak veya yapılmış sigortacılık işleminin özellikleri ve sözleşmeye konu sigorta teminatı ile sigortanın işleyişi hakkında gerekli her türlü bilgiyi sözlü ve yazılı olarak sağlamakla yükümlüdür. Sigortacı sigorta ettirene sigorta sözleşmesi ile ilgili genel, riziko ve tazminata ilişkin, sözleşmenin kapsamındaki teminatlara, özel durumlara, kendisine ve acentesine ilişkin açıklamalar yapmakla yükümlüdür[243]. Örneğin, kredi hayat sigortalarında bankanın sigorta poliçesinin her yıl yenilenmeyeceğini sigorta ettirene bildirmesi gereklidir[244].

Kredi hayat sigortası uygulamada daha çok bireysel kredilerle bağlantılı olarak akdedilmektedir. BKBSUEY m. 7/1 hükmünce kredi ile bağlantılı olarak yapılan sigortalar konusunda, kredi sözleşmesi yapılmadan önce, kredi kuruluşu tarafından kredi kullanana bilgi verilmelidir. Başka bir deyişle kredi veren kuruluş, kredi kullanana, vermiş olduğu kredi ile bağlantılı sigorta teklif ediyorsa bu sigortalara ilişkin kredi alanı bilgilendirmesi gereklidir. Yönetmelik ile bilgilendirme yükümlülüğü kredi kuruluşu üzerine yüklenmiştir[245]. Kredi kuruluşu tarafından yapılacak olan bilgilendirmenin usulü ve esasları Müsteşarlık tarafından belirlenmektedir[246].

---

[242] TTK m. 1423/3 hükmü ile aydınlatmanın içeriğinin ve şeklinin Hazine Müsteşarlığı, çeşitli ülkelerin ve özellikle Avrupa Birliği'nin düzenlemelerini dikkate alarak düzenleneceği hüküm altına alınmışsa da Hazine Müsteşarlığı tarafından herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bilgilendirmenin içeriği, TTK yürürlüğe girmeden önce SSBİY ile düzenlenmiştir. **AYDIN,** s. 49.

[243] **ARAL ELDELEKLİOĞLU,** Aydınlatma, s. 389.

[244] **ÇEKER,** Sigorta Hukuku, s. 61.

[245] **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 229.

[246] Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı'nın Sigortacılık Sektörü için yayınladığı 2015/20 sayılı Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliğinin Bazı Maddelerinin Uygulanması Hakkında Genelge'nin 2. maddesi uyarınca, kredi kuruluşunun yapacağı bilgilendirme, kredi kuruluşu tarafından sunulan her sigorta için ayrı veya birlikte olmak üzere veya kredi türüne göre 'Bilgi Formu Örnek Şablonu'nda belirtilen asgari bilgileri içerecek şekilde hazırlanan ve en az 12'lik puntolarla yazılan bilgi formu kullanılır. Bilgi Formu Örnek Şablonu için bkz. EK-1. Usul hakkında bilginin aslında BKBSUEY m. 7/2 ve m. 7/3 de yeteri kadar saptandığına ilişkin görüş için bkz. **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 229.

Kredi hayat sigortası sözleşmesinin yapılmasına kredi kuruluşu aracılık etmesi durumunda bilgilendirme yazılı olarak yapılmalıdır. Bilgi formu[247] iki örnek olarak düzenlenir ve kredi kullanan tarafından imzalanır. İmzalı formun bir örneği kredi kullanana diğer örneği sigorta şirketi ya da kredi veren kuruluşa verilir[248].

Kredi veren kuruluşun ve kredi alanın fiziki olarak karşı karşıya gelmemeleri ya da bazı durumlarda işin mahiyeti gereği elektronik ortamda veya ilgilinin bilgi formuna erişimini mümkün kılan benzeri araçlarla bilgilendirme yapılabilir. Böyle durumlarda ispat yükümlülüğü kredi kuruluşuna aittir.

BKBSUEY m. 7/7 kredi kuruluşunun sigortacıya aracılık etmemesi halinde bilgilendirme yapması veya bundan sorumlu tutulmasının mümkün olmadığını düzenlemiştir[249].

2.1.3. İhlali Ve Sonuçları

Sigortacının sözleşme öncesi aydınlatma yükümlülüğünün ihlali, gerekli bilgileri sigorta ettirene hiç vermemesi, yanlış ya da eksik bilgi vermesi yahut özel durumlarda açıklama yapılması gerekirken hiç açıklama yapılmaması gibi davranışlarla meydana gelebilir[250]. Sigortacı sigorta ettirenin talebini beklemeden aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmek zorundadır[251].

Sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü ihlal etmesi halinde TTK m. 1423/2 hükmünce, sigorta ettirene sözleşmenin yapılmasına on dört gün içinde itiraz etme hakkı tanınmıştır. Sigorta ettirenin on dört günlük süre içinde itiraz etmemesi durumunda sözleşme poliçede yazılı şartlarla yapılmış sayılacaktır.

Doktrinde madde hükmü birçok yönden eleştirilmiştir. Öncelikle hükümde belirtilen on dört günlük sürenin başlangıç tarihinin tespit edilmesi, hangi tarihten itibaren başlayacağının belirsiz olması eleştirilmiştir. İlk görüş, on dört günlük

---

[247] Yönetmelik yazılı bilgilendirme için bilgi formunun kullanılması gerektiğini belirtmektedir. **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 229.
[248] Bu noktada yönetmelik sigortacı ve kredi kuruluşunun birlikte hareket ettiklerini varsaymaktadır. **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 229.
[249] **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 231.
[250] **ÖZDAMAR,** Mehmet, *"Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünden Doğan Sorumluluğu"*, Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu, Ankara 2009, s. 428-429 (Sorumluluk); **AYDIN,** s. 52.
[251] **ARAL ELDELEKLİOĞLU**, Aydınlatma, s. 391.

sürenin sigorta ettirene poliçenin icap olarak verilmesi anından itibaren başlayacaktır[252]. Diğer görüş ise, sürenin sözleşmenin kurulmasından itibaren başlayacağını belirtmiştir[253].

Madde hükmünde belirsiz olan bir diğer konu ise, sigorta ettirenin itiraz hakkını kullanması halinde hukuki sonuçlarının ne olacağıdır. Sigorta ettirenin on dört günlük süre içinde itiraz hakkını kullanması sonucunda sözleşmenin kurulmamış sayılacağı veya feshedilmiş kabul edileceği veyahut poliçedeki şartların değiştirilmesi şeklinde sıralanabilecek sonuçların hangisinin ortaya çıkacağı belirsizdir[254].

SSBİY m. 7 ile sigorta sözleşmesinin müzakeresi, kurulması ve devamı sırasında, bilgilendirme yükümlülüğü gereği gibi yerine getirilmemiş veya sigortacı hakkında yanıltıcı bilgi verilmiş ya da SSBİY m. 8'de düzenlenen bilgilendirme formu gereği gibi teslim edilmemiş yahut bilgilendirme formunda yer alan bilgiler gerçeğe aykırı şekilde düzenlenmiş ve bu hallerden herhangi biri sigorta ettirenin kararına etkili olmuş ise yükümlülüğün ihlali söz konusudur. İhlal durumunda

---

[252] **KENDER,** Rayegan, Türk Ticaret Kanunu Taslağının Sigorta Hukukuna İlişkin Hükümleri Hakkında Düşünceler, SHD, Y. 2005, Özel Sayı:1, s. 97; **ARAL ELDELEKLİOĞLU,** Aydınlatma, s. 398; **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 325.

[253] **ÖZDAMAR,** Aydınlatma, s. 364; **ŞEKER ÖĞÜZ**, Zehra/**SEVİNÇ KUYUCU,** Aslıhan, Yeni Türk Ticaret Kanununda Sigorta Hukuku, 1. B., Filiz Yayınevi, İstanbul 2011, s. 24.

[254] **ÜNAN,** Samim, *"Türk Ticaret Kanunu Taslağı'nın 'Sigorta Hukuku' Başlıklı Altıncı Kitabı Hakkında Düşünceler"*, SHD, Y. 2005, Özel Sayı:1, s. 124. *Özdamar'*a göre, sigorta ettirenin itirazının sözleşmenin hiç kurulmamış sayılması sonucunun ortaya çıkması sigorta ettirenin aleyhine olduğu, itirazdan önceki döneme ilişkin zaman zarfında kişinin sigorta himayesinden mahrum kalacağını; itirazın hukuki yaptırımının ileriye etkili sonuçlar doğuran fesih ya da poliçede yazılı şartların değiştirilmesi şeklin anlaşılmasının sigorta ettiren açısından daha uygun olduğunu belirtmiştir. **ÖZDAMAR,** Aydınlatma, s. 365. Aynı görüş için bkz. **AYDIN,** s. 54. Aksi görüş için bkz. **ŞEKER ÖĞÜZ/SEVİNÇ KUYUCU,** s. 24. *Şeker Öğüz/Sevinç Kuyucu'*ya göre, sigorta ettirenin sözleşmenin kurulmasına ilişkin iradesini geri aldığı ve sözleşmenin geriye etkili olarak sona erdiğinin kabulünün kanunun sistematiğine uygun bir çözüm olacağı savunulmuştur. **ŞEKER ÖĞÜZ/SEVİNÇ KUYUCU**, s. 24. *Yazıcıoğlu'*na göre, TTK m. 1423/2 hükmü *'sigorta ettirenin TTK m. 1424 hükmü uyarınca poliçenin verildiği tarihten itibaren on dört gün içinde poliçenin içeriğine itiraz etmemesi halinde, gerektiği şekilde bilgilendirmiş sayılacağı yönünde karine doğacağı; sigorta ettirenin süresinde poliçenin içeriğine itiraz etmesi halinde, hiç veya gereği gibi aydınlatılmamış ve bu durumun sözleşme kurulmasına yönelik iradesini etkilemiş olması koşuluyla poliçe içeriğine itiraz beyanı ile birlikte ya da ayrı yazılı bir beyanla sözleşmeden cayabileceği; ancak sigorta himayesi sigorta ettirenin talebi veya sigorta primini ödemiş olması sebebiyle cayma beyanından önce başladığı hallerde, sigortacının cayma beyanının kendisine ulaştığı ana kadar olan süreye tekabül eden sigorta primine hak kazanacağı; teminat süresi bir ay veya daha az olan sigorta sözleşmeleri ve büyük rizikoların sigortalanmasına ilişkin sigorta sözleşmelerinde ve sigorta ettiren cayma hakkını kullanmadan önce sigorta ettirenin açık arzusu üzerine sözleşen tarafların sözleşmeden doğan edimlerini ifa ettiği sigorta sözleşmelerinde sigorta ettirenin cayma hakkına sahip olmadığı'* şeklinde değiştirilmesi gerektiğini savunmuştur. **YAZICIOĞLU,** Bilgilendirme, s. 215.

Yönetmelik, sigorta ettirene sigorta sözleşmesini feshedebileceğini ve varsa uğradığı zararın tazminini de talep edebileceğine ilişkin haklar getirmiştir[255].

Sigorta ettirenin tazminat isteme hakkını kullanmak istemesi durumunda ihlal sigortacının kusurlu davranışı ile meydana gelmiş olmasının yanı sıra ihlal ile meydana gelen zararlı sonuç arasında illiyet bağı bulunmalıdır[256]. Sigorta ettiren bilgilendirilmemesini ya da eksik, yanlış yahut yanıltıcı şekilde bilgilendirildiğini, bu nedenle hiç ya da daha farklı koşullar ile yapacağı bir sözleşmeden dolayı zarara uğradığını, zararın miktarını ve illiyet bağı olduğunu ispat etmekle yükümlüdür[257]. Sigorta ettirenin gereği gibi aydınlatıldığının ispatı sigortacının üzerindedir[258].

2.1.4. Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğüne Etkisi

Sigortacının sözleşme öncesi aydınlatma yükümlülüğü ile sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğü arasında çok sıkı bir ilişki bulunmakta olup tarafların yükümlülüklerinin kapsamları beyanlarına göre genişlemekte ya da daralmaktadır[259]. Sigortacı öncelikle sözleşme öncesinde sigorta ettirenin beyan

---

[255] Sigorta ettiren tazminat ve fesih hakkını bir arada kullanmak zorunda olmayıp sadece fesih ya da sadece tazminat hakkını kullanabilir. **ÖZDAMAR,** Yaptırım, s. 355. Doktrinde TTK m. 1423 ile SSBİY m. 7 hükümlerinde sigorta ettirene tanınan hakların çeliştiğini, SSBİY hükümlerinin uygulanmasının yerinde olmadığı, en kısa zamanda TTK hükümleri ile Yönetmelik hükümlerinin uyumlu hale getirilmesi gerektiği yönünde görüşler bulunmaktadır. **ÖZDAMAR,** Yaptırım, s. 357; **ARAL ELDELEKLİOĞLU,** Aydınlatma, s. 398. TTK m. 1423/2 hükmü uyarınca sigorta ettiren tarafından süresi içinde itirazın olması durumunda TTK'nın uygulanacak yaptırımı düzenlemediği kabul edilmeli ve aydınlatma yükümlülüğünün ihlali hakkında SSBİY hükümleri uygulanması gerektiği görüşü için bkz. **YAZICIOĞLU,** Bilgilendirme, s. 215. Sigorta Tahkim Komisyonu'nun güncel kararlarından birinde aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin değerlendirme yapılmıştır. Bkz. STK, K. 2019/3991, T. 17.01.2019, STKD Ocak-Mart 2019, S. 37, s. 60. *"...aydınlatmanın yapılmaması halinde yükümlülüğünü yerine getirmeyen sigortacı hakkında hangi yaptırımın uygulanacağına ilişkin herhangi bir düzenleme yer almamıştır. Yani maddeye göre sözleşme gerçekleşmektedir, ancak sözleşme öncesi aydınlatma yapılmadığı ve bundan bir zarar doğduğu takdirde sigortacının Bilgilendirme Yükümlülüğü hükümleri çerçevesinde bundan sorumlu olacağı gerçeğini ortadan kalkmamaktadır. Zira bilgilendirme veya aydınlatma aktif bir eylem olup, yasa koyucunun amacı, sigortacının aktif olarak sigortalıyı sözleşme başlangıcından önce başlamak üzere sözleşmenin her aşamasında gerekli her konuda bilgilendirmesini temin etmektir. Sigorta ettiren ise bilgilendirme ve aydınlatma eylemi karşısında sözleşmenin pasif olan tarafıdır. TTK nun 1423/2. Maddesi hükmünün aydınlatma kurumunda sigortacıyı aktif durumdan çıkarıp sigorta ettireni aktif olmaya zorlamış olduğu ve sigortacıyı yerine getirmediği yükümlülük sebebiyle sorumluluktan kurtardığı düşünülemez. 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 11/3. Maddesi ve buna göre çıkarılmış olan Bilgilendirmeye ilişkin Yönetmelik halen yürürlükte dururken, TTK. nun 1423/2. maddesinin bu şekilde sigorta ettiren aleyhine geniş yorumlanması, aydınlatma yükümlülüğü kavramının özüne ve ruhuna da aykırı olacaktır."*

[256] **ARAL ELDEKLİOĞLU,** Aydınlatma, s. 398.

[257] **YAZICIOĞLU,** Bilgilendirme, s. 218.

[258] **YAZICIOĞLU,** Bilgilendirme, s. 218.

[259] **AYDIN,** s. 55.

yükümlülüğünün olduğunu bildirmelidir[260]. Sigortacı sigorta ettirene beyan yükümlülüğünün neye ilişkin olacağını, önemli olan hususları genel bir çerçeve içinde bildirmeli ve sigorta ettirenin ne tür bir yükümlülük altına girdiğinin bilincine varabilmesini sağlamalıdır[261].

Kredi hayat sigortalarında yargıya intikal eden uyuşmazlıkların birçoğunun temelinde sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü ihlal etmesi, sigorta ettirenin yeteri kadar aydınlatılmaması yatmaktadır. Bilindiği üzere kredi hayat sigortaları uygulamada daha çok bireysel kredilerle bağlantılı olarak akdedilmekte olup sözleşme bankacılar tarafından yapılmaktadır. Kredi kullanımı esnasında kırtasiye işlerinin fazla olması, müşterilerin yoğun olması, bankacıların sigorta hakkında bilgisiz olması gibi nedenlerle çoğunlukla sigorta ettiren sigorta sözleşmeleri hakkında aydınlatılmamaktadır. Zayıf konumda olan sigorta ettirende neye imza attığını bilmeden imzalamakta, çoğu kez hayat sigortası yaptırdığını dahi bilmemektedir.

Türk hukukunda sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün düzenlenmesi ile birlikte yargıda da bu konuya ilişkin kararlar verildiği görülmektedir. Örneğin, Sigorta Tahkim Komisyonu kredi hayat sigortasına ilişkin bir kararında[262], sigorta ettirenin bankadan konut kredisi kullandığı, bankanın kredinin teminatı olarak Hayata Devam Sigortası yaparak Tehlikeli Hastalıklar Teminatı Poliçesi düzenlediği, sigorta ettirene sigorta sözleşmesi yapıldıktan sonra akciğer kanseri tanısının konulduğu, sigortalının vefatı üzerine sigortacının tazminatı ödemek istemediğine ilişkin olarak sigorta ettiren tarafından tahkime başvurulmuş, hakemler beyan yükümlülüğüne aykırılık olmadığına kanaat getirerek, sigortacının tazminatı ödemesi gerektiğini hükmetmişlerdir. Aynı zamanda sigorta ettirenin Kanun ve Yönetmeliklere uygun olarak bilgilendirilmediği, davalı sigorta şirketinin, tüketici kredi sözleşmesi yapıldığı tarihte, sigortalıya düşünme hakkı tanımadan aynı tarihte hayat sigortası yapmış olduğundan bilgilendirme yasa ve yönetmelikte belirlenen

[260] **ÖZDAMAR,** Aydınlatma, s. 209.
[261] **AYDIN,** s. 56.
[262] Karar için bkz. STK, K. 2018/3467, T. 08.05.2018, STKD Nisan-Haziran 2018, S. 34, s. 97.

kurallara uygun olmadığı belirtilmiştir[263]. Hakem heyeti bu dosyada isabetli olarak sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirip getirmediğini incelemiştir.

Kredi hayat sigortaları açısından uygulamada sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün gerekliliğini gösteren ve öğretide de[264] sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün ne kadar önemli olduğu konusunda örnek gösterilen somut bir olayı ele alalım. Somut olay, 25.02.2009 tarihinde Türk Hava Yolları'nın Hollanda'da düşen uçağında hayatını kaybeden pilot Olgay Özgür'ün vefatından önce bankanın talebi üzerine çektiği kredi ile bağlantılı olarak yapılan kredi hayat sigortasına ilişkindir[265]. Sigortalının vefatından sonra mirasçıları bankaya başvurarak kalan kredi borçlarının sigorta tazminatından ödenmesini talep ediyorlar. Ancak sigortacı tarafından sigortalının mirasçılarının talebi, HSGŞ m. A.3.1 *"Sigortalı, sigortacıyı haberdar etmeksizin ticari hava hatları üzerinde yolcu nakline ruhsatlı işletmelerin uçak veya herhangi bir hava gemisinde ancak yolcu sıfatıyla seyahat edebilir. Hayatı sigortalanan kişinin ölümü yolcu sıfatı dışında havada yapılan yolculuklar esnasında olursa, şirket yalnız riyazî ihtiyatı ödemekle yükümlüdür; ölüm tazminatı ödenmez."* hükmünde yer alan kloz nedeniyle reddediliyor. Bu kloza göre sigortalı yolcu olarak değil de pilot sıfatı ile uçakta bulunduğundan teminat kapsamı dışında kalıyor[266].

Somut olayda da görüldüğü üzere sigortacının aydınlatma yükümlülüğü çok önemli olup gereği gibi yerine getirilmemesi ciddi mağduriyetlere yol açmaktadır. Sigorta ettiren tarafından pilot olduğu beyan edilmiş, maaş bordroları ve çalıştığı kuruma ilişkin belgeler sunulmuştur. Buna karşılık sigortacının da pilot olduğunu beyan eden kişiye özel olarak bu klozu göstermesi ve ek prim ödemek suretiyle bu klozu ortadan kaldırabileceği konusunda aydınlatması gereklidir[267].

Öğretide, sigortacıyı tek başına sorumlu tutmak hakkaniyete aykırı bulunmuştur[268]. Sigorta ettirenin kendisine teslim edilen sigorta poliçesini hiç okumaması, istisnalara dikkat etmemesi kusur olarak değerlendirilmiştir. Bu

[263] Ancak bu durum uygulamada kredi veren kuruluşlar tarafından kötüye kullanılmaktadır. Bilgilendirme formuna sigorta ettiren tarafından bir gün öncesinin tarihi atılarak imzalanmaktadır.
[264] Bkz. **ÖZDAMAR,** Sorumluluk, s. 409-410.
[265]Haber için bkz.
www.sabah.com.tr/gundem/2009/05/11/olen_pilota_yolcu_degil_s_diye_sigorta_parasi_yok (05.04.2019)
[266] **AYDIN,** s. 60, dn. 170.
[267] **ÖZDAMAR,** Yaptırım, s. 353.
[268] Bkz. **ÖZDAMAR,** Yaptırım, s. 253; **AYDIN,** s. 60, dn. 170.

durumda sigorta poliçesinin şartlarını okuması gereken sigorta ettirenin ve yükümlülük gereği[269] sigorta ettireni aydınlatmayan sigortacının müterafik kusuru bulunduğu kabul edilmiştir[270].

2.2. SÖZLEŞME ÖNCESİ BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜNE AYKIRILIĞIN YORUMU

2.2.1. Genel Olarak

Sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlali, sigorta ettirenin beyanlarının yorumu ve sigortacının bu beyanı nasıl anladığına göre iki açıdan değerlendirilmektedir[271]. Sigorta ettirenin beyanı, sadece sigorta ettirenin beyan ettiklerinden ibaret olabileceği gibi sigortacının kendisine yönelttiği sorulara verdiği cevaplardan da ibaret olabilir. Sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlalinde tespit edilmesi gereken ilk husus yükümlülüğün yerine getirilmesinde esas alınan sistemdir[272].

Çalışmamızda öncelikle sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün yerine getirilmesinde kullanılan usulleri, çalışmamızın devamında ise Türk Ticaret Kanunu'nda uygulanan usulü açıklayacağız.

2.2.2. Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğünde Usul

2.2.2.1. Beyan Usulü

Beyan usulünde sigortacı, sigorta ettirene sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünü yerine getirmesi için liste vermemektedir. Sigorta ettiren önemli hususlara ilişkin değerlendirme yapıp sigortacıya bildirme yükümlülüğü altındadır[273].

Sigorta ettiren önemli hususları sigortacıya bildirmekle beyan yükümlülüğünü yerine getirir. Ancak sigorta ettiren tarafından önemli olmayan bir husus esas

---

[269] Her ne kadar olayın yaşandığı tarihte TTK yürürlükte bulunmasa da dürüstlük kuralı gereği sigortacı sigorta ettireni bilgilendirmesi gereklidir. **AYDIN,** s. 60, dn. 170.
[270] **ÖZDAMAR,** Yaptırım, s. 354; **AYDIN,** s. 60, dn. 170.
[271] **AĞSAKAL,** s. 96.
[272] **AĞSAKAL,** s. 96.
[273] **ÖZTAN,** s. 74; **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 108.

itibariyle önemli ise ve sigorta ettiren tarafından bildirilmemiş ise beyan yükümlülüğünü ihlal etmiş sayılmaktadır[274].

Sigorta ettiren, beyanı gereken hususu anlaşılır bir şekilde, açık ve net ifade etmesi gerekmektedir. Farklı anlamlara gelebilecek ifadelerde asıl anlamın açık bir şekilde anlaşılmasını sağlamalıdır[275]. Eğer beyan edilen hususlar anlaşılmaz veya anlam belirsizliği söz konusu ise kural olarak sigorta ettiren beyan yükümlülüğüne aykırı davranmış sayılacaktır[276].

Doktrinde sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün yerine getirilmesinde beyan usulünün uygulanması, sigorta ettirenin aleyhine olduğu kabul edilerek eleştirilmektedir[277]. Bu usulde önemli hususların sigorta ettiren tarafından tespit edilerek beyan etmesi istenmektedir. Ancak sigortacılık alanında hiçbir bilgi ve tecrübesi olmayan sigorta ettirenin önemli hususları doğru tespit ederek beyan etmesi her zaman doğru olmayabilir. Bu durum sigorta ettirenin sigorta himayesinden yararlanmasını ortadan kaldırır.

Beyan usulü sigortacı açısından daha avantajlı olup, liste hazırlama ve soru sorma külfetinden kurtulmaktadır[278]. Bu usulde sigortacı sadece beyan edilmeyen hususun önemli olduğunu ispatlayacak ve sözleşmeden cayma, tazminattan indirim ya da tazminat borcundan tamamen kurtulma imkanlarına sahip olacaktır[279].

2.2.2.2. Liste Usulü

Liste usulünde, önemli hususlar sigortacı tarafından belirlenir[280]. Bu usulde, sigortacı üstleneceği rizikonun özelliklerini dikkate alarak önemli saydığı hususları önceden tespit eder ve sigorta ettirene cevaplaması için bir liste hazırlar[281]. Sigorta ettiren, sigortacı tarafından verilen bu listeyi cevaplamakla birlikte beyan yükümlülüğünü yerine getirmiş olmaktadır[282].

---

[274] **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 108.
[275] **AĞSAKAL,** s. 97.
[276] **AĞSAKAL,** s. 97.
[277] Görüş için bkz. **ÖZTAN,** s. 75; **ÜNAN,** Şerh, s. 424; **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 102; **AĞSAKAL,** s. 39; **AYDIN,** s. 105.
[278] **ÖZTAN,** s. 75; **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 103.
[279] **AĞSAKAL,** s. 39.
[280] **AĞSAKAL,** s. 97; **AYDIN,** s. 106.
[281] **ÖZTAN,** s. 76; **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 103; **AĞSAKAL,** s. 40; **AYDIN,** s. 106.
[282] **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 103; **AĞSAKAL,** s. 41; **AYDIN,** s. 106.

Sigortacı hangi hususun açıklanmasının istendiğini net bir şekilde sigorta ettirene sormalıdır[283]. Başka bir deyişle sigortacı hangi hususlara önem veriyorsa bunları sözleşme yapılırken sigorta ettirene açık, net bir şekilde sorma yükümlülüğü bulunmaktadır[284].

Sigortacı tarafından sorulmayan sorular kural olarak sigortacı açısından önemli olmadığı kabul edilmektedir[285]. Sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünü, sigortacı tarafından sorulan sorulara tam ve doğru cevaplaması ile yerine getirmekle birlikte sigortacı tarafında soru yöneltilmemiş ise sigorta ettiren açısından beyan yükümlülüğüne aykırılık teşkil etmemektedir[286]. Sigorta ettirenin sorulan sorular dışında, sigortacının risk hakkındaki kararına etki edecek başka önemli hususların olup olmadığını araştırma zorunluluğu yoktur[287].

Doktrinde liste usulünün sigorta ettiren lehine olduğu kabul edilmekle birlikte bazı yanlarının sigorta ettiren aleyhine olduğu düşünülmektedir[288]. Liste usulü beyan usulüne nazaran sigorta ettiren adına daha kolay olup sigorta ettirenin hangi hususların önemli olduğunu araştırmasına gerek yoktur[289]. Aynı zaman da *Öztan,* liste usulünün sigortacı için ispat kolayladığı sağladığını ileri sürmektedir[290].

Liste usulünün faydalarının olduğu kadar zararlarının da olduğu düşünülmektedir[291]. Sigorta ettiren tarafından sorular 'evet' ya da 'hayır' şeklinde cevaplanmakta olup kimi zaman sorular yeterli açıklıkta olmamaktadır[292]. Bu durumda sigorta ettiren tarafından asıl sorulmak istenen husus anlaşılamamış olup yanlış cevaplanmaktadır[293]. Bazı durumlarda sigorta ettiren tarafından verilen cevaplarda net olmamaktadır. Verilen cevap incelendiğinde birkaç anlama gelmekte olup uyuşmazlık çıkmaktadır[294].

---

[283] **AĞSAKAL,** s. 97.
[284] **ÜNAN,** Şerh, s. 424.
[285] **ÜNAN,** Şerh, s. 424.
[286] **ÜNAN,** Şerh, s. 424; **ÖZTAN,** s. 76.
[287] **ÖZTAN,** s. 76.
[288] **ÖZTAN,** s. 76; **AĞSAKAL,** s. 41; **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 103.
[289] **ÖZTAN,** s. 76.
[290] **ÖZTAN,** s. 76.
[291] Bkz. **ÖZTAN,** s. 77; **AĞSAKAL,** s. 41.
[292] **ÖZTAN,** s. 77
[293] **ÖZTAN,** s. 77.
[294] **ÖZTAN,** s. 77.

2.2.2.3. Karma Usul

Karma usulde, beyan ve liste usulü birlikte uygulanmakta olup önemli hususların tayini ne sigorta ettirene ne de sigortacıya bırakılmaktadır[295].

Karma usulde kanun ya beyan usulünü ya da liste usulünü esas almaktadır. Beyan usulünün geçerli olduğu sistemlerde sigortacılar sigorta ettirenin beyanlarıyla yetinmeyip, liste hazırlayarak sigorta ettirenlerin beyan yükümlülüğünü yerine getirmelerinde yardımcı olmaktadırlar[296]. Aynı şekilde liste usulünün geçerli olduğu sistemlerde de sigorta ettiren listede yer alan soruları yanıtlamasının yanında, listede yer almayan, sigortacı tarafından sorulan ve sigortacının sözleşmeyi yapıp yapmamak veya değişik şartlarda yapmak konusunda iradesine etki edebilecek hususları da cevaplar[297].

Karma usulde, beyan usulünün veya liste usulünün esas alındığı ancak sigortacı tarafından sözlü ya da yazılı olarak sorduğu sorulara sigorta ettiren cevap vermekle yükümlüdür[298]. Örneğin, liste usulünün geçerli olduğu bir sistemde sigortacı tarafından sigorta ettirene liste verilmektedir. Sigorta ettiren listede yer alan sorulara cevap vermekle beyan yükümlülüğünü yerine getirir. Ancak sigortacı listeye ek olarak yeni sorular sorması durumunda sigorta ettiren listede yer almadığı gerekçesi ile cevap vermemesi mümkün değildir. Böyle bir durumda sigorta ettiren beyan yükümlülüğüne aykırı davranmış sayılacaktır[299].

2.2.2.4. Türk Hukuku'nda Beyan Usulü

2.2.2.4.1. 6762 Sayılı Ticaret Kanunu'nda Beyan Usulü

Sözleşme öncesi beyan yükümlülüğü usulü, ETK döneminde kara ve deniz sigortalarında ayrı ayrı düzenlenmiş, can sigortalarına ilişkin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğü ile ilgili ayrı bir düzenleme yapılmamıştır. Uygulamada ve Yargıtay

[295] **AĞSAKAL,** s. 43. Karma usul, her iki sisteminde faydalı taraflarını bünyesinde barındırır. **ÖZTAN,** s. 79.
[296] **ÖZTAN,** s. 78; **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 103; **AĞSAKAL,** s. 43.
[297] **AĞSAKAL,** s. 43.
[298] **AĞSAKAL,** s. 43.
[299] **AĞSAKAL,** s. 43.

içtihatlarında can sigortalarına, kara sigortalarına uygulanan ETK m. 1290 vd. hükümlerin uygulanması kabul edilmiştir[300].

ETK m. 1290 *"Sigorta ettiren kimse, sigortacının mukavele yapılırken hakiki vaziyetleri bildiği takdirde mukaveleyi yapmamasını veya daha ağır şartlarla yapmasını mücip olacak bütün hususları sigortacıya bildirmeye mecburdur…. Sigorta mukavelesinin yapılması sırasında sigorta ettirene doldurması teklif olunan listede yazılı sorular dışında hiçbir mesuliyet teveccüh etmez."* şeklinde düzenlemiştir. ETK m. 1290 kapsamında hem beyan hem de liste usulü uygulama alanı bulmaktadır[301]. Kanun koyucu kanunda her iki usule de yer vermiş olup hangi usulün kullanılacağını seçme hakkını sigortacıya tanımıştır[302].

ETK kapsamında sigortacının liste hazırlama gibi bir zorunluluğu bulunmamakta olup esas olan sigorta ettirenin kendisinin beyanda bulunmasıdır[303]. Sigortacının soru listesi hazırlamayıp, sigorta hakkında sorular yöneltmemesi durumunda sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü ortadan kalmış değildir[304].

Liste usulünün tercih edilmesi halinde sigorta ettiren listede yer alan soruları cevaplandırarak beyan yükümlülüğünü yerine getirmektedir. ETK liste dışı sorular için sigorta ettirene hiçbir sorumluluk yüklenemeyeceğini düzenlemiştir. Ancak Kanunun bu düzenlemesi doktrinde eleştirilmiştir[305].

---

[300] **METEZADE,** s. 135; **ULAŞ,** s. 76; **BOZER,** Sigorta Hukuku, s. 118; **AYİTER,** s. 117.

[301] **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 104. ETK uyarınca sigortacının beyan usulünü tercih etmesi halinde sadece beyan usulü, liste usulünün tercih edilmesi halinde ise sadece liste usulünün uygulanması gerektiği yönünde bkz. **AYDIN,** s. 113. Sigortacının liste yöntemini tercih etmesi halinde sigortacının liste haricinde kalan önemli sayılan hususları bildirme yükümlülüğü altında olduğu esası benimsenmemesi nedeniyle ETK bakımından gerçek anlamda bir karma usulün kabul edildiğinden söz etmenin mümkün olmadığı görüşü için bkz. **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 104.

[302] **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 104; **AYDIN,** s. 113.

[303] **AYDIN,** s. 112.

[304] **ULAŞ,** s. 89. *"…Gerek ETK'nın 1290. maddesi ve gerekse Hayat Sigortası Genel Şartlarının C-2.2. maddesi düzenlemesine göre sigorta şirketinin sorusu üzerine veya herhangi bir soru sorulmadan (dolayısı ile buna dair bir form doldurulmadan) sigortalı, sözleşmesinin yapılması sırasında kendisinin bildiği ve sigortacının sözleşmeyi yapmamasını veya daha ağır şartlarla yapmasını gerektirecek bütün halleri sigortacıya bildirmekle yükümlü olup, formun doldurulmamış olması sigortalının sağlığına dair konularda sigortacıya bildirimde bulunma yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz. Bu itibarla mahkemenin sigorta sözleşmesinin yapılması sırasında sigortalı tarafından form doldurulmadığı, dolayısı ile sigortalının sağlığına dair bir beyanda bulunmadığı, bu sebeple doğru beyan yükümlülüğüne aykırı hareket etmediği gerekçesi yerinde değildir."* Yrg. 11. HD, E. 2011/4708, K. 2013/5886, T. 26.3.2013, www.kazanci.com (10.02.2019).

[305] Sigortacının sigorta ettirene liste vermesi halinde sigorta ettiren listedeki soruları tam ve doğru olarak cevaplandıracaktır. Ayrıca sigorta ettiren liste dışında kalan önemli hususları kötü niyet ile beyan etmekten kaçınamayacaktır. Görüş için bkz. **ÖZTAN,** s. 80. Diğer görüş ise sigorta ettirene

Deniz sigortalarına ilişkin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne ilişkin düzenlemelerde, sigortacının iradesine bağlı olarak liste ya da beyan usulünün kullanılacağını, sigortacının liste vermesi halinde sigorta ettirenin listede yer almayan önemli hususları beyan etme yükümlülüğünün bulunacağı hüküm altına alınmıştır[306].

2.2.2.4.2. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda Beyan Usulü

2.2.2.4.2.1. Usul

Sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünde usul, 6102 sayılı TTK'nın 1435. ve 1436. maddeleri ile düzenlenmiştir. TTK m. 1435 *"Sigorta ettiren sözleşmenin yapılması sırasında bildiği veya bilmesi gereken tüm önemli hususları sigortacıya bildirmekle yükümlüdür."* şeklinde düzenlenmiştir. Bu maddeden anlaşılacağı üzere önemli hususları belirlemek ve bunları sigortacıya bildirmekten sigorta ettiren sorumludur. Bu hüküm beyan usulünün en belirgin özelliğini taşımaktadır[307].

TTK m. 1436/1 *"Sigortacı sigorta ettirene, cevaplaması için sorular içeren bir liste vermişse, sunulan listede yer alan sorular dışında kalan hususlara ilişkin olarak sigorta ettirene hiçbir sorumluluk yüklenemez; meğerki, sigorta ettiren önemli bir hususu kötüniyetle saklamış olsun."* şeklinde düzenlenmiş olup hüküm tek başına incelendiğinde liste usulünün en belirgin özelliklerini taşımaktadır[308].

Sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün usulünde TTK'nın ilgili maddeleri dikkate alındığında Kanun Koyucunun hem beyan hem de liste usulüne yer verdiği görülmektedir[309]. Ancak TTK'da ETK döneminde olduğu gibi sadece beyan usulünü ya da sadece liste usulünün benimsendiği söylenemez. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu karma usulü benimsemiştir[310].

---

liste verilmesi durumunda listede yer almayan hususlara ilişkin sigorta ettirenin ihbar yükümlülüğü bulunmamaktadır. **BOZER,** Sigorta Hukuku, s.121; **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 104; **ÇEKER,** Mustafa, Yargıtay Kararları Işığında Sigorta Hukuku, 9. B., Karahan Kitabevi, Adana 2004, s. 43.

[306] **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 104; **AYDIN,** s. 114.

[307] **AĞSAKAL,** s. 44.

[308] **AĞSAKAL,** s. 44.

[309] **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 105; **AYDIN,** s. 114.

[310] **AĞSAKAL,** s. 44; **ŞEKER ÖĞÜZ,** s.106; **AYDIN,** s. 115.

Karma usulde temelde Kanun ya beyan usulünü ya da liste usulünü esas almaktadır. TTK bu usullerden hangisini esas usul olarak benimsemiştir[311]? Bu hususa ilişkin olarak doktrinde yer alan görüşler ile 1436. maddenin gerekçesi birbiriyle çelişmektedir.

TTK'nın 1436. maddesinin gerekçesinde usul, beyan usulünün liste esası üzerine kurulu olması ilkesi benimsendiği belirtilmiştir[312]. Kanun Koyucu, ETK döneminde usul konusunda çelişkilerin olması nedeniyle öncelikle hangi sistemin esas alındığına dair kesinlik kazandırmak istemiştir. Aynı zamanda sigorta ettirenin riziko üzerinde etkili olacak önemli hususlar konusunda uzman olmaması, liste usulünün daha az uyuşmazlıklara neden olacağından beyan usulünün liste esası üzerine kurulu olması ilkesinin benimsendiğini ifade edilmiştir. Yani TTK'nın 1436. maddesinin gerekçesinde liste usulünü esas aldığı belirtilmiştir[313].

Doktrinde ise her ne kadar Kanun Koyucu tarafından 1436. maddenin gerekçesinde beyan usulünün liste esası ilkesinin benimsendiği belirtilse de, TTK m. 1435 ve m. 1436 birlikte incelendiğinde aslında beyan usulünü esas alan karma sistemin benimsendiği savunulmuştur[314]. TTK m. 1435 beyan usulüne yönelik bir düzenlemedir. TTK m. 1436 hükmünde, sigortacının sigorta ettirene cevaplaması için liste vermiş olması durumunda liste usulü uygulanacaktır. Başka bir deyişle TTK

---

311 *Ağsakal'*a göre, bu hususun tayininde sigortacının liste hazırlamasının zorunlu olup olmaması önemlidir. **AĞSAKAL,** s. 44.

312 **TTK m. 1436 Gerekçe**: "*Yapılacak beyanın usulüne ilişkin olarak; beyan, liste ve karma olmak üzere üç ayrı sistem söz konusudur. 6762 sayılı Kanunun 1270 inci maddesinin ilk fıkrasında asıl olanın beyan olduğu, buna karşın ikinci fıkrada sigorta ettirene kendisine doldurulması teklif olunan listede yazılı sorular dışında hiçbir sorumluluk düşmeyeceği hüküm altına alınmıştır. Doktrinde ise, çelişkili olan her iki düzenlemeden kanun koyucunun karma usulü benimsemek istediği sonucuna varılmıştır. Beyan yükümlülüğünün kapsamının tespiti bakımından Taslağın bu maddesi ile öncelikle konuya kesinlik kazandırılmak istenmiştir. Madde hazırlanırken, liste usulünün çok daha az uyuşmazlıklara neden olacağı üzerinde durulmuştur. Özellikle, sigorta ettirenlerin riziko üzerinde etkili olacak önemli hususlar konusunda uzmanlıkları olmadığı dikkate alındığında, beyan usulünün liste esası üzerine kurulu olması ilkesi benimsenmiştir. Ancak, sigorta ettirenin kötü niyetli olarak, önemli husus bilmesi hali ise bu düzenleme kapsamı dışında bırakılmıştır. Uygulamada sigortacılar her ne kadar standart teklifnameler kullanmaktaysa da bu durum sigortacıya standardının dışında soru soramayacağı anlamına gelmez. Riskler özelleştikçe, doğal olarak, sigortacıda değişik sorular sorma ihtiyacı ortaya çıkar. Ancak, maddenin ilk fıkrasında kural olarak liste usulü benimsendiğinden ikinci fıkra uyarınca sorulacak soruların da yazılı ve açık olması gerektiği bu fıkrada ayrıca belirtilmiştir."*

313 *Çeker'e* göre, sigorta sözleşmeleri bakımından hangi bilgilerin önemli olduğunu çoğu kez sigortacı sigorta ettirenden daha iyi bilmektedir. Uygulamada liste usulü yöntemi kullanılmaktadır. Sigortacı sigorta konusu menfaat hakkında önemli hususları içeren matbu liste hazırlamaktadır. Sigorta ettiren de listedeki soruları gerçeğe uygun bir şekilde cevapladığında beyan yükümlülüğünü yerine getirmiş olmaktadır. **ÇEKER,** Sigorta Hukuku, s. 82.

314 Görüş için bkz. **ÜNAN,** Şerh, s. 425; **AĞSAKAL,** s. 46; **AYDIN,** s. 115.

da sigortacının sigorta ettirene beyan yükümlülüğünü yerine getirmesi için liste vermesi zorunlu değildir. Sigorta ettirene liste verilmediği durumlarda dahi beyan yükümlülüğü bulunmaktadır.

Bize göre de, TTK tarafından beyan usulünü esas alan karma sistem uygulanmaktadır. TTK m. 1436 hükmü lafzi olarak dikkate alındığında sigortacı sigorta ettirene cevaplaması için sorular içeren bir liste vermiş 'ise' şeklinde düzenlenmiştir[315]. Yani TTK tarafından soru listesinin verilmesi zorunlu tutulmamış olup seçimlik haldedir[316]. Aynı zamanda da beyan usulünü mü yoksa liste usulünü mü uygulanacağının seçimi sigortacıya bırakılmıştır[317].

TTK m. 1435'te yer alan beyan usulü esasına dayalı karma usulde, sigorta ettiren, sözleşmenin yapılması sırasında bildiği ya da bilmesi gereken tüm hususları tespit edecek ve sigortacıya beyanda bulunacaktır. Ancak hatalı tespit yapmasından ya da sigortacı için önemli olan bir hususu önemsiz saymasından dolayı beyanda bulunmaması durumunda sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırılık meydana gelecektir[318]. Sigorta ettirenin önemli hususları beyan etmesinin yanı sıra sigortacı tarafından da yazılı ya da sözlü olarak sorular sorulabilir. Sigorta ettiren bu soruları da cevaplandırmak ile yükümlüdür.

TTK m. 1436'da yer alan liste usulü esasına dayalı karma usulde, sigortacı tarafından sigorta ettirene cevaplanması için soru listesi verilmektedir. Sigorta ettiren kural olarak bu sorulara cevap vermekle yükümlü olup kendiliğinden beyan etme zorunluluğu bulunmamaktadır. Bunun tek istisnası sigorta ettirenin kötüniyeti teşkil etmektedir. Aynı zamanda sigortacı listede yer almayan bir husus hakkında bilgi almak istediği takdirde yazılı ve açık bir şekilde sigorta ettirene soru sorabilir[319]. Sigorta ettiren bu soruları cevaplamakla yükümlüdür.

Kredi hayat sigortası için genellikle sigortacılar tarafından sigorta ettirene cevaplaması için *"Kalp hastalığı, kanser, KOAH, kronik böbrek yetmezliği, beyin*

---

[315] Aynı yönde bkz. **AĞSAKAL,** s. 46; **AYDIN,** s. 115.
[316] Bkz. **ÜNAN,** Şerh, s. 425.
[317] **ŞENOCAK,** İhbar, s. 108.
[318] **AYDIN,** s. 116.
[319] **ŞEKER ÖĞÜZ,** Zehra, *"Sözleşme Öncesi İhbar Görevi"*, Sigorta Hukuku Sempozyumları, 1. B., Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018, s. 161 (İhbar). TTK m. 1436/2 *"Sigortacı, liste dışında öğrenmek istediği hususlar varsa bunlar hakkında da soru sorabilir. Söz konusu soruların da yazılı ve açık olması gerekir. Sigorta ettiren bu soruları cevaplamakla yükümlüdür."*

hastalıkları, siroz ve AİDS hastalıkları ile ilgili herhangi bir tanı aldınız mı ya da ameliyat/tedavi oldunuz mu? Belirtilen hastalıklar dışında ameliyat/tedavi oldunuz mu? Ameliyat/tedavi olmanızı gerektiren bir sağlık sorununuz bulunuyor mu? Kalıcı felç hastalığınız var mı?" şeklinde soruların yer aldığı bir liste verilmektedir. Soruların yanında 'evet' ve 'hayır' şeklinde iki kutucuk yer almaktadır. Kimi listelerde soruların yanında 'evet' ve 'hayır' kutucuklarının yanı sıra 'açıklama' başlığı altında boşluk bulunmaktadır. Sigorta ettiren soruları cevaplamak ile birlikte beyan yükümlülüğünü yerine getirir. Ancak listede yer alan soruların dışında önemli bir hususu saklaması durumunda sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırı davranmış olur.

2.2.2.4.2.2. Kötüniyet

Sigortacının sigorta ettirene soruların yer aldığı listeyi vermesi durumunda sigorta ettiren listede yer alan soruları tam ve doğru cevaplaması halinde sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünü yerine getirmiş olur. Hangi hususun önemli olduğunun değerlendirilmesi sigortacı tarafından yapılmaktadır[320]. Listede yer almayan, kendisine sorulmayan önemli bir hususun beyan edilmemesi sigorta ettirence sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırılık teşkil etmez.

TTK m. 1436/1 bu duruma bir istisna getirmiştir. Sigorta ettiren bu hususu kötüniyet ile saklamış olmaması gereklidir. Sigorta ettiren listede yer almayan ancak sigorta sözleşmesi kapsamında önemli olan bir hususu madde hükmünce bildirme yükümlülüğü getirilmiş, sigorta ettiren tarafından bu hususun bildirilmemesi sözleşme önce beyan yükümlülüğünün ihlaline yol açmaktadır[321].

Sigorta ettirenin kötüniyeti, önemli olduğunu bildiği bir hususu bildiği halde kasten bildirmediği, sözleşmenin yapılması ya da kendisine daha iyi bir sözleşme şartı sunulmasını sağlamak amacıyla önemli hususları beyan etmemesi olarak tanımlanabilir[322]. Sigorta ettirenin kötüniyetinden bahsedebilmek için öncelikle

---

[320] **AYDIN,** s. 242.

[321] **ŞEKER ÖĞÜZ,** İhbar, s. 160. TTK da sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün düzenlendiği hükümlerde 'kötüniyet' kavramına liste usulünün esas alındığı karma usulde yer verilmiştir. Sigortacı tarafından sigorta ettirene liste verilmediği durumlarda sigorta ettiren beyan yükümlülüğünü kasten ya da ihmal ile ihlal etmesi durumu olmasına karşın kötüniyet ile ihlal etmesi söz konusu olmamaktadır. Görüş için bkz. **AYDIN,** s. 243.

[322] Detaylı bilgi için bkz. **AYDIN,** s. 246. *Metezade*'ye göre, kanun hükmünde yer alan *'her halükarda kötüniyet ile saklamış'* ibaresinin *'sigortadan faydalanmak kastıyla saklamış'* şeklinde

önemli hususun beyan yükümlülüğü sınırları içerisinde yer almalıdır. Örneğin, kredi hayat sigortası sözleşmesinin yapılması esnasında sigorta ettirenin şeker hastalığına eğilimli genler taşıdığını bilmesi ve bu hususu kasten gizlemesi halinde kötüniyetten bahsedilemez. Zira bu hususu sigortacı yazılı dahi sorsa sigorta ettiren paylaşmak zorunda değildir[323].

Sigorta ettirenin bilgisi dahilinde olan önemli hususların gizlenmesi kötüniyet olarak değerlendirilmekte olup unuttuğu ya da bilmesi gereken hususların beyan edilmemesi kötüniyet kapsamında değildir[324]. Sigorta ettiren sorulmayan ve kasten bildirmediği hususun, sigortacının sözleşmeyi yapıp yapmama veya kararlaştırılan şartlardan daha ağır yapma hususunda kararını etkileyebilecek önemli hususlar olduğunun bilincinde olmalıdır[325].

2.3. SÖZLEŞME ÖNCESİ BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜNE AYKIRILIK HALLERİ

2.3.1. Genel Olarak

Sigorta ettirenin, sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünü Kanunda belirtildiği gibi yerine getirmemesi durumunda beyan yükümlülüğünü ihlal etmiş olmaktadır. Sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün aykırılık halleri TTK m. 1435/1 c. 2'de bildirmemek, eksik veya yanlış bildirmek şeklinde düzenlenmiştir. Bu ihlallerin yanı sıra Kanunda düzenlenmemesine rağmen uygulama da sıkça karşımıza çıkan bir diğer aykırılık hali ise sigorta ettirenin sorulara cevap vermemesi yani susma halidir[326].

Çalışmamızın bu bölümünde sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün kanunda belirtilen aykırılık halleri ve uygulamada sıkça karşımıza çıkan susma halini inceleyeceğiz.

---

değiştirilmesi yönünde görüş için bkz. **METEZADE,** Zihni, *"Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Altıncı Kitap Birinci Kısım ile İlgili Görüşler (Genel Hükümler)"*, SHD, Y. 2005, Özel Sayı:1, s. 47. *Ağsakal*'a göre, Kanun 'kötüniyet' ifadesini kullanmış olsa da burada kötüniyetten değil, dürüstlük kuralına aykırılıktan bahsedilmesi daha doğru olacaktır. Kötüniyet borç veya yükümlülüğün ifasından çok hakkın kazanılmasına yönelik olup, beyan yükümlülüğünün ihlali sözleşmenin kuruluş aşamasına yönelik bir durum olmakla dürüstlük kuralı ile bağlantılıdır. **AĞSAKAL,** s. 103.

[323] **AYDIN,** s. 247.

[324] **AYDIN,** s. 247. Yazar, sigorta ettirenin bilmesi gereken bir hususu sırf sigorta sözleşmesinden fayda sağlamak amacıyla kasten öğrenilmemesi ve bu nedenle bildirilmemesi halinin ayrı tutulması gerektiğini ifade etmiştir. **AYDIN,** s. 247.

[325] **AYDIN,** s. 247.

[326] Bkz. **AĞSAKAL,** s. 99.

2.3.2. Bildirilmesi Gereken Hususları Bildirmemek

2.3.2.1. Sigortacının Liste Vermesi Halinde

Sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırılığın, bildirilmesi gereken hususları bildirmemesi halinde, sigorta ettiren önemli bir hususu hiç beyan etmeyerek, hakkında bilgi vermemesi söz konusudur[327].

Sigortacı tarafından sigorta ettirene sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünü yerine getirmesi için liste verilmesi durumunda, sigorta ettiren, listede yer alan soruları eksiksiz cevaplaması ile birlikte beyan yükümlülüğünü yerine getirmiş olur[328]. TTK m. 1436/1'e göre sigorta ettirene listede yer almayan hususlara ilişkin hiçbir sorumluluk yüklenemez. Ancak kanun bu duruma bir istisna getirmiş olup sigorta ettiren önemli bir hususu kötüniyet ile saklamış ise bildirmemek suretiyle beyan yükümlülüğüne aykırı davranmış olur[329].

Öncelikle sigorta ettiren, sigortacı tarafından verilen listeyi inceleme imkanına sahip olmalıdır[330]. Sigortacı, sigorta ettirene soru listesini tam metin şeklinde vererek, zaman kısıtlaması olmadan inceleme imkanı tanımalı ve dikkatle cevaplamasını sağlamalıdır[331]. Sigortacı tarafından bu hususların yerine getirilmesi halinde sigorta ettirenin listeye hakim olduğu kabul edilir[332].

Uygulamada sigorta ettirenin listedeki soruları okumadan imzalaması ve listenin daha sonra sigortacı tarafından doldurulması yaşanılan sorunların en başında gelmektedir. Sigorta ettirenin listeyi okumadan imzalaması ve listenin sigortacı tarafından doldurulması hususu, sigorta ettirenin aleyhine sonuç doğuran bir durum olarak değerlendirilmesi gerektiği ileri sürülmüştür[333]. Kanaatimizce özellikle kredi hayat sigortası bakımından bu durumun aksinin ispatı mümkün olmalıdır.

---

[327] **AĞSAKAL,** s. 100.
[328] **ÜNAN,** Şerh, s. 426; **AĞSAKAL,** s. 102.
[329] **AĞSAKAL,** s. 102. Yazar'a göre, bildirmemek suretiyle beyan yükümlülüğünün ihlali, listede yer almayan ve sigorta ettiren tarafından dürüstlük kuralına aykırı bir şekilde beyan edilmeyen önemli hususlar için geçerlidir. Sigortacı listede yer alan bir husus için bildirmemek suretiyle beyan yükümlülüğüne aykırılık hükümlerine gitmesi mümkün değildir. **AĞSAKAL,** s. 103.
[330] **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 109; **AĞSAKAL,** s. 103.
[331] **ŞEKER ÖĞÜZ,** s.109; **AĞSAKAL,** s.104.
[332] **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 109; **AĞSAKAL,** s. 105.
[333] *Şeker Öğüz*'e göre, sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünü yerine getirmek için sigorta ettiren, soru listesini inceleyip cevaplandırmalıdır. Sigorta ettirenin soru listesini inceleme imkanı olmasına rağmen, yükümlülüğünü yerine getirmeyip, sadece soruların yer aldığı metnin altını imzalaması

Bilindiği üzere kredi hayat sigortaları, uygulamada çoğunlukla kredi sözleşmeleri ile birlikte banka görevlileri tarafından yapılmaktadır. Kredi için imzalanması istenen evrakların arasında kredi hayat sigortası sözleşmesinin soru listesi de yer almaktadır. Sigorta ettirene hiçbir bilgi verilmeden imzalanması istenmektedir. Zayıf ve kredi almaya muhtaç durumda olan sigorta ettiren neye imza attığını bilmeden, inceleme imkanına sahip olmadan imza atmaktadır. Bankacının poliçeyi sadece imzalaması için sigorta ettirene verdiği bu durumda, soruların sigorta ettirenin bilgisi dahilinde olduğundan bahsetmek mümkün değildir[334]. Ayrıca böyle bir durumda sigorta ettirenin listedeki sorulara hakim olduğu ve sigortacının sigorta ettirene uygun bir sürede inceleme imkanını gereği gibi sağlamadığı da açıktır[335].

Sigortacı tarafından sigorta ettirene cevaplaması için verilen liste, yazılı[336] bir şekilde yöneltilmelidir[337]. Kanun 'sorular içeren bir liste' lafzını kullanmasına karşın liste oluşturmayan tek sorunun da yeterli olacağı kabul edilmektedir[338].

Sigortacı liste dışında öğrenmek istediği hususlar var ise bunlar hakkında da soru sorabilir ve sigorta ettiren de bu soruları cevaplamakla yükümlüdür. TTK m. 1436/2 c.2 ile de liste dışında sorulan soruların da yazılı ve açık olması gerektiği belirtilmiştir[339]. Sigorta ettirenin liste dışı soruları cevaplamaması durumunda bildirmemek suretiyle beyan yükümlülüğüne aykırılık söz konusudur[340].

Sigorta ettirenin sigortacı tarafından sorulan soruların bir ya da birkaçına cevap vermemiş olmasına rağmen sigorta ettirenin cevap vermemiş olduğu soru ya

---

sigorta ettirenin aleyhine sonuç doğuran bir hal olarak değerlendirilmiştir. Görüş için bkz. **ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 110. Aksi görüş için bkz. **AĞSAKAL,** s. 104.

[334] Aynı yönde bkz. **AĞSAKAL,** s. 104.

[335] **AĞSAKAL,** s. 104.

[336] Soruların yazılı olması, okunabilir ve kaydedilebilir olmasıdır. Yazılı olma koşulu, kağıt üzerine basılı soruların imzalı ya da imzasız şekilde sigorta ettirene verilmesi durumunda yerine getirilmiş sayılır. Ancak yazılı soruların mutlaka kağıt üzerinde olması gerekmemektedir. Sigorta ettirene sorular, e-mail, faks, whatsapp, Messenger gibi elektronik iletişim araçları vasıtasıyla da ulaştırılabilir. Aynı zamanda sigorta ettirene sorular, flashbellek veya diskete kaydedilerek de verilebilir. Burada önemli olan sigorta ettiren tarafından soruların gözle algılanması ve belirli bir zaman süresi boyunca sorulara ulaşabilir olması gereklidir. Sigortacının taşınabilir bilgisayarı ya da tabletine kayıtlı sorular ile sigortacı ile soruların üzerinden geçilmesi yetmemektedir. Bkz. **ÜNAN,** Şerh, s.426; **AYDIN,** s. 236-237.

[337] **AYDIN,** s. 236.

[338] **ÜNAN,** Şerh, s. 426.

[339] *Ağsakal*'a göre, hükümde öngörülen şekil düzenlemesi, geçerlilik şekli olarak değerlendirilemeyeceği, açık ve anlaşılabilir olmak kaydıyla sözlü de sorulsa sigorta ettiren sigortacı tarafından gelen tüm sorulara cevap vermek durumundadır. Görüş için bkz. **AĞSAKAL,** s. 105.

[340] **AĞSAKAL,** s. 105.

da soruların cevapları, diğer sorulan soruların cevaplarından anlaşılıyorsa, sigorta ettirenin zımni olarak cevapladığı kabul edilebilir[341]. Örneğin; sigortacı tarafından sigorta ettirene *'Kronik bir hastalığınız var mı?'* sorusu yöneltilmiş ise ve sigorta ettirende *'insülin bağımlı Tip 1 Diyabet'* cevabı vermesi durumunda *'Devamlı kullandığınız bir ilaç var mı?'* sorusuna sigorta ettiren tarafından cevap verilmemesi durumunda bir önceki sorudan *'insülin'* kullandığı çıkarılabilir. Dolayısıyla sigorta ettiren tarafından sözleşme öncesi beyan yükümlülüğü ihlal ettiğinden bahsedilemez[342].

Kredi hayat sigortasında, sigortacı tarafından sigorta ettirene cevaplaması için uygulamada genellikle soru listesi verilmektedir. Sigorta ettiren listede yer alan sorulara cevap vermesi ile birlikte bildirilmesi gereken tüm hususları bildirmiş olmaktadır[343]. Ancak sigorta ettiren listede yer almayan önemli bir hususu kötüniyet ile saklamış ise bildirmemek sureti ile beyan yükümlülüğüne aykırı davranmış olur[344]. Sigorta ettiren, sigortacı tarafından belirlenen ve yazılı olarak sorulan sorulara cevap vermekle yükümlüdür[345]. Sigortacı tarafından usulüne uygun olarak sorulan sorular -aksi sigorta ettiren tarafından ispat edilene kadar- önemli sayılmaktadır[346].

2.3.2.2. Sigortacının Liste Vermemesi Halinde

Sigorta ettiren, beyan usulünün esas alındığı karma usul kullanılması durumunda, bildiği veya bilmesi gereken tüm önemli hususları beyan etmesi gereklidir. Sigorta ettiren önemli bir hususu bilmesine rağmen kasıtlı olarak beyan etmemesi bildirmemek suretiyle beyan yükümlülüğüne aykırılık teşkil etmektedir[347].

---

[341] **AYDIN,** s. 231; **ÖZTAN,** s. 151.
[342] **AYDIN,** s. 231.
[343] **AĞSAKAL,** s. 102.
[344] **AĞSAKAL**, s. 102. *"... N.C.'ın yaklaşık 3 yıldır kalp rahatsızlığı sebebiyle Osmangazi Üniversitesinde tedavi gördüğünün, 2 yıl öncesinde aynı hastanede kalp pili takıldığının ve 6 ay aralıklarla kontrollerinin devam ettiğinin belirtildiğini, bunların başvuru formunda bildirilmediğini, poliçe genel şartlarının C.2.2 maddesi uyarınca beyan yükümlülüğüne aykırı davranıldığını…"* Yrg. 11. HD, E. 2010/11822, K. 2012/2899, T. 29.2.2012, www.kazanci.com (15.02.2019).
[345] **AYDIN,** s. 225.
[346] **AYDIN,** s. 225.
[347] *"... davacıların murisinin dilekçesindeki açıkladığı hastalıklarını gizleyerek sözleşmeyi yaptığını savunmuştur. Sigorta ettirene ait sağlık karnesinden sigorta sözleşmesi öncesi hastalıkları nedeniyle tedaviler gördüğü, ilaçlar aldığı anlaşılmaktadır. Davacıların murisinin hastalıklarını bildirmediği, gizlediği sabittir. Bu durum karşısında, sigorta ettirene ait sağlık karnesi ve ölüm raporu içerikleri ile tüm dosya kapsamı dikkate alınarak, tıp alanında uzman bilirkişi veya bilirkişi kurulu oluşturulup,*

Yargıtay'ın ETK döneminde konumuz ile ilgili vermiş olduğu değişik bir karar bulunmaktadır. Sigorta ettiren ile sigortacı arasında hayat sigortası yapılmış, primler düzenli olarak ödenmiş ve sigortalı sigorta koruması altında iken vefat ederek riziko gerçekleşmiştir. Ancak sigortacı, sigorta ettirenin hayat sigortası yapılırken ölümcül bir hastalığının olduğunu ve bunu kasıtlı olarak sakladığını, sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırı davrandığı için cayma hakkını kullandığını ileri sürmüştür. Lehtar tarafından açılan davada Yerel Mahkeme, sözleşme yapılırken davalı sigorta şirketinin soru listesi vermediğini, doktor muayenesi yaptırmadığını, bu sebeple sigortalının beyan yükümlülüğüne aykırı davranmadığı gerekçesiyle davanın kabulüne karar vermiştir[348]. Ancak Yerel Mahkemece yapılan bu değerlendirme ne ETK döneminde ne de TTK döneminde tarafımızca doğru bulunmamaktadır[349]. Zira ETK ve TTK'da sigortacının sigorta ettirene soru listesi verme yükümlülüğü bulunmamaktadır. Her iki kanun döneminde de Kanun Koyucu tarafından liste verilmesi durumu sigortacının seçimine bırakılmıştır. Sigortacının soru listesi vermemesi durumunda sigorta ettiren önemli hususları tespit ederek sigortacıya bildirmesi gereklidir.

Sigorta ettiren bildiği ve bilmesi gereken önemli hususları beyan etmekle yükümlü olup önemli de olsa bilmediği bir hususu bildirmemesi sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırılık teşkil etmemektedir[350]. Örneğin sigorta ettirenin kanser hastası olması ancak bunu bilmemesi durumunda Yargıtay bu hususu ihlal olarak değerlendirmemiştir[351]. Ayrıca rahatsızlığı olmasına rağmen hastalığına teşhis

---

gizlendiği iddia edilen hastalık veya hastalıklarla ölüm rizikosu arasında doğrudan illiyet bağının olup olmadığı…" Yrg. 11. HD, E. 2008/6763, K. 2009/11272, T. 2.11.2009, www.kazanci.com (15.02.2019).

348 Yargıtay *"… Mahkemece, akit yapılırken davalının soru listesi vermediği, doktor muayenesi yaptırmadığı, bu sebeple sigortalının beyan mükellefiyetini ihlal ettiğinden bahsedilemeyeceği gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmiştir. Davalı vekilinin temyizi üzerine Dairemizce öncelikle davacı tarafa olayın özelliği de dikkate alınarak sigorta ettirenin kasıtlı davranmadığının ispat külfeti yüklenmesi, kasıtlı davranmadığı ispatlandığı takdirde davanın kabul edilmesi, aksi halde ise sual listesi vermek sureti ile poliçe hükümlerine uymayan sigorta şirketinin de sözleşmenin kurulmasında müterafik kusurlu bulunduğu dikkate alınarak TTK 1264/1 yollaması ile EBK. 98/2 ve 44. maddeleri uyarınca tarafların kusur durumları bir değerlendirilerek tazminattan kısmen indirme yapılarak hüküm kurulması gereğine işaret olunarak hüküm bozulmuştur…"* şeklinde karar vererek Yerel Mahkemenin vermiş olduğu kararı bozmuştur. Yrg. 11. HD, E. 1988/9967, K. 1989/48, T. 18.1.1989, www.kazanci.com (15.02.2019).

349 Karar değerlendirmesi için bkz. **AYDIN,** s. 218-219.

350 **AĞSAKAL,** s. 100; **AYDIN,** s. 219.

351 *"… davacı tanıklarından M.K.E'nin Avrupa'da hasta olduğunu, hastalığının mahiyetini bilmediğini, bir aptestini kutudan temizlediğini; Yüksek İhtisas Hastanesi'nde Operatör H.G.E'nin kalın bağırsak kısmının dışarıda olduğunu, muayenede habis tümör bulunduğunu gördükleri, iyi*

konulmayan ve bu nedenle sigorta ettirenin bilmediği bir hususu beyan etmemesi de Yargıtay tarafından ihlal olarak kabul edilmemiştir[352].

Sigorta ettirenin öğrenmekten kasten kaçındığı ya da gerekli özeni göstermesi halinde öğrenebileceği önemli hususlar sözleşme öncesi beyan yükümlülüğü kapsamında olup beyan etmemesi durumunda sözleşme öncesi beyan yükümlülüğü ihlal edilmiş olmaktadır[353].

Sigorta ettiren önceden bildiği bir hususu aradan zaman geçmesiyle birlikte unutmuş olma ihtimali mevcuttur. Sigorta ettirenin önceden bildiği ve kendisini zorlasa hatırlayabileceği hususları beyan etmemesi sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlalini oluşturur[354]. Ancak dürüstlük kuralı çerçevesinde unutmasının mümkün kabul edilebileceği bir halde bildirmemek beyan yükümlülüğüne aykırılık olarak kabul edilemez[355].

Sigorta ettirene liste verilmemesi durumunda bir hususun önemli olup olmadığının değerlendirmesi sigorta ettiren üzerindedir Sigorta ettiren tarafından bilinen hususlar, sigortacı için önemli olan ancak sigorta ettiren tarafından önemsiz sayılması sonucu beyan edilmemesi durumunda ihlal söz konusudur[356]. Sigorta ettirene liste verilmesi durumunda, listede yer alan sorular -aksi ispat edilinceye kadar- sigortacı için önemlidir ve sigorta ettiren bu soruları kendi değerlendirmesi sonucunda önemsiz olarak addedemez[357].

---

olacağı ümidini taşıdığını; Operatör M.Ş.O. E.'nin kanser olduğunu, kanserli olduğunu bildiğini zannetmediğini; Operatör A.G.E 'nin kanserli olduğunu "aydın bir kişi idi, iyileşeceğini ümit ediyordu, kanserli olduğunu her kanserli gibi ona da söylemediklerini ifade etmiş…" YHGK, E. 1973/159, K. 1974/93, T. 06.12.1974, www.kazanci.com (15.02.2019).

[352] *"…sigorta ettirenin 4 yıldan beri kardiyak yakınmaları olduğu ancak bunun sübjektif şikayet şeklinde kaldığı, vefat olayından önce sigorta ettiren hakkında kalp hastası tanısı konulmadığı anlaşılmış olması karşısında aynı kişinin sigorta sözleşmesi yapılırken teklifnamede kalp hastası olduğunu bildirmemiş olması ETK m. 1290/1 maddesindeki ihbar yükümlülüğünün gerçeğe aykırı olarak yerine getirmemiş olarak addedilmesi mümkün bulunmamasına göre, davalı sigorta vekilinin temyiz itirazlarının reddi gerekmektedir…"* Yargıtay Özel Daire, E. 1991/7769, K. 1993/1236, T. 25.02.1993. Karar için bkz. **ULAŞ,** s. 95.

[353] **AYDIN,** s. 220.

[354] **AYDIN,** s. 221.

[355] **AĞSAKAL,** s. 100; **ÜNAN,** Şerh, s. 144.

[356] **AYDIN,** s. 220; **AĞSAKAL,** s. 100; **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 108; **ÜNAN,** Şerh, s. 431.

[357] **ÜNAN,** Şerh, s. 431.

2.3.3. Yanlış Beyanda Bulunma

Yanlış beyanda bulunma, sigorta ettirenin, sigortacının kararını etkileyebilecek bir husus hakkında gerçeğe aykırı beyanda bulunmasıdır[358]. Sigorta ettirenin yanlış beyanda bulunması, sigortacının yanlış bir riziko değerlendirmesi yapmasına neden olacağı için sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırılık teşkil etmektedir[359].

Sigorta ettiren tarafından yanlış beyanda bulunma, önemli bir hususun yanlış bilinmesinden dolayı olabileceği gibi kast veya ihmalden de kaynaklanabilir[360]. Sigorta ettirenin yanlış beyanda bulunması, kast ve ihmalinden kaynaklandığı durumlarda sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırılık oluşacağı kesindir[361]. Ancak sigorta ettiren yanlış bildiği için soruları yanlış cevaplamış ise sigortacının sözleşme öncesi ihbar yükümlülüğünün anlam ve amacına aykırı olarak rizikoyu doğru değerlendirememesine yol açarsa sigorta ettiren beyan yükümlülüğünü ihlal etmiştir[362].

Sigortacının sigorta ettirene cevaplaması için soru listesi verdiği durumlarda da sigorta ettiren sorulara gerçeğe uygun olarak cevaplamakla yükümlü olup yanlış beyanda bulunur ise sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünü ihlal eder[363]. Ancak sigorta ettiren listede yer alan soru ya da sorulara yanlış anlam yükleyerek bu sebepten dolayı yanlış cevap verebilir. Böyle durumlarda sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırılıktan bahsedilemez[364]. Yanlış beyan, sigorta ettirenin yalan beyanda bulunabileceği gibi, var olan bir hususun olmadığı anlamına gelecek şekilde sigortacıdan gizlemesi gibi de olabilir[365].

---

[358] **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 109.
[359] **AYDIN,** s. 222.
[360] **AĞSAKAL,** s. 108; **AYDIN** s. 222.
[361] **AĞSAKAL,** s. 108; **AYDIN**, s. 222.
[362] **AĞSAKAL,** s. 108. Sigorta ettirenin önemli bir husus hakkında yanlış bilgiye sahip olmasında kusuru bulunmuyorsa yanlış beyan suretiyle beyan yükümlülüğünün ihlali söz konusu olmamaktadır. Böyle bir durumda -ihlalin varlığı riziko gerçekleştikten sonra öğrenilmesi şartıyla- Kanunda düzenlenen ihlal yaptırımları uygulanmaz. **AĞSAKAL,** s. 109; **AYDIN,** s. 222.
[363] **AYDIN,** s. 234.
[364] Görüş için bkz. **AĞSAKAL,** s. 109.
[365] **AYDIN,** s. 232. *"...davacının poliçe tarihinden 2 gün sonra 2.7.1999 tarihinde "Miyokard Enfaktüsü" tanısı ile ..... Hastanesi'ne yattığı ve kroner anjiyo tedavisi gördüğü, bunun yanında poliçe tarihinden birkaç ay önce 1.8.1998 tarihinde sırt ağrısı şikayeti ile ... Hastanesi'ne aynı gün iki kez başvurduğu ve çekilen EKG.de "ST" değişiklikleri saptandığı gibi, yine Tanı Merkezi'ne 10.9.1998 tarihinde başvurarak check-up yaptırdığı ve çekilen EKG'de davacıda eski İnferior "Miyokart*

Yanlış beyanda bulunmak suretiyle sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlali, kredi hayat sigortası sözleşmelerinde sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, kredi hayat sigortası sözleşmelerinin soru listesinde *"halen tedavisi devam eden veya sona eren kanser hastalığınız ya da kanser hastalığına ilişkin tespit edilen bir bulgunuz var mı?"* şeklinde sorulara yer verilmektedir. Sigorta ettiren de kanser hastalığının olması ve bu durumu bilmesine rağmen *"hayır"* veya *"yok"* gibi cevaplar vermektedir[366]. Bu durum sigorta ettirenin var olan bir durumu gizleyerek yanlış beyanda bulunmasına yol açmaktadır[367].

Sigortacı tarafından sorulan bir husus sigorta ettiren tarafından önemsiz olarak değerlendirilip yanlış cevaplandırılması durumunda da sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırılık söz konusu olmaktadır[368]. Örneğin, sigortacı sigorta ettirene açıkça devamlı olan ağrıları sormuş olmasına rağmen sigorta ettirenin önemsiz olarak gördüğü baş ağrıları da beyan kapsamındadır[369]. Bildirilmemesi, aykırılık

---

Enfaktüsü" tesbit edildiği konularında taraflar arasında bir uyuşmazlık olmadığı gibi, davacının 11.6.1999 tarihli başvuru formunda "sağlığınızla ilgili şikayetiniz var mı sorusuna "hayır" cevabını verdiği ve "son bir yıl içinde doktora gittiniz mi ve tıbbi test yaptırdınız mı" sorusuna, sadece kontrol amacıyla check-up yaptırdığını ve sonuçlarının temiz çıktığını bildirdiği konularında da, uyuşmazlık yoktur. Uyuşmazlık, dava konusu hastalığın, önceden bilinen ve sigortacıdan gizlenen bir hastalık olup olmadığı ve dolayısıyla sigorta örtüsü altında kalıp kalmadığı hususundadır. ...davacının poliçe tarihinden önce 10.9.1998 tarihli M... tanı Merkezi'nde yaptırdığı testte eski inforior miyokard enfaktüsü geçirdiği doktor raporu ile belirlenmiş olduğu halde, başvuru formu'nda check-up yaptırdığını sonuçlarının temiz çıktığını beyan ettiği ve bu beyandan 20 gün sonra yine aynı hastalıktan tedavi gördüğü sabit olduğuna göre, davacının önceden bildiği hastalığını gizlemediği ve Poliçe Genel Şartlarının 5. maddesi karşısında hastalığının teminat kapsamı içerisinde olduğu kabul edilemez." Yrg. 11. HD, E. 2001/7229, K. 2001/8754, T. 6.11.2001, www.kazanci.com (20.02.2019).

[366] Bazı durumlar da soru listesindeki sorulardan bir ya da birkaçı çizilmektedir. Bu halde sigorta ettirenin olumsuz cevap verdiği kabul edilmelidir. **ÜNAN,** Şerh, s. 430. Yargıtay bir kararında sigorta ettirenin kanser olduğunu ancak kanser olduğunu bilmediğini ve daha sonrada öğrenmediğini bu nedenle yanlış beyan suretiyle beyan yükümlülüğüne aykırılık söz konusu olmayacağına hükmetmiştir. Karar için bkz. *"...Sigorta sözleşmesinin başlangıç tarihi olan 29.04.1997 de Bayram Yücel'e mide kanseri olduğuna dair kesin bir teşhis konulmamıştır. Kaldı ki, böyle bir teşhis konulmuş olsa bile, içinde yaşadığımız toplumdaki uygulama, "kanser" gibi hastalıkların hasta olan şahıstan gizlenmesi, söylenmemesidir. Davacı tanıkları da aynı şekilde ifade verdiklerine göre, sigortalı Bayram Yücel'in sigorta sözleşmesi yapılırken teklifnamede mide kanseri olduğunu bildirmemesi, gerçeğe aykırı beyanda bulunma olarak addedilemez..."* Yrg. 11. HD, E. 2000/6073, K. 2000/7328, T. 2.10.2000, www.kazanci.com (20.02.2019).

[367] Ancak burada tartışılması gereken önemli bir husus bulunmaktadır. Birçok banka kredi verirken her ne kadar zorunlu olmasa da zorunlu gibi göstererek müşterisini kredi hayat sigortası yaptırmaya mecbur bırakmaktadır. Zayıf durumda olan kredi alan, sigorta yaptırmayı kabul etmek durumunda kalmaktadır. Uygulamada en büyük sorun sigorta ettiren tarafından sorulara doğru yanıt verilse de bankacılar tarafından bu hususlar soru listesinde kredi alanın beyan ettiği gibi cevaplanmamaktadır. Eğer sigorta ettiren kanser hasta ise ve bunu beyan ederse bankacı tarafından genelde 'hastalıklarınızı beyan ederseniz kredi veremeyiz ve kara listeye girersiniz' cevabı alınmaktadır. Bu durumda sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün yerine getirilmesi engellenmektedir.

[368] **ÜNAN,** Şerh, s. 431; **AYDIN,** s. 234.

[369] **AYDIN,** s. 235.

teşkil etmek olup sigorta ettiren bu ihlalin yaptırımlarından kurtulması için sorulan hususun önemsiz olduğunu ispat etmesi gerekmektedir[370].

Kredi hayat sigortası sözleşmelerinde sıklıkla karşımıza çıkan diğer bir sorun ise sigorta ettirenin soruların bulunduğu soru listesini kendisi doldurmadan imzalaması ve listenin sigortacı/banka görevlisi tarafından doldurulması durumunda yanlış beyanlardan sorumlu olup olmayacağıdır. Sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünü yerine getirmesi Kanunda herhangi bir şekle bağlanmamış olup listedeki soruları kendisi doldurabilir veya sözlü olarak cevaplayabilir ya da doldurma işini sigortacıya yahut sigorta doktoruna da bırakabilir[371]. Doktrinde sigorta ettirenin imzaladığı listenin sigortacı tarafından doldurulduğu hallerde yanlış beyanlardan sigorta ettirenin sorumlu olduğunu[372] savunanların yanı sıra yanlış beyanların sigortacıdan kaynaklanmasından dolayı sonuçlarının da sigortacının aleyhine olmasının daha makul olduğunu[373] savunanlarda bulunmaktadır.

Uygulamada kredi hayat sigortası yapılırken sigortacı tarafından verilen listedeki soruların yanında 'evet' ve 'hayır' seçeneklerinin olduğu kutucuklar yer almaktadır. Sigortacı ya bilgisayardan hayır kutucuğunu işaretleyerek listenin çıktısı alır ya da kendisi elle 'hayır' kutucuğunu işaretler ve sigorta ettirene imzalaması için verir[374]. Sigortacı, sigorta ettirene kendisi tarafından doldurulan soruları ve

---

370 **AYDIN,** s. 235.

371 **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 113; **AYDIN,** s. 235.

372 Görüş için bkz. **AYDIN,** s. 235. *Öğüz'*e göre beyan yükümlülüğünü sözlü olarak yerine getiren sigorta ettirenin, sigortacı tarafından yazılı hale getirilmiş şeklinin kendisine verilmesi halinde yanlışlık olup olmadığını kontrol etmesi gereklidir. Aksi halde kontrol ihmal edilirse sigorta ettiren sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlali söz konusu olacaktır. **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 113.

373 Görüş için bkz. **AĞSAKAL,** s. 109.

374 *"... Davacıların murisi ...'in 03/06/2013 tarihinde ... Bankasından kredi başvurusunda bulunduğunu ve kendisine ekli poliçe ile de aldığı kredi sigortalanmak suretiyle kendisi ile akit yapıldığını, poliçe imzalattırmak suretiyle aldığı kredinin sigortalandığını ve peşin olarak priminin de kesildiğini, sigortalının öldüğünü, müvekkillerin mirasçısı olarak bankaya başvurduklarında da murisin hasta olduğunu, sakladığı ve bu sebeple ... bedelinin ödenemeyeceğini belirtilmek suretiyle sigortadan yararlanamayacaklarını, kalan taksitleri de ödemeleri gerektiği gibi bir muamele ile karşılaştıklarını, bu konuda müşterinin elle yazıp imzalamasını şart olduğu talep formunu da kendisine doldurtulmadığını, hazırlanan talep formuna sadece imzası alındığını, belirtilen sebeplerle ... talep ve dava etmiştir. Davalı, Sigortalı ...'den ... kapsamına alınmasından önce sağlık durumuna dair olarak sağlık beyan raporu alındığını, sigortalının sağlık beyanı esas alınarak sigortaya alındığı, eksik ve yanlış beyan halinde bu durumun kasten beyan yükümlülüğüne aykırılık oluşturacağı, kanser hastalığının teminat kapsamı dışında olduğu, kanser şüphesi ile herhangi bir tetkikin yaptıranlar ile herhangi bir tetkik sonrası kanser şüphesi bulgusu olan kişilerin de ... kapsamına alınmayacağı belirtildiği ve bu sertifikanın grup kredi hayat sözleşmesi hükümlerine ve ... mevzuatına tabi olduğunun belirtildiğini, sigortalının ... öncesinde kanser hastası olması ve hususun da sabit olması nedeni ile ... bedeli istemi ... sözleşmesi, Türk Ticaret Kanunu ve Hayat Sigortası Genel Şartları uyarınca reddedildiğini ve bu hususun ... ettiren ve hak sahibi bankaya 30/09/2013 tarih ve 2209*

cevaplarını okuma imkanı vermeden soru listesinin altını imzalamak zorunda bırakmaktadır. Kanaatimizce bu durum göz önünde bulundurularak sigortacıdan kaynaklanan yanlış beyanların sonuçlarının sigortacının aleyhine olması daha adil bir çözüm olacaktır.

Kredi hayat sigortalarında sigortacının rizikoyu doğru olarak tespit edebilmesi adına sigortalının –riziko kişisinin- yaşı özel bir öneme sahiptir[375]. Sigorta ettiren tarafından yaşın yanlış beyan edilmesi halinde yanlış beyan suretiyle beyan yükümlülüğünün ihlali mevcut olsa da TTK 1497. maddesi ile bu ihlalin sonuçlarında uygulanacak olan yaptırımı özel olarak düzenlemiştir. Bireysel kredilerle bağlantılı olarak yapılan kredi hayat sigortalarında her banka sigorta yapabileceği değişik yaş aralıkları belirlemiştir. Örneğin, Akbank, Ziraat Bankası, HSBC, Halk Bankası, Odeabank 18-70[376], Denizbank 18-64[377], Koçfinans, Fibabank 18-65[378], KuveytTürk 18-74[379] yaş aralıkları arasındaki kişilere kredi hayat sigortası yapılabileceği düzenlemiştir.

Geçtiğimiz yıllarda kredi hayat sigortası yaptıran sigorta ettirenin yaşı ile ilgili haberlere konu olan bir olay olmuştur[380]. Tüketicinin bankadan kredi çektiği, kredi ile bağlantılı kendisine 1 yıl süreli kredi hayat sigortası yapıldığı, 1 yıl dolduktan sonra taraflar arasında yazılı olarak hayat poliçesi yapmasa da sigorta ettirenin hesabından 2012 yılına ait hayat sigortası yenileme sözleşmesi adı altında 1.279 TL tahsilat yapıldığını, sigortalının vefatı sonrasında mirasçılarının bankaya ödeme yapılması için başvurduklarını ancak bankanın reddettiğini ileri sürülmüş ve murisin mirasçıları tarafından menfi tespit davası açılmıştır. Banka yerel mahkemede, bankanın iç genelgesi uyarınca 75 yaş üzeri kişilere hayat sigortası yapılmadığını, 2012 yılı itibariyle davacıların murisinin 75 yaşını doldurmuş

Sayılı yazısı ile bildirildiğini, davanın görev, husumet yönünden ve alacak isteminin esastan reddine karar verilmesini istemiştir. Mahkemece, toplanan delillere ve tüm dosya kapsamına göre, davanın kabulüne, ... usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davalı vekilinin yerinde görülmeyen tüm temyiz itirazlarının reddiyle usul ve yasaya uygun bulunan hükmün ONANMASINA…" Yrg. 17. HD, E. 2015/3736, K. 2017/10944, T. 23.11.2017, www.kazanci.com (22.02.2019)

[375] **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 138; **AYDIN,** s. 349.

[376]www.akbank.com.tr; www.ziraatemeklilik.com.tr; www.halkemeklilik.com.tr; www.odeabank.com.tr; www.hsbc.com.tr (22.02.2019).

[377] www.denizbank.com (22.02.2019).

[378] www.kocfinans.com.tr; www.fibaemeklilik.com.tr (22.02.2019).

[379] www.kuveytturk.com.tr (22.02.2019).

[380] Haber için bkz. http://www.milliyet.com.tr/75-yasindaki-musteriye-hayat-sigortasi-bursa-yerelhaber-2427073/ (22.02.2019)

olduğunu iddia etmiştir. Yerel mahkeme sigortalının ilk olarak sigortalandığı 2011 yılında 75 yaşında olduğu, bankanın bunu bilerek murisi 2012 yılında da sigortaladığı, 2012 yılında ise sigorta poliçesinin davalı bankaca 02.01.2012 tarihinde iptal edilmesine karşın murisin hesabından 06.09.2012 tarihinde hayat sigortası yenileme tahsilatı yapıldığı, bu durumda davacıların murisinin sigortalandığı ve sigorta sözleşmesinin kurulduğu gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmiş ve karar Yargıtay tarafından onanmıştır[381].

2.3.4. Eksik Beyanda Bulunma

Eksik beyanda bulunma, sigorta ettirenin, sözleşmenin yapılmasını ya da değişik şartlar altında yapılmasını gerektirecek önemli bir hususu sigortacıya tümüyle bildirmemesidir[382]. Sigorta ettiren tarafından önemli bir hususu eksik beyan etmek sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırılık teşkil etmektedir. Sigorta ettirenin önemli bir hususu eksik beyan etmesinde kastı veya ihmali olabileceği gibi kusuru olmadan da gerçekleşebilir. Beyan yükümlülüğüne aykırılıkta kusur veya kusursuzluk durumu sigorta ettirenin kullanacağı haklar açısından önemlidir[383].

Sigortacı tarafından sigorta ettirene liste verildiği durumlarda eksik beyan, listedeki eksikliklerden doğabileceği gibi sigorta ettirenin sorulara vermiş olduğu eksik cevaplardan da kaynaklanabilir. Eksiklik, listede yer alan sorulardan kaynaklanıyorsa yani sigortacı tarafından önemli bir hususa ilişkin tüm bilgilerin cevaplanması sigorta ettirenden istenmiyorsa, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğüne aykırı davrandığından bahsedilemeyeceği açıktır[384]. Ancak eksiklik, önemli hususun listede yer almasına rağmen sigorta ettiren tarafından tümüyle ifade edilmemesinden

---

[381] Karan için bkz. Yrg. 19. HD, E. 2016/7620, K. 2017/7285, T. 25.10.2017, www.kazanci.com (22.02.2019). Aksi yönde karar için bkz. *"... Grup kredi hayat sigorta sözleşmesi özel şartlarında açıkça poliçe kapsamına 18-65 yaş arası sağlıklı tarımsal kredi müşterisinin dahil olacağı kararlaştırılmış olup, gruba dahil olacak tarım kredisi kullanıcılarına yaş itibariyle sınırlama getirilmiştir. Ancak, davalı banka tarafından diğer davalı sigortacıya gönderilen listeye aralarında davacıların miras bırakanının da bulunduğu 65 yaş yukarısı tarımsal kredi kullanıcıları da dahil edilmiştir. O halde, mahkemece, grup hayat sigortasına dahil edilen 65 yaş yukarısı kredi kullananlar açısından sigorta sözleşmesinin doğmadığı, baştan geçersiz olduğu, davacıların miras bırakanın da yaş itibariyle gerekli koşulları taşımadığı dikkate alınarak, davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı biçimde hüküm kurulması doğru görülmemiştir…"* Yrg. 11. HD, E. 2004/611, K. 2004/10288, T. 25.10.2004, www.kazanci.com (22.02.2019).

[382] **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 109; **AĞSAKAL,** s. 106.

[383] **AĞSAKAL,** s. 106.

[384] **AĞSAKAL,** 107.

kaynaklanıyorsa sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırılık söz konusu olacaktır.

Kredi hayat sigortaları için genellikle *"kalp hastalığı, kanser, KOAH, siroz, böbrek yetmezliği AİDS, beyin hastalıkları gibi hastalıklardan dolayı ameliyat ya da tedavi olduğunuz mu?"* şeklinde sorular yöneltilmektedir. Sigorta ettiren bu soru ya da sorular açısından vereceği cevapla karine olarak beyan yükümlülüğünü yerine getirmiş sayılır[385]. Sigortacı daha sonra sigorta ettirenin bu hastalıklar dışında başka hastalıktan dolayı ameliyat olduğunu ya da tedavi gördüğünü tespit ederse, önemli bir hususu kötüniyetle saklamış olduğunu ispat etmedikçe, sigorta ettirenin eksik beyan suretiyle beyan yükümlülüğüne aykırı davrandığını ileri süremez[386].

Bazı durumlarda sigortacının vermiş olduğu soru listesindeki sorular çok genel ya da anlaşılması güç olup sigorta ettiren tarafından anlaşılamamaktadır. Bu durumda orta zekalı bir insandan beklenebilecek açıklamalar kapsamında değerlendirilmelidir[387]. Ancak mesleği gereği ayrıca bilebileceği bir hususu eksik beyan etmesi aykırılık teşkil etmektedir[388].

2.3.5. Susma

Sigortacı tarafından sorulan bir sorunun sigorta ettiren tarafından yanıtsız bırakılması yani susmasının hangi anlama geleceği hususu tartışmalıdır.

Sigortacının soru listesi hazırlamadığı durumlarda sigorta ettiren önemli hususları kendi tayin edip beyan etmekle yükümlüdür. Bu halde sigorta ettirenin susması ayrı bir ihlal hali değil, bildirmemek suretiyle beyan yükümlülüğünün ihlali olarak değerlendirilmektedir[389].

Sigortacının soru listesi verdiği durumlarda sigorta ettirenin yazılı ya da sözlü olarak cevap vermemesi, sorunun sanki hiç sorulmamış gibi davranması halinde bu davranışın hangi anlama geleceğine ilişkin doktrinde çeşitli fikirler ortaya çıkmıştır. *Ağsakal*'a göre, sigorta ettirenin susması kabul olarak anlaşılmalı, cevabı da soru olumlu ise olumlu, soru olumsuz ise olumsuz değerlendirilmeli, gerçek durum

[385] **AĞSAKAL,** s. 107.
[386] **AĞSAKAL,** s. 107.
[387] **AĞSAKAL,** s. 108.
[388] **AĞSAKAL,** s. 108.
[389] **AĞSAKAL,** s. 110.

bundan farklı ise yanlış beyanda bulunmak suretiyle beyan yükümlülüğün ihlali söz konusu olmalıdır[390]. Soruda açıklayıcı bilgiler isteniyorsa ve sigorta ettiren soru karşında susmuş ise ya sorulan soruyu bilmiyordur ya da bilmesine rağmen özellikle cevap vermemiştir[391]. *Ünan*'a göre, bu durum sigorta ettirenin soruyu olumsuz yanıtlamış olduğu varsayılabileceği gibi beyanda bulunmaktan kaçınması olarak da değerlendirilebileceği, sigorta ettirenin susması beyanda bulunmaktan kaçınmış sayıldığı takdirde, bu durum sigortacının ek araştırma ve inceleme yükümlülüğünü yerine getirmesi gerektiğini belirtmiştir[392]. Bazı durumlarda sigortacı tarafından soru formuna "yanıtlanmayan sorular olumsuz yanıtlanmış sayılacağı" ibaresi konulmuş olabilir. Bu durumda sigortacı ek araştırma külfetinden kurtulacaktır[393].

2.4. SÖZLEŞME ÖNCESİ BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜNE AYKIRILIK HALİNDE KUSUR

2.4.1. 6762 Sayılı Ticaret Kanunu'nda Konunun Düzenleniş Biçimi

Sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlali durumunda kara sigortalarında –kıyasen can sigortalarında- ETK m. 1290/1 *"Sigorta ettiren kimse, sigortacının mukavele yapılırken hakikî vaziyetleri bildiği takdirde mukaveleyi yapmamasını veya daha ağır şartlarla yapmasını mücip olacak bütün hususları sigortacıya bildirmeye mecburdur. Sigorta ettiren kimse sorulduğu halde susmuş veya noksan yahut hakikata muhalif beyanlarda bulunmuş ise hakikata vâkıf olmıyan sigortacı mukaveleden cayabilir; şu kadar ki; sigortacı hakikatı öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde cayma hakkını kullanmamış ise bu hak düşer. Sigorta ettiren kimsenin kötü niyeti*[394] *anlaşıldığı takdirde sigortacı prime hak kazanır."* şeklinde düzenlenmiş olup, kanun hükmü kusurun varlığını aramamıştır[395]. Başka bir deyişle kusurun varlığı şart değildir. Bunun sonucu olarak, kara sigortalarında -kıyasen can

[390] **AĞSAKAL,** s. 110.
[391] Yazar, sigorta ettirenin soruyu bilmemesi halinde meselenin Kanun'da beyan yükümlülüğünü ihlalde kusur aranıp aranmadığına göre değerlendirme yapılması gerektiği, özellikle bilmesine rağmen cevap vermeme halinde ise bildirmemek suretiyle beyan yükümlülüğünün ihlali söz konusu olacağını belirtmiştir. **AĞSAKAL,** s. 111.
[392] Görüş için bkz. **ÜNAN,** Şerh, s. 430.
[393] **ÜNAN,** Şerh, s. 430.
[394] Kanun metninde geçen 'kötüniyet' ifadesinden kasıt halinin anlaşılması gerektiği yönünde bkz. **METEZADE,** Can Sigortası, s. 136.
[395] **BOZER,** s. 77; **ÇEKER,** s. 43; **ÖZTAN,** s. 102. Ayrıca yazar tarafından Kanun'un sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırılık durumunda kusur aramamasını çok sert bulmuştur. **ÖZTAN,** s. 102. Doktrinde ETK m. 1290 hükmüne ilişkin düzenlemeler eleştirilmiş olup sigorta ettirenin korumasız kalmasına yol açtığı, sigortacının menfaatleri en yüksek ölçüde gözetildiği belirtilmiştir. **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 118.

sigortalarında- sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırılık sebebiyle yaptırım uygulanması için kusur zorunlu değildir[396].

Buna karşın Kanun Koyucu kara ve can sigortalarında kusurun varlığını aramazken deniz sigortalarına ilişkin zıt hükümler düzenleyerek kusur şartı aranmaktadır[397]. ETK m. 1365 *"Önemli bir hal 1363 ve 1364 üncü maddelerin hükümlerine muhalif olarak bildirilmemiş olursa, sigortacı mukaveleden cayabilir. Sigorta ettiren veya 1363 üncü maddenin 2 nci fıkrasına veya 1364 üncü maddeye göre bilgisi önemli olan bir ilgili, hali öğrenmekten kasıt ile kaçındığı için önemli hal bildirilmemişse hüküm aynıdır.*

Sigortacının bildirilmemiş olan durumu bilmesi veya ihbar etmemiş olmanın kusura dayanmaması halinde cayma caiz değildir." şeklinde düzenlenerek sigortacının sözleşmeden cayma hakkını kullanabilmesi için sigorta ettirenin kusurunun bulunması gerektiği ifade edilmiştir[398]. Ortaya çıkan kusurun derecesinin önemi bulunmamaktadır[399].

ETK m. 1264 uyarınca, ETK m. 1290 hükmü sigorta ettiren aleyhine değiştirilemeyen düzenlemeler arasında yer almaktaydı. Yani genel şartlar veya poliçeye konulan özel şartlar yolu ile sigorta ettiren lehine ancak kusurun varlığı halinde görevin ihlal edilmiş sayılacağı tarzında hükümlerin kararlaştırılması mümkündür[400].

Buna karşın sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünü düzenleyen ETK döneminde de yürürlükte olan HSGŞ C.2.2. *"... ancak, sigortacının bildirilmemiş, eksik veya yanlış bildirilmiş olan hususları bilmesi veya ihbar etmemenin ya da yanlış ihbar etmenin kusura dayanmaması halinde cayma caiz değildir."* şeklinde düzenlenmiş olup sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan

[396] **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 118.
[397] *Öztan*'a göre, kanunun iki ayrı kısımda, aynı konu ile ilgili değişik iki hükmün yer alması bir nedene bağlı olmayıp, Kanun Koyucunun dikkatsizliği ile meydana gelmiştir. İleride yapılacak düzenlemeler ile birlikte iki kısım arasında birlik kurulması gerekir. Bu birlikte kara sigortalarında kusur aranması gerektiği şeklinde olmalıdır. Görüş için bkz. **ÖZTAN,** s. 102-103.
[398] **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 118.
[399] **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 118.
[400] **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 118.

yükümlülüğünü ihlalinde yaptırım uygulanabilmesi için kusur ve kasıt dikkate alınmıştır[401].

Konuya ilişkin kararlar incelendiğinde HSGŞ'de olduğu gibi Yargıtay da sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlali için sigorta ettirenin kusurlu olması şartını aramıştır[402]. Sigorta ettirenin kasten beyan yükümlülüğünü ihlal etmesi halinde Yargıtay, ETK m. 1290 hükmünde düzenlenen yaptırımın uygulanması gerektiğini; sigorta ettirenin kusurunun bulunmaması ya da kast sayılmayan kusurun olması durumunda yaptırımın uygulanmayacağına hükmetmiştir[403].

2.4.2. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda Konunun Düzenleniş Biçimi

Sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünü ihlalde TTK ile birlikte 'kusur'u düzenleyen hükümler köklü değişikliklere uğramış ve ETK dönemindeki anlayıştan uzaklaşılmış olup sigorta ettiren lehine düzenlemeler getirilmiştir[404].

6102 sayılı TTK m. 1439 konuyu şu şekilde ele almıştır:

"(1) Sigortacı için önemli olan bir husus bildirilmemiş veya yanlış bildirilmiş olduğu takdirde, sigortacı 1440 ıncı maddede belirtilen süre içinde sözleşmeden cayabilir veya prim farkı isteyebilir. İstenilen prim farkının on gün içinde kabul edilmemesi hâlinde, sözleşmeden cayılmış kabul olunur. Önemli olan bir hususun sigorta ettirenin kusuru sonucu öğrenilememiş olması veya sigorta ettiren tarafından önemli sayılmaması durumu değiştirmez.

---

[401] **ULAŞ,** s. 90; **ÇEKER,** Beyan Yükümü, s. 643. HSGŞ, ETK'ya göre daha hafif ve sigorta ettiren lehine hükümler içermektedir. Bu açıdan HSGŞ'ye öncelik verilmesi yerinde olacaktır. Bkz. **KENDER,** 2011, s. 189-191, **ÇEKER,** MAKALE, s. 642.

[402] *"... Can sigortalarında da uygulanması gereken ETK.nın 1290. maddesinde sigorta ettirenin kasten yanlış ve gerçeğe aykırı beyanda bulunması halinde, sigortacıya sigorta sözleşmesinden cayma hakkı tanınmıştır. Yukarıda özetlenmeye çalışılan somut olayda, davacı tarafından kendisince bilinen bir rahatsızlık sigortacıdan kasten gizlenmiş durumdadır. Zira, sigortalının daha önce sigortalısı olduğu şirkete mevcut rahatsızlığını bildirdiği halde, davalı şirket nezdinde yaptığı başvuru esnasında bu hususta beyanda bulunmaması, daha önce teminat dışı bırakılan rahatsızlığın, bu defa teminat kapsamı içinde kalması niyetine yönelik davranış şekli, böyle bir yorumu kaçınılmaz kılmaktadır. Bu bağlamda, davalı sigortacı kasten kendisinden gizlenen bir hastalıktan doğan tazminatı ödemekle sorumlu tutulamaz..."* Yrg. 11. HD, E. 2004/978, K. 2004/12056, T. 7.12.2004, www.kazanci.com (25.02.2019).

[403] **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 120. Yazara göre Yargıtay sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlali bakımından ETK'nın düzenlediği katı hükümleri yumuşatma yoluna gitmiş ve kusur şartı arayarak sigorta ettireni koruma altına almıştır. **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 120.

[404] **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 123.

(2) Rizikonun gerçekleşmesinden sonra, sigorta ettirenin ihmali ile beyan yükümlülüğü ihlal edildiği takdirde, bu ihlal tazminatın veya bedelin miktarına yahut rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek nitelikte ise, ihmalin derecesine göre tazminattan indirim yapılır. Sigorta ettirenin kusuru kast derecesinde ise beyan yükümlülüğünün ihlali ile gerçekleşen riziko arasında bağlantı varsa, sigortacının tazminat veya bedel ödeme borcu ortadan kalkar; bağlantı yoksa, sigortacı ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oranı dikkate alarak sigorta tazminatını veya bedelini öder."

Kanun 'kusur' meselesini, riziko gerçekleşmeden önce ve riziko gerçekleştikten sonra olmak üzere ikiye ayırarak ele almıştır[405].

Sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırılığın *riziko gerçekleşmeden önce öğrenilmesi durumunda,* kanun koyucu tarafından doktrinde ağırlıklı olarak kusurun aranmadığına yönelik görüşler ileri sürülmüştür[406]. Bu görüşe göre, Kanun Koyucunun sözleşme öncesi beyan yükümlülüğü riziko gerçekleşmeden önce ihlal edilmesi durumunda kusur koşuluna yer vermediği, TTK m. 1439 gerekçesi[407] incelendiğinde 1. fıkra düzenlemesinde de görüleceği üzere önemli halin kusurla öğrenilememiş olması ile sigorta ettirenin önemsiz olarak değerlendirmesinin

[405] **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 124; **AĞSAKAL,** s. 115; **AYDIN,** s. 286.

[406] **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 124; **ÇEKER,** Sigorta Hukuku, s. 82; **AYLİ,** Ali, *"Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Sigorta Hukukunu Düzenleyen Altıncı Kitabının Genel Hükümlere Ayrılmış Birinci Kısmına İlişkin Bir Değerlendirme,* SHD, Y. 2005, Özel Sayı:1, s. 232 (Değerlendirme); **ŞENOCAK,** Kemal, "*Sorumluluk Sigortalarında Sözleşme Öncesi İhbar Külfeti",* Sigorta Hukuku Sempozyumları, 1. B., Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018, s.187; **BOZKURT,** Tamer, Sigorta Hukuku, 11. B., Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018, s. 133; **ARAL ELDELEKLİOĞLU,** İrem, *"6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Sözleşme Yapılmasında Beyan Yükümlülüğü",* MÜHF-HAD, C. 18, Y. 2012, Özel Sayı, s. 730 (Beyan); **AYDIN,** s. 286. *Eldeleklioğlu'*na göre, rizikonun gerçekleşmesinden önce kusur dikkate alınmadan sözleşmeden cayılabilir. Riziko gerçekleştikten sonra kusur unsuru dikkate alınmaktadır. İki düzenlemenin birbiri ile uyumlu olmadığı düşünülmektedir. **ARAL ELDELEKLİOĞLU,** s. 732.

[407] **TTK m. 1439 Gerekçe:** *"Madde ile beyan yükümlülüğünün ihlaline uygulanacak müeyyidenin sözleşmeden cayma olduğu, ancak sigortacının isterse prim farkını talep etmek suretiyle sözleşmeye devam edebileceği düzenlenmiştir. Madde uygulamasında önemli halin kusurlu öğrenilmemesi ile sigorta ettiren tarafından önemli sayılmamasının sigortacının bu hakkı üzerinde etkisi olmadığı hüküm altına alınmıştır. Zira, bildirilecek hususlar sigorta ettirenin bilgisi dahilinde olanlarsa da, sigorta ettirenin durumu bilmemesi ile iyiniyetli olması birbirinden farklıdır. Asıl olan beyan edilmeyen hususların sigortacının kararına etki yapmaya elverişli olmasıdır. Bu nedenle, bildirilmesi gerekenlerin tayininde sigorta ettirenin kanaatleri önem taşımadığı gibi ve sigorta ettirenin bilebileceği bir hususu kendi ile öğrenememiş olması da önemli değildir."*

öneminin olmadığı vurgulandığı, sigorta ettirenin cayma hakkını kullanabilmesi için kusurlu olması gerekmediğini ifade etmiştir[408].

Buna karşın doktrinde diğer bir görüş, Kanunda riziko gerçekleşmeden önce kusurun aranıp aranmadığı meselesinin çok açık olarak ifade edilmediğini ileri sürmüştür[409]. Bu görüşün savunucuları, Türk hukukunda asıl olanın kusur sorumluluğu olduğu, Kanunda açıkça düzenlenmedikçe kusursuz sorumluluktan bahsetmenin mümkün olamayacağı[410], TTK m. 1435/1'e göre sözleşme öncesi bildirim yükümlülüğü sigorta ettirenin 'bildiği' ve 'bilmesi gereken'[411] hususları kapsadığı, TTK m. 1439/1 c.3'te yer alan '*sigorta ettirenin kusuru sonucu öğrenilememiş olması'* hükmünde sigorta ettirenin kusuru sonucu öğrenmediği hususu sözleşme öncesinde sigortacıya bildirmemesi anlamını taşıdığını[412], hükmün gerekçesinde de sigorta ettirenin bilgisi dahilinde olan hususların bildirileceğini kabul ettiğini belirtmişlerdir.

Sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırılık *rizikonun gerçekleşmesinde sonra öğrenilmesi durumunda,* sigorta ettirenin veya beyanla yükümlü olan kişilerin kusurlu olması şartı ile yaptırım uygulanır[413]. Sigortacının ihlali riziko

---

[408] **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 124.

[409] Görüş için bkz. **ÜNAN,** Şerh, s. 417-420; **AĞSAKAL,** s. 116-121.

[410] **AĞSAKAL,** s. 117. *Ünan*, TTK m. 1439/1 c.3 hükmünde Kanun Koyucu'nun 'kusurun' değil, tam tersine 'kusursuzluğun' durumu değiştiremeyeceğini vurgulamasının daha tutarlı olacağını ifade etmiştir. **ÜNAN,** Şerh, s. 419. Yazar ayrıca TTK m. 1439/1 c.3 hükmünün ifadesinden Kanun Koyucu'nun burada kusur aramadığı hükmünün çıkarabilecek olmasına rağmen bu hususun daha iyi anlaşılabilmesi için hükmün *"Sigorta ettirenin önemli bir hali öğrenmemekte kusursuz olması veya bir hali önemli saymamış bulunması sigortacının cayma hakkını ortadan kaldırma"* şeklinde değiştirilmesini teklif etmiştir. **ÜNAN,** Tasarı, s. 137.

[411] 'Bilmesi gereken' deyimi, sigorta ettirenin önemli hususu öğrenmek için gereken özeni göstermesi gerektiğini ifade etmektedir. Bu deyim özen eksikliğini ve kusuru şart koşmaktadır. 'Bilmesi gerekme', 'öğrenmek için lazım gelen özeni göstermemiş olmak' ve bunun sonucunda kusurlu olmak anlamına gelmektedir. **ÜNAN,** Şerh, s. 419-420.

[412] *Ağsakal*, bu durumu bir örnek ile açıklamıştır: Kendisini uzun süreden beri rahatsız hisseden ancak yakın tarihte sağlık sigortası yaptıracağı için yaptıracağı sigortada bu hastalığını beyan etmemek için muayene olmaması durumunda sigorta ettirenin sorumlu olacağını, kanunda bahsedilen durum bu aykırılığa ilişkin olduğu, sigorta ettiren kusursuzda olsa beyan yükümlülüğüne aykırı davranmış sayılacağı belirtilmiştir. **AĞSAKAL,** s. 117. Yazar ayrıca bir kişiden bilmediği bir şeyi beyan etmesini beklemek ve beyan etmediği için bundan sorumlu tutmanın mümkün olamayacağını, Kanun Koyucu'nun TTK m. 1439/1 c. 3 hükmünü bu duruma açıklık getirmek için –sigorta ettirenin bilmesi gereken bir hususu kusuru sonucu öğrenmemesi ve bunun sonucunda bildirmemek yahut eksik bildirmesinden sorumlu olacağı- düzenlemiştir. **AĞSAKAL,** s. 118.

[413] **AĞSAKAL,** s. 116; **ÇEKER,** Beyan Yükümü, s. 117.

gerçekleştikten sonra öğrenmesi halinde sahip olduğu haklar sigorta ettirenin kusurunun derecesine göre ve illiyet bağının varlığına göre değişmektedir[414].

Sigorta ettiren tarafından önemli bir husus kasten ya da ihmal ile ihlal etmesi durumlarının arasında bir fark olmayıp, bildirilmemiş veya eksik yahut yanlış bildirilmiş ise sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırılık söz konusudur[415]. Sigorta ettiren tarafından kasten ya da ihmal ile ihlal etmesi ihlalin sonuçları bakımından önemlidir[416].

2.5. SÖZLEŞME ÖNCESİ BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜNE AYKIRILIK HALİNDE İLLİYET BAĞI

2.5.1. 6762 Sayılı Ticaret Kanunu'nda Konunun Düzenleniş Biçimi

Sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlali bakımından, kara sigortaları – kıyasen can sigortaları- hükümlerini düzenleyen ETK m. 1290 kusuru aramadığı gibi illiyet bağını da aramamıştır[417]. Başka bir deyişle, rizikonun beyan edilmeyen hususta meydana gelmesi şartı aranmamış, madde hükmünce sigorta ettirenin eksik veya yanlış beyanlarda bulunması ya da sorulduğu halde susması beyan yükümlülüğünün ihlalinin varlığı ve buna bağlanan sonuçlar için yeterli görülmüş[418].

Ancak ETK döneminde Yargıtay, kusurda olduğu gibi illiyet bağı konusunda da kanunun düzenlediği hükümlerden farklı bir yaklaşım benimsemiştir. Örneğin, Yargıtay bir kararında[419], sigortalının bildirmediği şeker, yüksek tansiyon, kalp ile ilgili rahatsızlıklarının sigortalının ölümü ile irtibatlı olup olmadığının, bu hastalıklar ile ilgili uzman bilirkişiden rapor ile alınması gerektiği, ölümün bu hastalıklardan biri nedeniyle meydana geldiğinin kabulü halinde davanın reddine karar verilmesi gerektiğine hükmetmiştir. Aynı zamanda Yargıtay başka bir kararında[420] *"... dairemiz yerleşik uygulaması ve bilirkişi S'nin raporunda da belirttiği gibi ETK'nın 1290/1 'inci maddesindeki ihbar yükümlülüğüne aykırı davranışın gerçekleşebilmesi için bildirilmeyen rahatsızlık ile riziko arasında irtibat olmalıdır."* şeklinde illiyet

[414] **AYDIN,** s. 287.
[415] **AĞSAKAL,** s. 121.
[416] **AĞSAKAL,** s. 121.
[417] **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 117.
[418] **AĞSAKAL,** s. 124.
[419] Yrg. 11. HD, E. 2000/7609, K. 2000/8987, T. 16.11.2000, www.kazanci.com (25.02.2019).
[420] Yrg. 11. HD, E. 2004/10219, K. 2005/9438, T. 7.10.2005, www.kazanci.com (25.02.2019).

bağı konusunda görüşünü yinelemiş ve sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlalinde riziko ile ihlal arasında illiyet bağının arandığını dairenin yerleşik uygulaması olduğunu belirtmiştir. Öğretide ETK düzenlemesinde illiyet bağına yer verilmemesi ancak Yargıtay'ın ihlal ile riziko arasında illiyet bağının aranması gerektiği yönündeki kararları eleştirilmiştir[421].

2.5.2. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda Konunun Düzenleniş Biçimi

Sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlalinde kusurda olduğu gibi illiyet bağı konusunda da köklü bir değişiklikler yapılmıştır.

TTK m. 1437 *"Tazminat ve bedel ödemelerinde, bildirilmeyen veya yanlış bildirilen bir husus[422] ile rizikonun gerçekleşmesi arasındaki bağlantı[423], 1439 uncu maddede öngörülen kurallar uyarınca dikkate alınır."* şeklinde düzenlenmiştir[424]. Madde hükmü, tazminat ve bedel ödemelerinde bildirilmeyen ya da yanlış bildirilen husus ile rizikonun gerçekleşmesi arasında illiyet bağının bulunmasını şart koşmuştur. Aynı zamanda TTK m. 1437 hükmünün gerekçesinde her türlü sigortada tazminat ödemelerinde yanlış beyan ile gerçekleşen risk arasında illiyet bağına dikkat edileceği düzenleniştir[425].

---

[421] ETK da illiyet bağı aranması şartı düzenlememesine rağmen Yargıtay içtihatlarında illiyet bağının aranmasının doğru olmadığı yönünde bkz. **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 122; KENDER, Sigorta Hukuku 2008, s. 228, dn 150/a. *Öztan*'a göre, illiyet bağının aranması objektif açıdan düşünüldüğünde sigortacıya haksızlık olduğu ancak sigorta sözleşmesinin taraflarından birine haksızlık edilecek ise iktisadi açıdan zayıf konumda bulunan sigorta ettiren yerine sigortacıya yapılmasının daha doğru olacağını ifade etmiştir. **ÖZTAN,** s. 107. Yargıtay uygulamasının yerinde olduğu, sigortacının sorumluluktan kurtulabilmesi için ihlal ile riziko arasında illiyet bağının aranması gerektiği yönünde bkz. **ÇEKER,** Beyan Yükümü, s. 649.

[422] TTK m. 1437 hükmünce *'bildirilmeyen veya yanlış bildirilen'* aykırılık halleri düzenlenirken, eksik beyanda bulunma hali düzenlenmemiştir. O halde rizikonun sigorta ettirenin bildirmediği ya da yanlış bildirdiği bir hususdan kaynaklanması halinde illiyet bağının olduğuna hükmedilecektir. Hükümde düzenlenmese de eksik beyandan kaynaklanan ihlal ile riziko arasında illiyet bağının varlığına hükmetmek gerekir. Aksi takdirde kanunun şekli yorumu dışında haklı bir gerekçe olmaması ve hükmü bu şekli ile yorumlamanın hakkaniyete uygun olmadığı görüşü için bkz. **AĞSAKAL,** s. 126.

[423] Maddede sebep sonuç ilişkisini ifade etmekte kullanılan nedensellik bağı ya da illiyet bağı ifadelerinin yerine 'bağlantı' ifadesinin kullanılmasının yadırgayıcı olması nedeniyle eleştirilmiştir. **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 123; **AYDIN,** s. 364-365.

[424] *Ünan*, asıl düzenlemenin TTK m. 1439'da yapılmış olduğuna göre TTK m. 1437'nin yasadaki varlık amacını 'ön haber' olarak nitelemiş, bu hükmün yasada olmaması durumunda eksiklik ortaya çıkacağından bahsedilemeyeceğini belirtmiştir. **ÜNAN,** Şerh, s. 433.

[425] **TTK m. 1437 Gerekçe:** "*6762 sayılı Kanunda beyan yükümlülüğünün ihlali bakımından mal sigortalarında, gerçekleşen riziko ile beyan yükümlülüğü arasında illiyet aranmamışken, denizcilik rizikolarında aranmıştır. Öncelikle illiyet konusunda tek bir sistemin benimsenmesi gerekir. Bu konuda ise doktrinde iki görüş mevcuttur. Bir görüşe göre, sigorta yapmak isteyenleri doğru beyana sevketmek ve yanlış beyanları cezalandırmak için yanlış beyanla riziko arasında illiyet aranmamalıdır. Buna karşın ikinci görüşe göre, sosyal mantığa ve sigortalıyı korumaya yönelik*

Sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırılığı meydana getiren husus ile gerçekleşen riziko arasında illiyet bağının tespitinin rizikoya etki eden tüm hususlar dikkate alınarak ve konusunda uzman kişilerce yapılması gereklidir[426].

TTK m. 1439/2 hükmüne göre illiyet bağı, sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlalinin rizikonun gerçekleşmesi ya da tazminatın veya bedelin miktarı üzerinde etki edebilecek nitelikte olması koşulunu düzenlemiştir[427]. İhlalin rizikonun gerçekleşmesinde etkili olması anlatımı, sigorta ettirenin bildirmediği ya da yanlış veya eksik bildirdiği bir husus ile gerçekleşmiş olan riziko ile arasındaki bağlantıdır[428]. Örneğin, sigorta ettiren tarafından hayat sigortasının yapılması sırasında beyin tümörü olduğunu gizlemiş olması ve sigorta ettirenin beyin tümöründen vefat etmesi durumunda ihlal ile riziko arasında illiyet bağı bulunmaktadır. Ancak sigorta ettiren gizlediği beyin tümöründen değil de, zatüreden vefat etmiş ve iki hastalık arasında etkileşim bulunmuyorsa[429], ihlal ile riziko

---

sistemlerde olduğu gibi gerçekleşen riziko ile yanlış beyan arasında illiyet aranmalıdır. Tasarının bu maddesiyle bir ilke seçimi yapılmış ve her türlü sigortada tazminat ödemelerinde yanlış beyan ile gerçekleşen risk arasındaki illiyete dikkat edileceği düzenlenmiştir."

[426] **AYDIN,** s. 365. Yargıtay da kararlarında illiyet bağının varlığının araştırılmadan ya da riziko gerçekleşmesine etki eden olay ile beyan edilmeyen ya da yanlış beyan edilen husus arasındaki ilişkinin tespitinin uzman kişilerce araştırılmadan karar verilmesini bozma nedeni olarak gösterilmektedir. *"...Bu durum karşısında, sigorta ettirene ait sağlık karnesi ve ölüm raporu içerikleri ile tüm dosya kapsamı dikkate alınarak, tıp alanında uzman bilirkişi veya bilirkişi kurulu oluşturulup, gizlendiği iddia edilen hastalık veya hastalıklarla ölüm rizikosu arasında doğrudan illiyet bağının olup olmadığı, başka bir anlatımla ölümün gizlenen hastalık veya hastalıklardan meydana gelip gelmediği hususu açıklığa kavuşturulmadan yazılı şekilde eksik inceleme ile hüküm kurulması doğru görülmemiş, kararın bozulması gerekmiştir."* Yrg. 11. HD, E. 2008/6763, K. 2009/11272, T. 2.11.2009, www.kazanci.com (20.02.2019). *"Bu durum karşısında, dosya içinde mevcut tıbbi kayıtlar ile tüm kanıtlar çerçevesinde davacıların murisi sigortalının öldüğü akciğer kanseri hastalığının daha önce geçirmiş olduğu ve sigorta sözleşmesinde belirtmediği nazofarensk kanseri (akciğer kanseri) hastalığı ile bir ilgisinin olup olmadığı, önceki hastalığının metastazı bulunup bulunmadığı, başka bir anlatımla ölümü ile gizlediği hastalığı arasında illiyet bağı olup olmadığı, ayrıca davacının sözleşme tarihinde akciğer kanseri hastalığını bilip bilmediği yönlerinde denetime uygun rapor alınması ve sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiş, kararın bozulması gerekmiştir."* Yrg. 11. HD, E. 2011/11173, K. 2013/14100, T. 2.7.2013, www.kazanci.com (20.02.2019).

[427] *Ünan*'a göre madde anlatımı çok doğru olmayıp 'rizikonun meydana gelmesine veya belirlenmesine yahut sigortacının ödeme borcunun kapsamına veya belirlenmesine etki eden bir hal ile ilgili olma' denmesinin daha uygun olacağını belirtmiştir. **ÜNAN,** Şerh, s. 441.

[428] **AYDIN,** s. 366.

[429] Sigorta Tahkim Komisyonu bir kararında, sigorta ettirenin kredi hayat sigortası yaptırdığını, sigorta ettirenin vefatı ile birlikte mirasçılarının sigorta şirketine başvuruda bulunduğu ancak sigorta şirketi tarafından sigorta ettirenin sözleşme yapılmadan önce 'Lenfoma' rahatsızlığının bulunduğu ve sigorta ettirenin sözleşme öncesinde beyan etmediği, sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlal edildiği gerekçesi ile tazminat ödemeyeceklerini belirtmişlerdir. Davacılar tarafından tahkime başvurulmuş olup sigorta ettirenin kalp krizinden vefat ettiği bildirilmiştir. Tahkim müteveffanın ölüm sebebi ile beyan edilmeyen rahatsızlıkları arasında illiyet bağı olup olmadığı hususunun tespiti gerektiğini belirtmiştir. Alınan rapor sonucunda ölüm nedeni olan kalp krizi ile lenfoma hastalığı ve kemoterapide uygulanan D. isimli ilacın kalp krizinin meydana gelmesinde etkili olmuş olabileceği,

arasında illiyet bağının bulunduğundan bahsedilemez. İhlalin tazminatın ya da bedelin miktarına etkisi, ihlalin sigortacının ödeme yükümlülüğünün kapsamının arttırılmasına neden olmasıdır[430].

Rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigortacı tarafından ihlalin öğrenilmesi durumunda illiyet bağının olup olmaması ve kusurun türüne göre sigortacının sahip olduğu haklar değişmektedir. Sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünü ihlal etmesindeki kusuru kast derecesinde ise ve arada illiyet bağı varsa sigortacının tazminat ödeme borcu kalkmaktadır. Sigortacının kusuru kast derecesinde ancak ihlal ile riziko arasında illiyet bağı yoksa sigortacı ödenen prim ile ödenmesi gereken prim arasındaki oranı dikkate alarak borcunu öder. Sigortacının kusuru ihmal derecesinde ise ve illiyet bağı varsa sigortacı ihmalin derecesine göre sigortacı sigorta tazminatından indirim yapma hakkına sahiptir. Sigorta ettirenin kusuru ihmal derecesinde ise illiyet bağı yoksa sigortacı sigorta tazminatını ödemekle yükümlüdür.

kalp krizi ile sigortadan evvel mevcut lenfoma hastalığı arasında illiyet bağı olduğu tespit edilmiştir. Davacıların başvurusu reddedilmiştir. Karar için bkz. STK, K-2014/4022, T. 21.11.2014, STKD Ekim-Aralık 2014, S.20, s. 46-52.

[430] **AYDIN,** s. 367.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KREDİ HAYAT SİGORTASI SÖZLEŞMESİNDE SÖZLEŞME ÖNCESİ BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜNE AYKIRILIĞIN SONUÇLARI

3.1. GENEL BAKIŞ

3.1.1. 6762 Sayılı Ticaret Kanunu

Hayat sigortaları bakımından ETK döneminde sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Yukarıda da bahsedildiği üzere can sigortalarına, doktrinde ve Yargıtay uygulamalarında mal sigortalarına ilişkin hükümlerin uygulanacağı kabul edilmiştir[431].

ETK m. 1290 ile sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırılık ve sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırılık halinde hangi yaptırımın uygulanacağı düzenlenmiştir. Sigorta ettiren bildirilmesi gereken hususları bildirmemiş ya da eksik veya yanlış bildirmiş ise sigortacı sözleşmeden cayabilir. Sigortacı aykırılığı öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde cayma hakkını kullanması gereklidir. ETK'nın düzenlediği bir aylık süre hak düşürücü niteliktedir ve ihlalin öğrenilmesini takip eden günden itibaren başlar[432].

Hayat sigortaları ile ilgili ayrı hükümler yer almayıp mal sigortalarına ilişkin hükümlerin uygulanması birtakım eksiklikler yaratmış olup, bu eksiklikler HSGŞ ile giderilmeye çalışılmıştır. HSGŞ m. C.2.2 ile sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünü ihlal etmesi durumunda sigortacı durumu öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde sözleşmeden cayabileceği veya sözleşmeyi ayakta tutarak sekiz gün içinde prim farkını talep edebileceği düzenlenmiştir. Ancak HSGŞ'ye göre, sigortacının bildirilmeyen, eksik veyahut yanlış bildirilen hususlar bilgisi dahilinde ise veya sigorta ettirenin kusuru olmaksızın bildirmeme ya da yanlış veya eksik beyan etme hali söz konusu ise sigortacı sözleşmeden cayamaz. ETK mal sigortalarına ilişkin hükümlerde kusur aramazken HSGŞ hayat sigortalarında kusur aramıştır.

---

[431] **ULAŞ,** s. 76.
[432] **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 130.

Doktrinde ETK m. 1290 hükmünde yer alan sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünü ihlal etmesi halinde sigortacının sahip olduğu cayma hakkının yanı sıra deniz sigortalarına ilişkin hükümlerde düzenlenen sözleşmenin tadili imkanının da kara ve can sigortalarında da uygulanacağı belirtilmiştir[433].

3.1.2. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu

Sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırılık halinde uygulanacak yaptırım konusunda TTK, ETK döneminde kara ve deniz sigortalarına uygulanacak farklı yaptırım ayrımını kaldırmış, tüm sigortalarda geçerli olacak genel yaptırım hükümlerine yer vermiştir[434]. Aynı zamanda hayat sigortalarına ilişkin ETK döneminde özel hükümlere yer verilmezken, TTK ile birlikte özel hükümler düzenlenmiştir[435].

TTK m. 1498 ile hayat sigortalarında sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırılığın, sigorta sözleşmesinin ilk yapıldığı günden –yenilemeler de dahil olmak üzere- beş yıl geçtikten sonra belirlenmiş olması halinde uygulanacak yaptırımları özel olarak düzenlenmiştir[436]. Hükmün gerekçesinde hayat sigortalarının uzun vadeli sözleşmeler olduğu, gerek sözleşmenin yapılması sırasında gerekse sözleşmenin devamı sırasındaki beyan yükümlülükleri ihlallerinde mümkün olduğu kadar yapılmış sözleşmelerin devamının sağlanmasına yönelik düzenlemelere gidilmek istendiği düzenlenmiştir. Özel hükümler ile hayat sigortaları olabildiğince ayakta tutulmak istenmiştir[437].

Hayat sigortalarında beş senenin dolmadığı hallerde TTK m. 1498 devre dışı kalarak, tüm sigortalar için geçerli olan 'Genel Hükümler' bölümündeki TTK m. 1435 vd. hükümler uygulanır. Başka bir deyişle sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırılık halinde yaptırım, ilk beş yıl içinde ortaya çıkmış ise TTK m. 1439 hükmü, beş yıldan sonra ortaya çıkmış ise TTK m. 1498 hükmü uygulanır[438].

---

[433] **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 164.
[434] **AYDIN,** s. 285.
[435] **AĞSAKAL,** s. 134.
[436] **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 141.
[437] **AYDIN,** s. 354.
[438] **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 265.

Sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırılığın sonuçları bakımından genel hüküm teşkil eden TTK m. 1439, riziko gerçekleşmeden önce ve riziko gerçekleştikten sonra olmak üzere ikiye ayrılmıştır[439]. Aykırılığın riziko gerçekleşmeden önce fark edilmesi sonucunda Kanun sigortacıya 'cayma' ve 'prim farkı talep etme' olmak üzere iki seçimlik hak tanımıştır[440]. Sigortacının riziko gerçekleştikten sonra aykırılığın varlığını öğrenmesi durumunda ise -sigorta ettirenin kusurunun ve illiyet bağının olup olmamasına göre- 'sigorta tazminatının proporsiyon olarak ödenmesi', 'sigorta tazminatından indirim yapılması' ve 'sigorta tazminatının ödenmesinden tamamen muaf olma' olmak üzere üç seçimlik hakkı mevcuttur[441].

Aynı zamanda Kanun Koyucu, hayat sigortalarında, TTK m. 1497 ile sigortalının sigorta sözleşmesi yapılırken yaşının yanlış bildirilmesi sonucunda uygulanacak yaptırımı özel olarak düzenlemiştir.

3.2. BEŞ YIL VEYA DAHA UZUN SÜRELİ HAYAT SİGORTALARI

Hayat sigortalarında TTK m. 1498/1[442] c.1 göre sigortacı, yenilemelerde dahil olmak üzere[443], sigorta sözleşmesinin yapılmasından itibaren beş yıl geçmişse sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırı davranmasından dolayı sözleşmeden cayamaz. Sigortacı bu durumda ancak prim farkı isteyebilir.

---

[439] **AĞSAKAL,** s. 133; **AYDIN,** s. 285.
[440] **AYDIN,** s. 286.
[441] **AYDIN,** s. 286.
[442] TTK **m. 1498**/1: *"Sigortacı, yenilemeler de dâhil olmak üzere, sözleşmenin yapılmasından itibaren beş yıl geçmişse, sigorta ettirenin sözleşmenin yapılması sırasında beyan yükümlülüğünü ihlal etmiş olması nedeniyle sözleşmeden cayamaz, sadece prim farkı isteyebilir; meğer ki, beyan yükümlülüğü kasıtlı bir şekilde ihlal edilmiş olsun. Sigorta ettiren, prim farkını ödemeyi kabul etmezse sigortacı, riziko gerçekleştiğinde ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oranı dikkate alarak sigorta bedelini öder. Ancak, risk artışı beyan yükümlülüğünün ihlali nedeniyle sigortacının teknik esaslarına göre saptanan sınırlarının dışında kalmışsa, sigortacı sözleşmeden cayabilir. Yenilenen sözleşmelerde bu süre, ilk sözleşmenin yapıldığı tarihten başlar."*
[443] *Ünan*'a göre, TTK m. 1498/1 c.1 hükmünde *'yenilemelerde dahil olmak üzere'* anlatımı çelişki yaratmaktadır. Yıldan yıla yenilenen sözleşmelerde her yeni döneme ilişkin ayrı bir sözleşme söz konusu olduğundan sözleşme öncesi beyan yükümlülüğü de her yeni sözleşme için ayrı ayrı yerine getirilmek zorundadır. TTK m. 1498/1 hükmü birbirini izleyen sözleşmelerde uygulanma yeteneğine sahip olmayıp, uzun süreli hayat sigortalarında –örneğin 10 sene için yapılan birikime yönelik ürünler için- sözleşme kurulurken beyan yükümlülüğüne aykırılık söz konusu ise uygulanabilir. **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 142-143.

TTK m. 1498 4. cümle, yenilenen sözleşmelerde beş yıllık süre ilk sözleşmenin yapıldığı tarihten başlayacağını düzenlemiştir[444]. Kanunda yer alan beş yıllık süre hak düşürücü nitelikte olup beş yılın geçmesi ile birlikte sigortacı yalnızca ihlale karşı dava hakkını değil, cayma hakkının kendisini de kaybetmektedir[445].

Kanun hükmünce bu durumun istisnası olarak sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünü kasten ihlal etmesidir. Sigorta ettiren, bilgisi dahilinde olan, sigortacının durumu bilmesi halinde sigorta sözleşmeni yapmaktan kaçınmasına ya da değişik koşullarda yapmasına yol açacak olan önemli hususları, sigortacıyla paylaşması gerektiği bilincinde olarak bildirmemiş ya da yanlış veya eksik bildirmiş ise görevini kasten yerine getirmemiş sayılacaktır[446]. Sigortacı, sigorta ettirenin kasıtlı olarak sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünü ihlal etmesi durumunda sözleşmenin kurulmasından itibaren beş yıl geçtikten sonra öğrenmesi halinde sözleşmeden cayabilir[447].

Belirtmek gerekir ki, Kanun Koyucu, sigortacının sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırılık halini öğrenmesinden önce rizikonun gerçekleşmiş ya da gerçekleşmemiş olmasına ilişkin bir ayrım yapmamıştır[448]. *Ünan*'a göre, TTK m. 1498 hükmü rizikonun gerçekleşmesinden önce meydana gelen durumlar için uygulandığı, bu hükmün dayandığı varsayım, sigortacının beş yıl sonra fakat riziko gerçekleşmeden önce beyan görevinin ihlal edildiğinin tespit edilmesinde uygulanması gerektiğini savunmuştur[449].

Sigorta ettirenin kastının söz konusu olmadığı ihlal durumlarda sigortacı prim farkını talep edebilecektir. TTK m. 1498/2 sigorta ettirenin prim farkını ödemeyi kabul etmemesi durumunu düzenlemiştir. Sigortacı, sigorta ettirenin prim farkını

---

[444] *Ünan,* TTK m. 1439 4. cümleyi *'yapının en üstü ile olan bağı koparak yerçekimine uymuş'* bir hüküm olarak nitelemiştir. Hükümde yer alan düzenleme maddenin birinci cümlesinde de yer almış olup, aynı hususun kapanışta tekrardan düzenlenmesi gereksiz bulunmuştur. **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 145.
[445] **AYDIN,** s. 354.
[446] **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 142.
[447] **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 269; **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 142.
[448] **DOĞRUSÖZ,** Hanife, *"6102 Sayılı Ticaret Kanunu'na Göre Hayat Sigortalarında Sigorta Ettirenin Sözleşmenin Yapılması Anındaki Beyan Yükümlülüğünü İhlal Etmesinin Müeyyidesi"*, BATİDER, C. 29, Y. 2013, S. 4, s. 178.
[449] **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 146.

ödemek istememesi durumunda, riziko gerçekleştikten sonra, ödenen prim ile ödenmesi gereken prim arasındaki oranı dikkate alarak sigorta bedelini öder[450].

Yenilemeler de dahil olmak üzere, sözleşmenin yapılmasının üzerinden beş yıl geçmiş olan hayat sigortalarında, TTK m. 1439 3. cümlesine göre cayma hakkını kullanabileceği ikinci durum, risk artışı, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü ihlali nedeniyle sigortacının teknik esaslarına göre saptanan sınırlarının dışında kalması durumudur[451]. Başka bir deyişle sigorta ettiren tarafından bildirilmemiş ya da eksik veya yanlış bildirilmiş olan hususun, sigortacı tarafından biliniyor olsaydı o riski hiç sigorta etmeyeceği anlaşılıyorsa sözleşmeden cayma mümkündür[452].

Sigortacı sözleşmenin yapılması üzerinden beş yıl geçtiği durumlarda sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihmalen ihlal edildiğini öğrenmesi durumunda prim farkı isteyemeyeceği gibi sözleşmeden cayamaz[453].

HSGŞ m. C.2.4 hükmü *"Sözleşme akdedilmesinden itibaren aralıksız veya itirazsız olarak iki yıl süreyle yürürlükte kalmışsa artık sigortacı sözleşmeden cayamaz ancak durumu öğrendiği tarihten itibaren sekiz gün içinde prim farkını talep edebilir. Ancak, sigortalı talep edilen prim farkını kabul etmezse rizikoya ilişkin olarak alınan prim ile alınması gereken prim arasındaki oran çarpılır çıkan miktar tazminat olarak ödenir."* şeklinde TTK m. 1498 ile aynı konuyu düzenlemiştir. HSGŞ'de ihlale rağmen sigortacının cayma hakkının düşmesi için sözleşmenin yapılması üzerinden beş yıl geçmesi değil, iki yıl geçmesi yeterli görülmüştür.

---

[450] TTK m. 1498/2 hükmüne ilişkin doktrinde iki eleştiri bulunmaktadır. İlk olarak, Kanun Koyucu tarafından sigortacının istediği prim farkının sınırının ne olacağı, yüksek olması durumunda ne olacağı düzenlenmemiştir. Bu bakımdan kanunda bir boşluk söz konusudur. **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 144; **DOĞRUSÖZ,** s. 158, dn. 59. İkinci olarak, kanun sigorta bedelinin indirim uygulanarak ödeneceğini belirtmekte ise de, rizikonun gerçekleşmesini beklemeden sigorta bedelinin oransal indirime tabi tutulmuş sayılması daha uygun olmaktadır. Aksi takdirde sigorta ettirenin ödünç alma ve sigortadan ayrılma hakkını kullanması durumunda dengesizlik meydana gelebilir. **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 144.

[451] TTK m. 1498/1 c. 3 doktrinde anlatım bakımından başarılı bir hüküm olmadığı şeklinde eleştirilmektedir. 3. cümlede yer alan cayma yaptırımı herhalde mi uygulanmak gerekir yoksa sigorta ettiren tarafından prim farkının ödenmesi kabul edilmemesi durumunda mı? 3. cümlenin söylemi sigortacıya, prim farkı istemek zorunda olmaksızın ve riziko gerçekleştiğinde direkt olarak cayma hakkını kullanabileceği şeklindedir. Ancak bu söylem TTK m. 1439/2'ye ters düşmekte olup hayat sigortaları bakımından ağır bir düzenleme getirmiş olmak demektir. *Ünan*'a göre, TTK m. 1498 c. 3, TTK m. 1498 c. 2'nin ayrık halini düzenlemektedir. **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 144-145. Aynı zamanda risk artışının teknik esaslara göre belirlenen sınırların üzerinde olduğunun kimin tarafından ve hangi esaslara göre belirleneceği konusu hüküm de yer almamaktadır. Bu nedenle bu husus suistimallere açık olacağına ilişkin görüş için bkz. **DOĞRUSÖZ,** s. 179.

[452] **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 144.

[453] **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 269.

Koruyucu hükümlerin düzenlendiği TTK m. 1520 uyarınca nispi emredici hükümler düzenlenmiş, maddenin üçüncü fıkrasında TTK m. 1498 de yer almakta olup TTK m. 1498 hükmü sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar aleyhine değiştirilemez[454]. HSGŞ'de düzenlenen süre, kısa olması ve sigortacının cayma hakkının süresini kısaltacağından sigorta ettiren lehinedir[455]. Bu durumda HSGŞ'de yer alan iki yıllık sürenin uygulanması gerekir[456].

3.3. BEŞ YILDAN AZ SÜRELİ HAYAT SİGORTALARI

3.3.1. Riziko Gerçekleşmeden Önce

3.3.1.1. Cayma

Cayma, sigortacıya tanınmış bir sözleşmeyi sonlandırma hakkıdır. Sigortacının cayma hakkı uygulamada sözleşmeden dönme kavramı ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır.

3.3.1.1.1. Cayma Hakkının Kullanılması

3.3.1.1.1.1. Caymanın Yöneltileceği Kişi

Sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlali halinde Kanun'da düzenlenen cayma yaptırımı yenilik doğuran bir hak olup hüküm ifade edebilmesi için bir beyanla karşı tarafa yöneltilmesi gereklidir[457]. TTK m. 1440/1'e göre cayma, sigorta ettirene bir beyanla yöneltilmesi şarttır.

Sigortacı cayma beyanını sözleşmenin tarafı olan sigorta ettirene yöneltmekle yükümlüdür[458]. Başkasının lehine yapılmış olan sigortalarda da cayma beyanı aynı şekilde sigorta ettirene yöneltilmelidir[459]. Sigorta ettirenin ölümü halinde cayma beyanı sigorta ettirenin mirasçılarına yöneltilmelidir[460].

---

[454] **AKGÜN,** s. 574; **AYDIN,** s. 355.
[455] **AKGÜN,** s. 574.
[456] **AYDIN,** s. 355.
[457] **ÜNAN,** Şerh, s. 455; **AYDIN,** s. 300.
[458] **ÜNAN,** Şerh, s. 455.
[459] **AYDIN**, s. 300; **ÜNAN,** Şerh, s. 455.
[460] **AYDIN,** s. 300.

3.3.1.1.1.2. Caymanın Şekli

TTK'nın 1440. maddesinin başlığı her ne kadar 'caymanın şekli ve süresi' olarak düzenlenmişse de hüküm caymanın şeklinin nasıl olacağı konusunda bilgi vermemektedir[461].

Cayma şekle bağlı olmayıp sözlü ya da yazılı olarak yapılabilir[462]. Ancak taraflar arasında ihtilaf çıkması durumunda cayma beyanının yazılı olarak yapılması sigortacının lehinedir[463]. Zira zamanında cayma beyanında bulunduğuna ilişkin ispat külfeti sigortacı üzerindedir[464].

Taraflar kendi aralarında cayma beyanının geçerliliği için şekil şartı belirleyebilirler[465]. Şekli şartı belirledikleri takdirde sigortacının buna uyması gerekir.

3.3.1.1.1.2. Caymanın İçeriği

Sigortacı tarafından riziko gerçekleşmeden önce sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlalinin öğrenilmesi durumunda Kanun sigortacının cayma hakkının olduğunu düzenlemiş ancak cayma beyanının içeriğinin ne olacağını düzenlememiştir[466]. Caymanın geçerli olabilmesi ve hüküm doğurabilmesi için belirli bir içeriğe sahip olmalıdır[467]. Şöyle ki, sigorta ettiren tarafından sigortacının beyanının caymaya yönelik olduğunun açık ve net biçimde anlaşılması gereklidir[468].

Sigortacının sigorta ettirene cayma beyanını yöneltmesi durumunda neden caydığına ilişkin gerekçesini bildirmesinin gerekli olup olmadığı hususu doktrinde tartışmalıdır. İlk görüşe göre, sigortacının cayma beyanında sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünden dolayı sözleşmeden caydığını bildirmesi yeterli olup; ihlalin hangi durumdan kaynaklandığını bildirmesine gerek yoktur[469]. Diğer görüşe göre, sigortacının cayma beyanını ile birlikte sözleşme öncesi beyan

---

[461] Bkz. **ÜNAN,** Şerh, s. 455.
[462] **ÜNAN,** Şerh, s. 455; **AYDIN,** s. 304.
[463] **AYDIN,** s. 304.
[464] **ÜNAN,** Şerh, s. 455; **AYDIN,** s. 305. Cayma hakkının kanuni süresi içinde kullanıldığının ispatının sigorta ettirene ait olduğuna ilişkin görüş için bkz. **AĞSAKAL,** s. 150.
[465] **AYDIN,** s. 305.
[466] **AYDIN,** s. 306.
[467] **AYDIN,** s. 307.
[468] **AYDIN,** s. 307.
[469] Görüş için bkz. **ÖZTAN,** s. 117.

yükümlülüğünün ihlaline sebep olan hususu da sigorta ettirene bildirmesi gereklidir[470]. Bizce de, sigortacının caymasının gerekçesi TTK'ya göre beyanda yer alması gerektiği düzenlenmese de, cayma beyanında yer almalıdır. Sigorta sözleşmelerinde sigorta ettiren –özellikle kredi hayat sigortalarında- zayıf durumdadır. Niçin cayıldığını bilmeden kabullenmek zorunda kalacaktır. Sigortacının gerekçe bildirmeden cayması durumunda sigorta ettirenin savunma hakkı engellenecektir.

3.3.1.1.1.3. Caymanın Kullanılacağı Süre

Sigortacı, TTK m. 1440/2'ye göre, cayma beyanını on beş gün içinde sigorta ettirene varması gerekir[471]. Kanunda belirlenen süre hak düşürücü niteliktedir[472]. Sigortacının kanunda düzenlenen on beş günlük süreyi geçirmesi durumunda cayma hakkı ortadan kalkar[473]. Bahse konu sürenin hesaplanmasında genel hükümler geçerli olup beyan yükümlülüğüne aykırılığın öğrenildiği gün hesaba katılmaz ve ertesi günden itibaren hesaplanacak on beşinci günün mesai saatinin bitimine kadar sigorta ettirene bildirilir[474].

TTK m. 1440/2'nin 2. cümlesinde on beş günlük sürenin, sigortacının bildirim yükümlülüğünün ihlal edilmiş olduğunu öğrendiği tarihten itibaren başlayacağını belirtmiştir. Bu hükümde açıklığa kavuşturulması gereken bir husus 'ihlali öğrenmek' kavramının ne demek olduğudur. *Aydın*'a göre, on beş günlük sürenin başlangıç anı olarak sigortacının ihlalin gerçekleştiğine dair kuvvetli kanaatin oluştuğu tarih esas alınmalıdır[475].

---

[470] Görüş için bkz. **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 137; **AĞSAKAL,** s. 149; **AYDIN,** s. 309.

[471] ETK döneminde caymaya ilişkin süre mal ve deniz sigortaları açısından farklılık göstermekte idi. ETK m. 1290 uyarınca mal sigortalarında –kıyasen can sigortalarında- cayma süresi sigortacının ihlali öğrenmesinden itibaren bir aydır. ETK m. 1368'e göre de deniz sigortalarında cayma süresi bir hafta olarak düzenlenmiş idi. **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 129-130. Ancak TTK ile birlikte tüm sigorta branşlarında cayma süresi on beş gün olarak düzenlenmiştir. Tasarının ilk halinde bu süre yedi gün olarak belirlenmiştir. Ancak tasarının bu hükmü yedi günlük sürenin kısa olduğu en az on beş günlük bir sürenin tayin edilmesi gerektiğine ilişkin doktrinde eleştirilmiştir. **ÜNAN,** Tasarı, s. 138. Adalet Komisyonunda kabul edilen metinde süre on beş gün olarak belirlenmiştir.

[472] **AĞSAKAL,** s. 150; **AYDIN,** s. 303; **ÜNAN,** Şerh, s. 456; **ARAL ELDELEKLİOĞLU,** Beyan, s. 731; **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 132. ETK döneminde can sigortaları için uygulana bir aylık sürenin hak düşürücü nitelikte olduğuna ilişkin bkz. **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 129.

[473] **AYDIN,** s. 302.

[474] **AĞSAKAL,** s. 151; **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 130.

[475] Görüş için bkz. **AYDIN,** s. 302.

TTK m. 1440 hükmü nispi emredici nitelikte olup sigorta ettiren aleyhine değiştirilemez. Taraflar aralarında bu süreyi kısaltabilir ancak bu süreyi uzatamazlar.

TTK m. 1440/2 hükmünde caymanın on beş gün içinde sigorta ettirene bildirilmesi gerektiği düzenlenmişse de hükmün anlatımından beyanın bu sürede gönderilmesinin mi yoksa sigorta ettirene beyanın ulaşmasının gerektiği mi arandığı konusunda açıklık bulunmamaktadır[476]. Söz konusu belirsizlik ETK döneminde de olup TTK döneminde de açıklığa kavuşturulmamıştır[477]. ETK döneminde hem Yargıtay kararlarında[478] hem de doktrinde[479] sigortacının cayma beyanının bir aylık süre içinde gönderilmesinin –cayma beyanının bir aylık süre içinde kullanılmasının- yeterli olduğu, bu süre içinde sigorta ettirene beyanın ulaşıp ulaşmadığı hususunun önem arz etmediği belirtilmiştir.

---

[476] **ÜNAN,** Şerh, s. 456.

[477] **AYDIN,** s. 303.

[478] *"…Sözleşmeden dönme, fesih bildiriminden farklı olarak sözleşmenin kuruluş anından başlayarak geriye doğru sonuçlar doğuran bir irade açıklamasıdır. ETK.nun 1290. maddesinde bu hakkın bir ay içerisinde sigorta ettirene bildiriminden değil, "kullanılmasından" söz edilmektedir. Bundan dolayıdır ki, bu hak, ilgili hususun öğrenildiği tarihten bir ay içerisinde kullanılmalı, yani muhatabın bilgisine ulaştırılmak üzere dışa vurulmalıdır. Yasa metninin yazılış biçimi ve sözleşmeden cayma kavramının özü, böyle bir yorumu zorunlu kılmaktadır. Aksinin kabulü halinde sözleşmeden dönme hakkının kullanılmasının olanaksız hale getirilmesine meydan verilmiş olur. Bu durumda, davalı sigortacının yasal süresi içerisinde cayma hakkını kullanmasından dolayı davanın reddi yerine, aksine düşüncelerle yazılı biçimde verilen kararın bozulması gerekmiştir…"* Yrg. 11. HD, E. 1999/6585, K. 2000/328, T. 25.1.2000, www.kazanci.com (30.02.2019). Bu kararı isabetli olduğu yönünde bkz. **KENDER,** Sigorta Hukuku Dergisi, s. 42.

"…Sigorta sözleşmesi kurulurken sigortalıya yüklenen doğru bilgi verme (ihbar) yükümlülüğü ile ETK'nın 1290. maddesi hükmü mal sigortalarına dair olmakla birlikte yerleşmiş Yargıtay uygulamasıyla hayat ve kaza sigortalarında da uygulanmaktadır. Bu sebeple sigorta ettiren, sigortacıya doğru bilgi vermekle yükümlü bulunmaktadır. Kural olarak, rizikonun gerçekleşmesinden önce sigortacı bilginin yanlış verildiğini öğrendiği takdirde aynı hüküm gereğince sigortacıya sözleşmeden cayma hakkı tanınmıştır. Cayma hakkının kullanılmadığı halde ise bu hak düşer ve sözleşme hükümlerini doğurmaya devam eder. Yine, sigorta hukukunda esas itibarıyla sigorta ettirenin sözleşme yapılırken gerçek durumu bildirme yükümlülüğü bulunmakta olup, yanlış veya eksik bildirimde bulunmak ya da bilinen önemli hususların sigortacıdan gizlenmesi halinde, sigortacının hataya düşmüş olup, olmadığı gözetilmeksizin sözleşmeden dönme (cayma) hakkı doğar. Ancak, yasada öngörülen sürede, bu hakkın kullanılmasına dair irade açıklamasının mı, bu iradenin sigorta ettirene bildirilmesinin mi zorunlu olduğu hususunda belirsizlik bulunmaktadır. Sözleşmeden dönme, fesih bildiriminden farklı olarak sözleşmenin kuruluş anından başlayarak geriye doğru sonuçlar doğuran bir irade açıklamasıdır. ETK.nın 1290 ncı maddesinde bu hakkın bir ay içerisinde sigorta ettirene bildiriminden değil, "kullanılmasından" söz edilmektedir. Bundan dolayıdır ki, bu hak, ilgili hususun öğrenildiği tarihten bir ay içerisinde kullanılmalı, yani muhatabın bilgisine ulaştırılmak üzere dışa vurulmalıdır. Yasa metninin yazılış biçimi ve sözleşmeden cayma kavramının özü, böyle bir yorumu zorunlu kılmaktadır. Aksinin kabulü halinde, sözleşmeden dönme hakkının kullanılmasının olanaksız hale getirilmesine meydan verilmiş olur…" Yrg. 11. HD, E. 2009/11092, K. 2011/10375, T. 15.9.2011, www.kazanci.com (30.02.2019).

[479] Görüş için bkz. **KENDER,** Sigorta Hukuku Dergisi, s. 42. Karşı görüş için bkz. **ÜNAN,** Hayat Sigortası, s. 154.

6102 sayılı TTK döneminde de doktrinde cayma hakkının kullanılmış olması bakımından on beş gün içerisinde gönderilmiş –kullanılmış- olmasının yeterli sayılması gerektiği beyanın bu süre içerisinde veya on beşlik süreden sonra sigorta ettirene varmasının önemli olmaması gerektiği düzenlenmiştir[480]. Bizce de, her ne kadar TTK m. 1440/2 hükmü açık olmasa da, sigortacının cayma beyanının on beş günlük süre içinde kullanılması gerekli olup bu süre içinde sigorta ettirene ulaşması önemli değildir[481].

ETK döneminde sigortacının cayma hakkını riziko gerçekleştikten sonra da kullanıp kullanamayacağı tartışılmıştır. Yargıtay tarafından, sigortacının rizikonun gerçekleşmesinden sonra cayma hakkını kullanamayacağına ilişkin bir içtihat geliştirmiştir[482]. Ancak doktrinde sigortacının cayma hakkını riziko gerçekleştikten sonra da kullanabileceği, kanunun cayma hakkının kullanılması bakımından rizikonun gerçekleşip gerçekleşmemesi hususunda bir düzenleme getirmediği gerekçesi ile Yargıtay'ın geliştirmiş olduğu bu içtihat eleştirilmiştir[483].

Her ne kadar ETK döneminde cayma hakkının riziko gerçekleştikten sonra kullanılıp kullanılamayacağı tartışılsa da TTK ile bu tartışma güncelliğini kaybetmiştir. Zira TTK m. 1439 cayma hakkının riziko gerçekleşmeden önce kullanılacağını hüküm altına almıştır. Ancak TTK'da sigortacının riziko gerçekleşmeden önce sigorta ettirenin önemli bir hususu bildirmediği veya yanlış

---

[480] Görüş için bkz. **AĞSAKAL,** s. 151; **ÜNAN,** Şerh, s. 456; **AYDIN,** s. 304.

[481] TTK m. 1440/2 hükmünün hatalı olarak düzenlendiği, TTK'da açık bir şekilde on beş gün içerisinde cayma beyanının gönderilmesi gerektiği ifadesinin yer alması gerektiği hususunda bkz. **AYDIN,** s. 304.

[482] *"… Sigortacının bir ay içinde cayma hakkını kullanmadığına ilişkin mahkeme gerekçesi yerinde değildir. Şöyle ki, rizikonun gerçekleşmesinden önce sigortacı, sigortalının doğru bilgi yerme yükümlülüğünü ihlal ettiğini öğrendiği taktirde ETTK.'nın 1290. maddesi hükmü uyarınca sözleşmeden cayma hakkına sahiptir. Somut olayda ise, davalı sigortacı rizikonun gerçekleşmesinden sonra yaptığı araştırmalar sonrasında hastaneden gelen belgeler ile bu hususu öğrenebilmiştir. Rizikonun gerçekleşmesinden sonra sözleşmeden cayma esasen mümkün olmaz. Böyle bir durumda sigortacı ya sözleşmeye koyacağı hükümle, ya da Borçlar Kanununun genel hükümlerine dayanarak savunma hakkını koruyabilecektir. Nitekim, somut olayda da genel şartların 2. maddesine konulan hükümle, eksik ve / veya yanlış beyan halinde poliçenin hükümsüz hale geleceği kararlaştırılmıştır. Poliçeye bu yolda konulan hüküm, bilirkişinin görüşünün aksine sigorta hukuku ile ilgili emredici nitelikteki hükümlere aykırı olmadığı gibi, Borçlar Kanununun sözleşme hukuku ilkelerine de aykırı düşmemektedir. Dairemizin yerleşik uygulaması bu yöndedir. Bu durumda, rizikonun gerçekleşmesinden sonra ihbarın gerçeğe aykırılığının saplanması halinde bu konuda düzenleme içermeyen TTK.nun 1290. maddesinde sanki bu yolda bir hüküm varmışçasına sözleşme hükmünün bu maddeye aykırı olamayacağı yönündeki bilirkişi görüşüne itibar edilmesi doğru görülmemiştir…"* Yrg. 11. HD, E. 2000/7609, K. 2000/8987, T. 16.11.2000, www.kazanci.com (01.03.2019).

[483] Görüş için bkz. **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 131-132; **ÖZTAN,** s. 122; **AĞSAKAL,** s. 153; **ÜNAN,** Tasarı, s. 112.

yahut eksik bildirdiğini öğrenmesi durumunda caydığını bildirmeden on beş günlük cayma süresi içerinde riziko gerçekleşirse ne olacağına ilişkin düzenleme yapılmamıştır. *Ağsakal'*a göre, rizikonun cayma süresi içinde gerçekleşmesi halinde cayma hakkının sona ereceği, sigortacının artık cayma sebebi ile sözleşmeyi sonlandıramayacağını kabul etmek hukuk tekniği açısından daha uygundur[484].

3.3.1.1.2. Cayma Hakkının Kullanılmasının Sonuçları

Sigortacı cayma hakkını kullanması ile birlikte sözleşme ilk kurulduğu ana kadar geçmişe etkili olarak ortadan kalkar ve cayma anına kadar ifa edilen edimler geri verilmesi gerekir[485]. Bu nedenle sigortacı sigorta ettirenden almış olduğu primleri sigorta ettirene geri ödemesi gereklidir[486].

Ancak TTK m. 1441 hükmü bu durumun istinasını düzenlemiştir. Hükme göre, sigorta ettiren sözleşmenin yapılması sırasında beyan yükümlülüğünü kasten ihlal etmiş ise sigorta cayma hakkını kullanması halinde rizikoyu taşıdığı süreye[487] ait primleri geri vermek zorunda değildir.

Madde hükmünde sadece sigorta ettirenin kastından bahsedilmiştir. Sigorta ettireni sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünü ihlalinde ağır ya da hafif ihmalinin olması durumunda sigortacı rizikoyu taşıdığı süreye ait primleri vermek zorundadır[488].

---

[484] Görüş için bkz. **AĞSAKAL,** s. 153-154.
[485] **ÜNAN,** Şerh, s. 457; **AĞSAKAL,** s. 155.
[486] **ÜNAN,** Şerh, s. 457.
[487] *Ünan*'a göre, hüküm düzenlenirken mantık yanlışlığına düşülmüş, sözleşmeden cayan sigortacı sonuç olarak rizikoyu hiç taşımamış olmaktadır. Hükümde rizikoyu taşıdığı süreden bahsetmeye imkan olmayıp, *'rizikoyu taşıdığı süreye ait prim'* yerine *'cayma anına kadarki süreye ilişkin prim'* olarak düzenlenmesi daha doğru olurdu. Görüş için bkz. **ÜNAN,** Şerh, s. 457.
[488] **AĞSAKAL,** s. 156. Doktrinde kanunun hükmü bu şekilde düzenlemesi doğru bulunmamıştır. Sigorta ettirenin ihmali durumunda da sigortacının prime hak kazanması gerekmektedir. Bu hüküm sigortacının aleyhine olup sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırılığın kötü sonuçları sigortacının üzerinde bırakılmaktadır. **AYDIN,** s. 311.

3.3.1.1.3. Cayma Hakkının Düşmesi

3.3.1.1.3.1. Vazgeçme

Sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırı hareket etmesi durumunda, TTK m. 1442[489] hükmünce bazı durumlarda sigortacı cayma hakkını kullanamamaktadır.

Cayma hakkının kullanılmasından açıkça veya zımnen vazgeçmesi; halinde sigortacının cayma hakkının düşeceği düzenlenmiştir. Cayma hakkının kullanılması ve bu haktan faydalanmak sigortacının isteğine kalmış olup sigortacı sigorta ettirenin her ihlali için sözleşmeden cayılmasını gerektirecek önemli bir durum olarak görmeyebilir[490]. Cayma hakkından vazgeçme açıkça yapılabileceği gibi zımnen de yapılabilir. Sigortacının cayma hakkından açıkça vazgeçtiği durumlarda bu hususu tespit etmesi kolay olurken, zımnen vazgeçmesi durumundan tespit ile ilgili bazı problemler yaşanmaktadır. Sigortacının vazgeçmesi zımnen yapıldı ise bu durumda her somut olaya bakarak vazgeçmenin gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespiti gerekir[491]. Doktrinde, sigortacının cayma süresi içinde prim farkı istemesi[492], 15 günlük süre içinde cayma hakkının kullanılmaması[493], sigortacının ihlali bilmesine rağmen hastalık sigortasındaki tedavi masraflarının bir kısmını karşılamış olması[494],

---

[489] TTK. m. 1442: *"Cayma hakkı aşağıdaki hâllerde kullanılamaz:*
a) Cayma hakkının kullanılmasından açıkça veya zımnen vazgeçilmişse.
b) Caymaya yol açan ihlale sigortacı sebebiyet vermişse.
c) Sigortacı, sorularından bazıları cevapsız bırakıldığı hâlde sözleşmeyi yapmışsa."
Doktrinde bu hüküm Kanunda böyle bir maddeye yer verilmese idi yine aynı sonuca ulaşabilecek olması açısından eleştirilmiştir. **AYLİ,** Değerlendirme, s. 233. Hükmün kenar başlığı 'Cayma Hakkının Düşmesi' olarak düzenlenmiş ancak bu düzenleme yanlış anlaşılmaya elverişlidir. Madde sayılan hallerde –sigortacının cayma hakkı doğduktan sonra bundan vazgeçmesi hariç- sigortacının cayma hakkı hiç doğmamaktadır. 'Cayma hakkının düşmesi' kenar başlığı bu hakkın onbeş gün içinde kullanılması gerektiğini düzenleyen TTK m. 1440 hükmüne uygun düşmektedir. Görüş için bkz. **ÜNAN,** Şerh, s. 461.

[490] **ÖZTAN,** s. 142. Kanun cayma hakkı doğmadan sigorta sözleşmesine konulacak bir hüküm ile baştan itibaren cayma hakkından vazgeçmenin mümkün olup olmadığı hususunda bir düzenleme getirmemiştir. **ÜNAN,** s. 459. *Aydın*'a göre, cayma hakkı henüz doğmadan önce sigortacı bu hakkından vazgeçer ise ihlali öğrendikten sonra bu hakkını kullanamayacaktır. **AYDIN,** s. 315.

[491] **AYDIN,** s. 313.

[492] **ÜNAN,** Şerh, s. 459. Ancak Kanun prim farkı isteminin kabul edilmemesine de cayma yaptırımı sonucunu bağlamıştır. **ÜNAN,** Şerh, s. 459.

[493] **ŞEKER ÖĞÜZ,** İhbar, s. 170.

[494] *"...davalı sigorta şirketi hastaneden gelen yazı üzerine 12.07.2000 tarihinde ödeme yapılmayacağını bildirmiş ise de, 27.07.2000 tarihinde davacıya bir miktar ödemede de bulunarak sigorta sözleşmesine geçerlilik tanıma iradesini de göstermiş olması karşısında artık cayma hakkını kullandığından bahsetmek mümkün değildir..."* Yrg. 11. HD, E. 2003/6749, K. 2004/1302, T. 16.2.2004, www.kazanci.com (05.03.2019).

sigorta primlerini tahsil etmeye devam etmesi[495], gelecek sigorta periyodu ile ilgili primin ödenmesinin kabul edilmesi[496] ve sigorta bedelinin veya tazminatının ödenmesi[497] durumları sigortacının zımnen cayma hakkından vazgeçtiğinin göstergesi olarak kabul edilmiştir.

Belirtmek gerekir ki, sigortacı zımnen cayma hakkından vazgeçtiği durumlarda, o ana kadar bildiği tüm sebepleri bir daha ileri sürmekten vazgeçmiş olur[498]. Sigortacı cayma hakkından açıkça vazgeçti ise, beyanında belirtmiş olduğu sebepten dolayı kaynaklanan hakkından vazgeçmiş olur[499].

3.3.1.1.3.2. İhlale Sigortacının Sebebiyet Vermesi

Caymaya yol açan ihlale sigortacı sebebiyet vermiş ise, sigortacının cayma hakkı düşmektedir[500]. Uygulamada sigortacının veya temsilcisinin[501] yahut acentesinin sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünü yerine getirmesinde yardımcı olması, sigorta ettireni yönlendirmesi sık görülen hususlardır[502]. Sigorta ettirenin bildirimde bulunurken sigortacının, yardımcısının, temsilcisinin veya acente görevlisinin yönlendirmeleri beyan yükümlülüğünde aykırılığa yol açmış ise sigortacının cayma hakkı düşmektedir[503].

Belirtmek gerekir ki, kanun hükmünde sigortacının cayma hakkının düşmesi için sigortacının kusurlu ya da kusursuz olmasını aramamıştır. Sigortacının aykırılığa kusurlu ya da kusursuz olarak neden olması önemli değildir[504]. Dikkat edilmesi

---

[495] **ÖZTAN,** s. 143.
[496] **ÖZTAN,** s. 143.
[497] **AYDIN,** s. 313; **ÖZTAN,** s. 143.
[498] **ÖZTAN,** s. 142-143.
[499] **AYDIN,** s. 314; **ÖZTAN,** s. 143.
[500] ETK döneminde bu husus Kanun'da düzenlenmemiş olup TTK döneminde hükme bağlanmıştır. Doktrinde bu hususun açık olarak hükme bağlanması yerinde bulunmuş ancak düzenlenmese de sonucun aynı olacağına ilişkin bir eleştiri getirilmiştir. **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 148; **AYLİ,** Değerlendirme, s.233. Aksi görüş için bkz. **AYDIN,** s. 315, dn. 1084.
[501] Sigorta sözleşmesinin temsilci ile yapılması durumunda sigorta ettiren-temsilci ve sigortacı-temsilci arasında çıkar çatışması söz konusu olabilmektedir. Şöyle ki, temsilci sigorta sözleşmesi yaptığı durumlarda para kazanmaktadır. Sözleşmenin yapılmasına engel olan ya da yapılmasını güçleştiren hususları göz ardı etmesi temsilci lehinedir. Rizikonun sigortacı tarafından kabul edilmemesine yol açabilecek yanıtları sigorta ettirenin beyan etmemesi için yönlendirebilir, sigorta ettireni etkileyebilir. **ÜNAN,** Şerh, s. 460.
[502] **ÜNAN,** Şerh, s. 459; **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 148.
[503] **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 148. *Öztan*'a göre, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü ihlal etmesine sigortacının tutumu sebebiyet vermiş ise buna rağmen sigortacıya cayma hakkının verilmesi iyiniyet ve hakkaniyet esaslarına aykırı olacaktır. **ÖZTAN,** s. 144.
[504] **AYDIN,** s. 316.

gereken bir diğer nokta ise, sigortacının söz konusu hareketi yapmasaydı sigorta ettirenin ihlali gerçekleştiremeyecek olması yani sigortacının hareketleri ihlali gerçekleştirilmesinde tek başına etkili olmalıdır[505].

Sigortacının ihlale sebebiyet vermesi genel olarak sigorta ettireni sözleşme ya da soru listesine ilişkin olarak aydınlatma görevini yerine getirmediği için ortaya çıkmaktadır[506]. Sigortacının hangi hallerde ihlale neden olduğu somut olaya bakılarak tespit edilmesi gereklidir. Sigortacı bazı durumlarda sigorta ettireni yanlış yönlendirmesi, yanıltıcı cevaplar vermesi olabileceği gibi sessiz kalması sonucu sigorta ettireni hataya düşürebilir[507].

Uygulamada acente aracılığı ile yapılan sigorta sözleşmelerinde acente görevlisinin de ihlale sebebiyet vermesi sonucunda sigortacının cayma hakkının düşüp düşmeyeceği hususu sıkça karşımıza çıkmaktadır. Acentenin yapmış olduğu her yönlendirme sigorta ettiren için sigortacı tarafından yapılan bir yönlendirme niteliğindedir[508]. Dolayısıyla acentenin ihlale neden olması durumunda sigortacının cayma hakkı düşmektedir. Acentenin ihlale neden olduğuna ilişkin ispat yükü sigorta ettiren üzerindedir[509].

3.3.1.1.3.3. Cevapsız Sorulara Rağmen Sözleşmenin Yapılması

Sigorta ettiren, sözleşmenin kurulması anında önemli hususları beyan etmesi gerekir. Sigorta ettiren sigortacı tarafından liste verildiği durumlarda listedeki soruları cevaplar ya da liste verilmemişse sigortacının soru sorduğu durumlarda sorulara yanıt verir. Böyle durumlarda sigorta ettiren tarafından soruların bazıları cevaplanmamış ve sigortacı buna rağmen sözleşmeyi yapmış ise sigortacının cayma hakkı düşmektedir.

TTK m. 1442/c lafzı dikkate alındığında, sigorta ettirenin herhangi bir soruya cevap vermemesi halinde sigortacının cayma hakkını kaybedeceği anlaşılmaktadır. Doktrinde hükmün bu şekilde kaleme alınması eleştirilmiş, ‘Sigorta ettiren tarafından

[505] **ÖZTAN,** s. 144; **AYDIN,** s. 316.
[506] **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 148; **AYDIN,** s. 317.
[507] **ÖZTAN,** s. 144.
[508] **AYDIN,** s. 318.
[509] Aynı görüş için bkz. **ÖZTAN,** s. 145; **AYDIN,** s. 318. Aksi görüş için bkz. **ŞEKER ÖĞÜZ,** s. 114.

soruların bazılarının cevaplanmaması ancak buna rağmen sigortacının sözleşmesi yapması durumunda riziko, cevaplamayan hususlardan kaynaklanmış ise sigortacının cayma hakkı düşmektedir' şeklinde anlaşılmasının daha uygun olacağı belirtilmiştir[510]. Cevaplandırılmayan soru ile ihlal arasında illiyet bağının olması gerekir[511]. Sigorta ettiren tarafından bazı sorulara cevap verilmemesi halinde bu soruların cevapları yorum yolu ile diğer soruların cevaplarından anlaşılıyorsa cayma hakkının düşmesinden bahsedilemez[512].

Uygulamada genellikle kredi hayat sigortası sözleşmesi yapan sigorta şirketleri soru listesinin altına *"Sorulara cevap vermediğim takdirde 'hayır' cevabı hükmünde olacağını kabul, beyan ve taahhüt ederim."* ibaresi yer almaktadır. Sigortacı, sigorta ettirene bu ibarenin altına imza attırarak sigorta ettirenin cevap vermemesine ve buna rağmen sözleşme yapmasına karşılık cayma hakkını kaybetmemeyi amaçlamaktadır. Ancak TTK m. 1442/c hükmü açıkça düzenlenmiştir. Cevaplanmayan sorulara rağmen sigortacı sözleşme yapmış ise cayma hakkını kullanamayacak ve sigorta ettiren taahhüdün altına imza atmış olsa da sigortacı sorumluluktan kurtulamayacaktır[513].

3.3.1.2. Prim Farkı Talebi

Sigortacının riziko gerçekleşmeden önce sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün sigorta ettiren tarafından ihlal edildiğini öğrenmesi durumunda, TTK m. 1439/1 sigortacıya caymanın yanı sıra prim farkı talep etme hakkı da sunmuştur[514]. Sigortacının beyan yükümlülüğünün ihlalini öğrenmesi halinde cayma

---

[510] Görüş için bkz. **ÜNAN,** Şerh, s. 460; **AYDIN,** s. 323.
[511] **ŞEKER ÖĞÜZ,** İhbar, s. 171.
[512] **ŞEKER ÖĞÜZ,** İhbar, s. 172; **AYDIN,** s. 324.
[513] **AYDIN,** s. 324. *"…sigortalı tarafından başvuru formunda boş bırakılan sağlık beyanı bölümündeki soruların evet ya da hayır şeklinde yanıtlanmamış olması ile hastalıklarını beyan etmemesi ve tamamen sağlıklı olduğunu beyan etmiş olduğu anlamını taşımaktan uzak olduğu, başvuru, poliçe ve bilgilendirme formunu mevzuata uygun şekilde tanzim etme yükümlülüğüne aykırı davranan davalı yanın bu eksikliği kendi lehine yorumlayarak hak iddia etmesinin hukukun ana ilkeleri ile bağdaşmadığı, zira hiç kimsenin kendi kusuruna dayanarak hak iddia etmesinin mümkün olmayacağı gibi basiretli tacir olan davalı yanında bu durumu kendi lehine yorumlayarak tazminatı ödemekten imtina edemeyeceği, davalı sigorta şirketinin teminat dahilinde bulunan 20.000-TL vefat tazminatından sorumlu olacağı sonucuna ulaşıldığından başvurunun kabulü gerekmiştir…"* STK, K. 2012/978, T. 29.08.2012, STKD Temmuz-Eylül 2012, S. 11, s. 41.
[514] Sigortacı riziko gerçekleşmeden önce sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlal edildiğini öğrenmesi durumunda sigorta ettirenin kusurlu ya da kusursuz olmasına bakılmadan cayabilir. Kanun koyucu tarafından düzenlenen cayma hakkı, sigorta ettiren açısından sert bir yaptırımdır. Doktrinde prim farkının alınarak sözleşmenin devamının sağlanmasına ilişkin düzenleme ile cayma gibi ağır sonuçları olan bir yaptırımı yumuşatılmak istenmiştir. **KENDER,** s. 265; **AYDIN,** s. 355.

hakkını kullanarak sözleşmeyi sonlandırması yerine ek prim alarak sözleşmeyi devam ettirme imkanı bulunmaktadır[515].

Sigortacı ihlali öğrendiği tarihten itibaren on beş gün içinde bu hususu sigorta ettirene bir beyanla yöneltmesi gerekmektedir. Cayma beyanında olduğu gibi prim farkı talebi beyanında da kanun şekil şartı öngörmemiş olup yazılı ya da sözlü olabilir[516]. Sigortacının istediği prim farkı sigorta ettiren tarafından on gün içinde kabul edilmemesi halinde sözleşmeden cayılacağı kabul edilmiştir[517].

Belirtmek gerekir ki, prim farkının gelecek primler için mi yoksa geçmişte ödenmiş olan primlerinde dahil olacağına ilişkin bir bilgi madde metninden anlaşılmamaktadır[518]. Ağsakal'a göre, hem geçmiş hem de gelecek primleri kapsaması gerektiği, meselenin bütüncül olarak düşünülmesi gerektiği, sigortacının baştan itibaren yüksek prim talep edebileceği bir durumda düşük prim almış olacağından prim farkının buna göre tayin edilmesi gerektiğini savunmuştur[519].

3.3.2. Riziko Gerçekleştikten Sonra

3.3.2.1. Sigortacının Tazminat Borcunun Ortadan Kalkması

Sigortacının tazminat ödeme borcunun ortadan kalkması, sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünü ihlal etmesi durumunda, sigortacı tarafından riziko gerçekleştikten ve tazminat borcu doğduktan sonra öğrenilmesi durumunda Kanunda düzenlenen yaptırımlardan biridir[520]. Sigorta ettiren için sigortacının tazminat borcunun ortadan kalkması, en ağır yaptırımlardan biri olup, rizikonun

---

[515] **AYDIN,** s. 356.
[516] **AYDIN,** s. 357.
[517] Prim farkı talebinin içeriğinin nasıl olacağına ilişkin kanunda herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. *Ünan*'a göre sigortacı tarafından prim farkı istendiğine ilişkin beyan gönderildiğinde göreve aykırılık nedeni ile cayma hakkının doğduğunu ancak bu hakkı kullanmak yerine sözleşmeyi prim farkı tahsil ederek yürürlükte tutmayı seçtiğini bununla birlikte sigorta ettiren prim farkı ödemeyi on gün içinde kabul etmemesi halinde sözleşmeden cayılmış olacağını bildirmesi gereklidir. **ÜNAN,** Şerh, s. 439.
[518] **AĞSAKAL,** s. 161.
[519] **AĞSAKAL,** s. 161. TTK hükmünce Kanun Koyucu prim farkının kabul edilmesini yeterli görmüş ayrıca ödenmesi aranmamıştır. Sigorta ettiren prim farkı ödemeyi kabul etmesi halinde derhal ödemekle yükümlü olacağı ilkesini benimsemek daha doğru olmaktadır. **ÜNAN,** Şerh, s. 439.
[520] **AĞSAKAL,** s. 167.

gerçekleşmesi ile birlikte sigorta sözleşmesinden beklediği menfaati sağlayamamaktadır[521].

TTK m. 1439/2 hükmünde, sigorta ettirenin kusurunun kast derecesinde olması ile birlikte beyan yükümlülüğünün ihlali ile gerçekleşen riziko arasından bağlantının olması durumunda sigortacının tazminat veya bedel ödeme borcu ortadan kalktığı düzenlenmiştir. Kanun sigortacının tazminat ödemekten kurtulması için, sigorta ettirenin kusurunun kast derecesinde olmasını ve ihlal ile gerçekleşen rizikonun arasında illiyet bağının olmasını aramış, bu iki şartın bir arada bulunmasını istemiştir[522].

Sigortacının tazminat borcundan muaf olmasının şartlarından biri olan bağlantı, rizikonun sigorta ettirenin bildirmediği ya da eksik yahut yanlış bildirdiği hususdan kaynaklanmalıdır[523]. Aynı zamanda sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırılığın sigorta ettirenin kastından kaynaklanması gerekir[524].

Sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırılık söz konusu olduğu durumlarda ihlalin kasten gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği tespit edilmesi gerekir. İhlal kasten gerçekleştirildiğini sigortacı ispatlamak zorundadır[525]. Sigortacının bu hususu ispatlaması durumunda sigorta ettiren kastının olmadığını ya da söz konusu hususun önemli olmadığını ispatlaması gerekecektir[526].

3.3.2.2. Sigorta Tazminatının Proporsiyon Olarak Ödenmesi

Sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünü ihlalinde kastının bulunması ile meydana gelen riziko arasında illiyet bağının olmaması durumunda Kanun Koyucu, sigorta tazminatına ilişkin bir düzenleme getirmiştir. TTK m. 1439/2 hükmüne göre, sigorta ettirenin kastının bulunduğu ancak ihlal ile riziko arasında bağlantının olmaması durumunda, sigortacı ödenen prim ile ödenmesi gereken prim arasındaki oranı dikkate alarak sigorta tazminatını veya bedelini öder[527]. Bahse konu

[521] **AYDIN,** s. 377.
[522] **ŞEKER ÖĞÜZ,** İhbar, s. 168; **AĞSAKAL,** s. 167; **AYDIN,** s. 377.
[523] **AĞSAKAL,** s. 168.
[524] **AĞSAKAL,** s. 169.
[525] **ŞEKER ÖĞÜZ,** İhbar, s. 168.
[526] **AĞSAKAL,** s. 171.
[527] *Ağsakal'*a göre, kanunun konuya yönelik hükmünde bazı eksiklikler mevcuttur. Maddede sadece sigortacının gerçek durumu bilseydi talep edeceği prime göre tazminattan indirim oranı düzenlenmiştir. Ancak sigortacının gerçek durumu bilseydim bu sözleşmeyi yapmazdım diyebileceği

ödeme şekline uygulamada 'proporsiyon ödeme'[528] denmektedir. Kanun Koyucu bu düzenleme ile sigorta ettirenin sigorta tazminatından tamamen yoksun kalmaması adına uygulanacak yaptırımı yumuşatmıştır[529].

Sigorta ettirenin kastının bulunması durumunda sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünü ihlal ile riziko arasında illiyet bağının bulunmaması halinde sigortacının tazminat ödeme borcu devam edecektir[530]. Ancak sigortacı ödenen prim ile ödenmesi gereken prim arasındaki oranı dikkate alarak sigorta bedelini öder[531]. Bu durumu somutlaştırmak adına bir örnek ile açıklayalım: Örneğin, kredi hayat sigortasının tarafı olan Tip 1 Diyabet hastası sigorta ettiren bu hususu sigortacıdan bilerek gizlemiş ancak sigorta ettiren yolda giderken üzerine kar kütlesi düşerek vefat etmiştir. Sigortacı diyabet hastalığını bilmeden primi hesaplamıştır. Diyabet hastalığı sözleşme öncesinde bilinse idi sigorta priminin ne kadar olması gerektiği hesaplanacak ve bu iki tutar birbirine oranlanacaktır[532].

---

durumun tazminat borcuna etkisinden bahsedilmemiştir. Sigortacı bu durumu sözleşme yapılmadan önce sözleşmeyi yapmayacak, sözleşme sırasında öğrense cayabilecekken, sözleşmeden sonra öğrenmesi durumunda tarafların hak ve borçlarına etkisi ne olacağı düzenlenmemiştir. İkinci bir eksiklik olarak tazminattan indirim yapılması konusunda kusur ve derecesine göre değerlendirme yapılmış olmasına karşın proporsiyon ödeme de böyle bir kriter öngörülmemiştir. Bağlantının olmadığı durumlarda madde metninden sigorta ettirenin kusurlu ya da kusursuz olsa da proporsiyon indirimi yapılabileceği anlaşılmaktadır. **AĞSAKAL,** s. 164.

[528] *"…Hayat sigortası yapılması sırasında geçirilen veya teşhis edilen bir hastalık var ise bunun bildirilmesi iyi niyetin gereğidir. ETK.'nın 1290.maddesi ve 6102 Sayılı TTK'nın 1435 ve devamı maddeleri ise sigortalının kasıtlı olarak sağlık durumunu gizlemesi haricinde eğer sigortacının sorumluluğunu ağırlaştıran ve daha fazla prim almasını gerektiren bir halin varlığında ise teminatın indirilmesi gerekmektedir. Yukarıda açıklanan maddi ve hukuksal olgulara göre bu hastalık belirtilmesi halinde ödenmesi gereken prime göre proporsiyon hesabı yapılarak tazminat hesabının yapılması gerekirken, hatalı değerlendirme ile yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olmuştur…"* Yrg. 17. HD, E. 2015/14506, K. 2018/3255, T. 26.3.2018, www.kazanci.com (30.03.2019).
"…Mahkemece sigortalının poliçe düzenlenmeden önce mevcut olduğu tespit edilen hastalıklarını davalı sigorta şirketine bildirmemesi konusunda kasıtlı olup olmadığı, buna göre bu hastalıklarını beyan etseydi ödemesi gereken primin artıp artmayacağı, ne kadar prim ödediği konularında araştırma yapılarak ETTK 1290.madde kapsamında proporsiyon hesabı yapılması gerekip gerekmediği tartışılarak sonucuna göre bir karar vermek gerekirken yazılı olduğu üzere davanın reddine karar verilmesi isabetli olmamıştır…" Yrg. 17. HD, E. 2016/18154, K. 2018/1320, T. 26.2.2018, www.kazanci.com (30.03.2019).
"… sigortacının sözleşmeyi daha ağır şartlarda yapmasını gerektiren hallerde fesihten önce riziko gerçekleşmiş ise sigortacının tazminatı tahakkuk ettirilen prim ile tahakkuk ettirilmesi gereken prim arasındaki orana göre (proporsiyon) ödeneceği hükme bağlanmış bulunmaktadır." Yrg. 17. HD, E. 2015/5491, K. 2015/12855, T. 26.11.2015, www.kazanci.com (30.03.2019).

[529] **AYDIN,** s. 379.

[530] **ŞEKER ÖĞÜZ,** İhbar, s. 168.

[531] **ŞEKER ÖĞÜZ,** İhbar, s. 168.

[532] **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 267; **ÜNAN,** s. 439. *Öztan*'a göre, tazminat ödemesinin yapılacağı ancak tazminatın tam ödenmeyeceği durumlarda tazminat istenecek olan primle alınmış prim

3.3.2.3. Sigorta Tazminatından İndirim Yapılması

Sigorta tazminatından indirim yapılması yaptırımı, TTK m. 1439/2 1. cümlesinde rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigorta ettirenin ihmali ile beyan yükümlülüğü ihlal edildiği takdirde bu ihlal tazminatın ya da bedelin miktarına yahut rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek nitelikte ise ihmalin derecesine göre tazminattan indirim yapılacağı şeklinde düzenlenmiştir.

Sigorta ettirenin ihlali kasten gerçekleştirmediği ya da kasten gerçekleştirdiği iddiasının sigortacı tarafından ispatlayamadığı hallerde başka bir deyişle sigorta ettirenin ihlalde ihmalinin olması halinde ihmali davranış ile gerçekleşen riziko arasında illiyet bağı varsa sigorta tazminatından indirim yapılır[533].

3.4. YANLIŞ YAŞ BEYANI

Hayat sigortalarında sigortalının başka bir deyişle riziko kişisinin yaşı, sigortacı tarafından alınacak olan prim açısından –özellikle risk primi- önemlidir[534]. 6762 sayılı ETK döneminde yanlış yaş bildirimine yer verilmezken, TTK'da bu durum detaylı olarak düzenlenmiştir[535].

Yanlış yaş beyanı konusu, TTK m. 1497/1 *"Sigortalının sözleşmenin yapılması sırasında yaşının yanlış bildirilmesi sonucu prim düşük belirlenmişse, sigorta bedeli, gerçek yaşa göre alınması gereken primin, belirlenen prime olan oranına göre ödenir."* şeklinde düzenlenmiştir.

Kanundan düzenlenen yaptırımın uygulanabilmesi için, sözleşmenin yapıldığı sırada sigortacıya sigortalının yaşının yanlış bildirilmiş olması ve bu nedenle sigortacı tarafından primin düşük belirlenmiş olması gereklidir. Rizikonun

---

arasındaki fark indirilerek ödenmelidir. **ÖZTAN,** s. 168. Aksi görüş için bkz. **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 268.

[533] **ŞEKER ÖĞÜZ,** İhbar, s. 169.

[534] **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 138.

[535] **TTK m. 1497 Gerekçe:** *"Yanlış yaş bildirimi aslında beyan yükümlülüğünün ihlali olduğu halde burada hayat sigortaları için özel bir düzenlemeye tabi tutulmuştur. Zira, hayat sigortaları genelde uzun dönemli sigortalardır ve risk unsuru yanında bazı hayat sigortalarında yatırım unsuru da söz konusudur. Bu nedenle mümkün olduğu kadar yapılmış sözleşmelerin devamının sağlanmasına yönelik düzenlemelere gidilmek istenmiştir. Bu noktada, maddede getirilen düzenleme ile, yanlış bildirilmiş olması halinde sözleşmeden cayılması şeklinde katı bir düzenlemeye gitmek yerine eksik prim alınmasında sigortacının da menfaatlerini zedelemeden ve riske uygun prim alınması ilkesine uygun olarak alınan prime göre tazminatın ödenmesi; fazla prim alınması halinde de önceden belirlenen tazminatın fazla alınan prime göre arttırılması suretiyle sözleşmenin devamının sağlanması amaçlanmıştır…"*

gerçekleşmesi ile birlikte sigortacı sigorta bedelini, gerçek yaş bilinseydi ona göre alınacak prim ile hatalı bildirilen yaşa göre alınmış bulunan prim arasındaki orana göre gerçekleştirerek öder[536].

TTK'nın 1497'nci maddesinin 1. fıkrasının 2. cümlesinde sigorta bedelinin durum anlaşılmadan önce ödenmiş olduğu durumlarda, sigortacı fazla ödediği kısmı faizi ile geri isteme hakkına sahip olduğu düzenlenmiştir[537].

Doktrinde, TTK m. 1497/1 hükmü riziko gerçekleşmeden önce yaşın yanlış bildirildiğinin anlaşılması üzerine durumun ne olacağına ilişkin bir açıklık getirilmediği hususunda eleştirilmiştir[538]. Bu durumda TTK m. 1439/1 uyarınca genel hükümlerin uygulanması, sigortacının cayma ya da primin arttırılmasını isteme haklarına sahip olması gerektiği gibi TTK m. 1497/3'te öngörülmüş olan sınırlayıcı koşul burada da geçerlidir[539].

TTK m. 1497/2 uyarınca sigorta ettiren tarafından yanlış yaş bildirilmesi sonucunda fazla prim ödenmiş ise sigorta bedeli ödenen prime göre arttırılır. Riziko gerçekleşmiş ve sigorta bedeli ödenmiş ise eksik kısım sigortacı tarafından tamamlanır[540].

Sigorta ettiren tarafından yaşın yanlış edilmesi ile beyan yükümlülüğüne aykırılık söz konusu ise de TTK m. 1497 hükmü ile sigortacının bu sebepten dolayı cayma hakkı kaldırılmıştır. Ancak TTK m. 1497/3 ile Kanun Koyucu bu duruma bir istisna getirmiştir. Sigortacı yanlış yaş bildirimi sebebiyle sadece gerçek yaşın sözleşmenin yapıldığı sırada teknik esaslara göre belirlenen sınırlar dışında kalması halinde sözleşmeden cayabilir. Daha açık bir ifade ile sigortacı gerçek durumu bilseydi sözleşmeyi hiç yapmayacak olduğu hallerde sözleşmeden cayabilir[541].

---

[536] **KABUKÇUOĞLU ÖZER,** s. 264; **ÜNAN,** s. 139.
[537] **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 139.
[538] Bkz. **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 139.
[539] **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 139.
[540] *Ünan*'a göre, madde ile getirilen çözüm uygun değildir. Sigorta ettirenin yanlış bildirimi sigortacı aleyhine sonuç doğurması adil olmamaktadır. Sigorta ettirenin prim iadesi ile yetinmesi gerekirdi. **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 140.
[541] **ÜNAN,** Hayat Sigortası Şerhi, s. 140; **AYDIN,** s. 349.

SONUÇ

Kredi hayat sigortası, kredi alanın vefat etmesi durumunda kalan kredi borcunu koruma altına alan, ödeme güvencesi sunan özel bir ölüme karşı sigortadır. Kredi hayat sigortası adından da anlaşılacağı üzere daima kredi veya kredi fonksiyonu taşıyan sözleşmeler ile bağlantılı olarak yapılmaktadır.

Kredi hayat sigortaları uygulamada çoğunlukla bireysel kredilerle bağlantılı olarak akdedilmekte olup özellikle tüketici kredileri ve konut finansmanında karşımıza çıkmaktadır. Bunlara ek olarak kredi kartlarında, ticari kredilerde ve finansal kiralama sözleşmeleri ile de yapılmaktadır.

Kredi hayat sigortası, kredi alanın ölüm riskini güvence altına almasının yanı sıra daimi maluliyet, kaza, işsizlik gibi riskleri de sigorta koruması altına almaktadır. Kredi hayat sigortasının sigortaladığı risk çeşitlerinin artması sigortalının yararına bir durumdur.

Kredi hayat sigortası ile ilgili uyuşmazlıklara bakıldığından genel olarak sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne aykırı davranmasından doğmaktadır. Uygulamada kredi hayat sigortası akdedilmesi için sigorta ettirene soru listesi verilmektedir. Sigorta ettiren tarafından bu listedeki sorular cevaplanarak beyan yükümlülüğünü yerine getirmektedir.

KAYNAKÇA

AĞSAKAL, İbrahim **:***"Finansal Kiralama Sözleşmesinde Sigorta Yükümlülüğü"*, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 15, Y. 2011, S.1-2, s. 273-284.

AĞSAKAL, İbrahim **:** Sigorta Sözleşmesinde Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğüne Aykırılık ve Sonuçları, 1. B., Adalet Yayınevi, Ankara 2015.

AKGÜN, Evrim **:** *"Hayat Sigortası Genel Şartları'nın Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Uygunluğuna İlişkin Bir İnceleme"*, İÜHFM, C. 75, Y. 2017, S. 2, s. 557-585.

AKİPEK ÖCAL, Şebnem **:***"Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Çerçevesinde Kredi Kartları"*, AÜHFD, C. 52, Y. 2003, S. 3, s. 103-109.

AKİPEK ÖCAL, Şebnem **:** *"Tüketici Kredisi ve Kredi Kartları Bakımından Tüketicinin Korunması"*, Terazi Hukuk Dergisi, C. 9, S. 99, Y. 2014, s. 57-65. (Tüketici Kredisi)

AKMUT, Özdemir **:** Hayat Sigortası, Teori ve Türkiye'deki Uygulama, Ankara 1980.

ALTOP, Atilla **:** Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmesi, Ankara 1990.

ALTOP, **Atilla** **:** *"Finansal Kiralamanın Dünyada ve Ülkemizdeki Gelişimi ve Ülkemizde Finansal Kiralama Sözleşmelerine İlişkin Olarak Finansal Kiralama Kanunundan ve Uygulamadan Kaynaklanan Sorunlar"*, Prof. Dr. Selahattin Sulhi Tekinay'ın Hatırasına Armağan, İstanbul 1999.

ARAL ELDELEKLİOĞLU, İrem **:** *"6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcu"*, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi '10. Yıl'a Armağan', Y. 2011, S. 22, s. 203-222. (Prim Ödeme)

ARAL ELDELEKLİOĞLU, İrem **:** *"6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Sözleşme Yapılmasında Beyan Yükümlülüğü",* MÜHF-HAD, C. 18, Y. 2012, Özel Sayı, s. 725-732. (Beyan)

ARAL ELDELEKLİOĞLU, İrem **:** *"6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Ve Sigortacılık Mevzuatı Uyarınca Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü"*, MÜHF-HAD, C. 18, Y. 2016, S. 1, s. 383-402. (Aydınlatma)

ARSEVEN, Haydar **:** Sigorta Hukuku, 2. B., Ankara 1991.

ATABEK, Reşat **:** *"Hayat Sigortası ve Kredi",* BATİDER, C. 7, Y. 1973, S. 2, s. 419-447.

AYDIN, Sevgican **:** Sigorta Ettirenin Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğünün İhlali ve İhlal Halinde Sigortacının Hakları, 1. B., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018.

AYİTER, Kudret **:** "*Sigorta Ettirenin Mukavele Yapılırken Mevcut İhbar Mükellefiyeti"*, I. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, Ankara 1960, s. 217-237.

AYLİ, Ali **:** Zarar Sigortalarında Prim Ödeme Borcu, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul 2001.

AYLİ, Ali **:** *'Sigorta Ettirenin Sözleşmenin Kuruluşundaki İhbar Yükümlülüğüne İlişkin Hükümleri Türk Ticaret Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Yeniden Değerlendirilmesi',* Prof. Dr. Hüseyin Hatemi'ye Armağan, Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, C. 3, Y. 2005, S. 6, s. 185-203.

AYLİ, Ali **:** *"Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Sigorta Hukukunu Düzenleyen Altıncı Kitabının Genel Hükümlere Ayrılmış Birinci Kısmına İlişkin Bir Değerlendirme,* SHD, Y. 2005, Özel Sayı:1, s. 215-237. (Değerlendirme)

BAHTİYAR, Mehmet **:** *"Genel İşlem Koşullarına Karşı Tüketicinin Korunması"*, Makaleler I, Beta Yayınevi, İstanbul 2008, s. 99-122.

BOZER, Ali **:** Sigorta Hukuku, Ankara 1991. (Sigorta Hukuku)

BOZER, Ali **:** Sigorta Hukuku Genel Hükümler- Bazı Sigorta Türleri, 2. B., Ankara 2009

BOZKURT, Tamer **:** Sigorta Hukuku, 11. B., Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018.

CAN, Bilal **:** *"6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Konut Finansmanına Yönelik Hükümleri",* Terazi Hukuk Dergisi, C. 9, Y. 2014, S. 89, s. 104-109.

COŞKUN, Gülay **:** Türk ve Amerikan Hukukunda Grup Sigortası ve Çeşitleri, Ankara 1969.

ÇABRİ, Sezer **:**6502 Sayılı Kanuna Göre Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, 1. B., Adalet Yayınevi, Ankara 2016.

ÇEKER, Mustafa **:** Kredi Kartı Uygulaması ve Özel Hukuk Açısından Kredi Kartının Hukuka Aykırı Kullanımı, Ankara 1997.

ÇEKER, Mustafa **:** Yargıtay Kararları Işığında Sigorta Hukuku, 3. B., Karahan Kitabevi, Adana 2004.

ÇEKER, Mustafa **:** *"Sigorta ettirenin Sözleşme Öncesi Beyan Yükümü"*, Fırat Öztan'a Armağan C. II, 1. B., Turhan Kitabevi, Ankara 2010, s. 639-651. (Beyan Yükümü)

ÇEKER, Mustafa **:** *"Sigorta Poliçelerinin Düzenlenmesine İlişkin Tüketici Hukuku Sorunları"*, 5. Tüketici Hukuku Kongresi Makale, Bildiri ve Ses Çözümleri, Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları, 1. B., Bilge Yayınevi, Ankara 2016, s. 494-508. (Poliçe)

ÇEKER, Mustafa **:** 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Sigorta Hukuku, 19. B., Karahan Kitabevi, Adana 2018. (Sigorta Hukuku)

DOĞRUSÖZ, Hanife **:** *"6102 Sayılı Ticaret Kanunu'na Göre Hayat Sigortalarında Sigorta Ettirenin Sözleşmenin Yapılması Anındaki Beyan Yükümlülüğünü İhlal Etmesinin Müeyyidesi"*, BATİDER, C. 29, Y. 2013, S. 4, s. 163-184.

GÜLERCİ, Altan Fahri **:** "*Banka Kredilerinde Tüketicilerden Tahsil Edilen Ücret ve Masrafların Tüketici Hukuku ve Sözleşme Özgürlüğü Bakımından Değerlendirilmesi",* İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 6, Y. 2015, S. 1, s. 100-120.

GÜMÜŞ, Mustafa Alper **:** 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi C. I, 1. B., Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014.

KABUKÇUOĞLU ÖZER, Dilek **:** Sigortacılık Kanunu Şerhi, 1. B., Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2012.

KABUKÇUOĞLU ÖZER, Dilek **:** Mukayeseli Hukukta ve Uygulamada Hayat Sigortası, 2. B., Ankara 2014.

KANIBELLİ, Özsev **:** Hayat Sigortasında Sözleşme Öncesi İhbar Görevi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yükseklisans Tezi, İstanbul 2008.

KARAYAZGAN, Ahmet **:** *"Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Zarar Sigortaları Hükümleri Hakkında Genel Bir Bakış",* SHD, Y. 2005, Özel Sayı:1, s. 52-77.

KAYIHAN, Şaban **:** Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu, 1. B., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2004.

KAYIHAN, Şaban **:***"Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti"*, MÜHF-HAD, C. 22, Y. 2016, S. 3, s. 1595-1624.

KENDER, Rayegan **:** Türk Ticaret Kanunu Taslağının Sigorta Hukukuna İlişkin Hükümleri Hakkında Düşünceler, SHD, Y. 2005, Özel Sayı:1, s. 7-28. (Sigorta Hukuku Dergisi)

KENDER, Rayegan **:** Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, 9. B., Arıkan Yayıncılık, İstanbul 2008. (Sigorta Hukuku 2008)

KENDER, Rayegan **:** Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, 13. B., Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2014.

KOCAAĞA, Köksal **:** Türk Özel Hukukunda Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmesi, Ankara 1999.

KUBİLAY, Huriye **:** Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku, 2. B., Fakülteler Barış Kitabevi, İzmir 2003.

MEMİŞ, Tekin **:** Yangın Sigortasında Riziko, 1. B., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2001.

METEZADE, Zihni **:***"Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Altıncı Kitap Birinci Kısım ile İlgili Görüşler (Genel Hükümler)"*, SHD, Y. 2005, Özel Sayı:1, s. 35-51.

METEZADE, Zihni **:** *"Can Sigortalarında Sözleşme Yapılırken Sigorta Ettirenin İhbar Yükümlülüğü",* SHD, Y. 2008, Özel Sayı, s. 134-139. (Can Sigortası)

NAZLIOĞLU, **Gültekin** **:** Açıklamalı ve İçtihatlı Finansal Kiralama Kanunu, Ankara 1998.

OĞUZ, Sefer **:** *"Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliğindeki Son Gelişmelerin Değerlendirilmesi"*, Terazi Hukuk Dergisi, C. 11, Y. 2016, S. 124, s. 51-59.

OĞUZMAN, Kemal/ ÖZ, Turgut **:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. I, 16. B., Vedat Kitapçılık, İstanbul 2018.

OKTAY, Saibe **:** *"İsimsiz Sözleşmelerin Geçerliliği, Yorumu ve Boşluklarının Tamamlanması",* İÜHFM C. 55, Y. 1996, s. 260-285.

OMAĞ, Merih Kemal **:** Türk Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması Sorunu (TTK m. 1291), Ankara 1985. (Riziko)

OMAĞ, Merih Kemal **:** *"Sigortacı Açısından Sigorta Sözleşmesinin Hükümleri"*, Prof. Dr. Fahiman Tekil'e Armağan, İstanbul 2003.

OMAĞ, Merih Kemal **:** Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti, 1. B., Vedat Kitapçılık, İstanbul 2011.

ÖZDAMAR, Mehmet **:** Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü, 1. B., Yetkin Yayınları, Ankara 2009. (Aydınlatma)

ÖZDAMAR, Mehmet **:** *"Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünden Doğan Sorumluluğu"*, Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu, Ankara 2009, s. 428-310. (Sorumluluk)

ÖZDAMAR, Mehmet **:** *"6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Bağlamında Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğünü İhlal Eden Sigortacıya Uygulanacak Yaptırım Sorunu"*, İÜHFM, C. 71, Y. 2013, S. 2, s. 347-360. (Yaptırım)

ÖZTAN, Fırat **:** Sigorta Akdinin İnikadında İhbar Mükellefiyeti, Ankara 1965.

PITIRLI, B./ EVSİNE PITIRLI, E. : "*Sigorta Hukuku Çerçevesinde Finansal Kiralama Sözleşmesi'nden Doğan Sorunlar"*, Bursa Barosu Dergisi, C. 42, Y. 2018, S. 104, s. 59-68.

SÜZEL, Cüneyt : *"Bireysel Kredilerle Bağlantılı Kurulan Sigorta Sözleşmeleri Mevzuatının Değerlendirilmesi",* Sigorta Hukukunun Bazı Güncel Sorunları, 1. B., Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017, s. 94-141.

ŞEKER ÖĞÜZ, Zehra : Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Sigorta Sözleşmelerinde Sözleşme Öncesi İhbar Görevi, 1. B., Filiz Kitabevi, İstanbul 2010.

ŞEKER ÖĞÜZ, Zehra/ SEVİNÇ KUYUCU, Aslıhan : Yeni Türk Ticaret Kanununda Sigorta Hukuku, 1. B., Filiz Yayınevi, İstanbul 2011.

ŞEKER ÖĞÜZ, Zehra : *"Sözleşme Öncesi İhbar Görevi"*, Sigorta Hukuku Sempozyumları, 1. B., Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018, s. 155-172. (İhbar)

ŞENOCAK, Kemal : *"6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Sözleşme Öncesi İhbar Külfetine Umumi Bir Bakış"*, Türk-Alman Anonim Şirketler Ve Sermaye Piyasası Hukuku'nda Ve Sigorta Hukuku'nda Güncel Gelişmeler Sempozyumları (19-20 Haziran 2014), s. 105-122.

ŞENOCAK, Kemal : "*Sorumluluk Sigortalarında Sözleşme Öncesi İhbar Külfeti",* Sigorta Hukuku Sempozyumları, 1. B., Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018, s. 181-194.

ULAŞ, Işıl : Uygulamalı Can Sigortası Hukuku, 2. B., Turhan Kitabevi, Ankara 2002.

ÜNAN, Samim : Hayat Sigortası Sözleşmesi, 1.B., Beta Yayıncılık, İstanbul 1998. (Hayat Sigortası)

ÜNAN, Samim : *"Türk Ticaret Kanunu Taslağı'nın 'Sigorta Hukuku' Başlıklı Altıncı Kitabı Hakkında Düşünceler",* SHD, Y. 2005, Özel Sayı:1, s. 109-196. (Tasarı)

ÜNAN, Samim : Sigorta Tüketici Hukuku, 1. B., Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016. (Tüketici)

ÜNAN, Samim **:** Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku C. I, 1. B., Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016. (Şerh)

ÜNAN, Samim **:** Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku C. III, 1. B., Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017. (Hayat Sigortası Şerhi)

ÜNAN, Samim **:** *"Hayat Sigortasında Lehtar Atama ile İlgili Bazı Sorunlar"*, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, Y. 2017, S. 2, s. 295-330. (Lehtar)

YAVUZ, Cevdet/ACAR, Faruk/ÖZEN, Burak **:** Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler), 12. B., Beta Yayınları, İstanbul 2013.

YAZICIOĞLU, Emine **:** *"Türk Ticaret Kanunu Tasarısının 'Sigorta Hukuku' Kitabındaki Hükümler Hakkında Bazı Değerlendirmeler"*, SHD, Y. 2005, Özel Sayı:1, s. 79-87.

YAZICIOĞLU, Emine **:** *"Sigortacının Bilgilendirme Yükümlülüğü"*, Türk-Alman Anonim Şirketler ve Sermaye Piyasası Hukuku'nda ve Sigorta Hukuku'nda Güncel Gelişmeler Sempozyumları (19-20 Haziran 2014), s. 193-220. (Bilgilendirme)

YAZICIOĞLU, Emine **:** *"Sigortacının Bilgilendirme (Aydınlatma) Yükümlülüğü"*, Sigorta Hukuku Sempozyumları, 1. B., Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018, s. 391-422.

YONGALIK, Aynur **:** Hukuki Açıdan Kredi Hayat Sigortası, Ankara 2002.

YONGALIK, Aynur **:** *"Konut Edindirme ve Finansmanı Sistemi Kapsamında Bilgilendirme Yükümlülüğü Açısından Kredi Hayat Sigortası"*, Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan, Ankara 2010, s. 2347-2360. (Konut Edindirme)

İnternet Linkleri:

www.hmb.gov.tr.

www.garantiemeklilik.com.

www.akbank.com.

www.bankrate.com.

www.usinsuranceonline.com.

www.thebalance.com.

www.yapikredi.com.tr.

www.allianz.com.

www.garanti.com.tr.

www.isbank.com.tr.

www.kazanci.com.

www.sabah.com.tr.

www.ziraatemeklilik.com.tr.

www.halkemeklilik.com.tr.

www.odeabank.com.tr.

www.hsbc.com.tr.

www.denizbank.com.

www.kocfinans.com.tr.

www.fibaemeklilik.com.tr.

www.kuveytturk.com.tr.

www.milliyet.com.tr.

http://samimunan.com/wp-content/uploads/2015/08/tahkim-sunan-konusma-.docx.